

XEOGRAFÍA E HISTORIA

2º BACHARELATO

Hª DA ARTE

CURSO: 2021 – 2022

ÍNDICE:

1. Introducción e contextualización. 2
2. Contribución ás competencias clave. Concreción dos estándares de aprendizaxe avaliados da materia que forman parte dos perfís competenciais. 2
3. Concreción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave. 5
4. Grao mínimo de consecución para superar a materia. 156
5. Secuenciación e temporalización das unidades didácticas. 159
6. Concrecións metodolóxicas. 171
7. Materias e recursos didácticos. 172
8. Avaliación: 173
  - o Criterios de avaliación.
  - o Procedementos e instrumentos de avaliación.
  - o Criterios de cualificación.
9. Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente. 175
10. Actividades de seguemento, recuperación e avaliación das materias pendentes. 177
11. Organización dos procedementos que lle permitan ao alumnado acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias, no caso do bacharelato (cambios de modalidade ou de idioma). 178
12. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados. 178
13. Medidas de atención á diversidade. 179
14. Elementos transversais. 180
15. Contribución do departamento ao Proxecto Lector. 180
16. Contribución do departamento ao Plan TIC. 181
17. Contribución do departamento ao Plan de Convivencia. 181
18. Actividades complementarias e extraescolares. 183
19. Addenda. Plan de continxencia. 185
20. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos e procesos de mellora. 186

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA HISTORIA DA ARTE**HISTORIA DA ARTE****1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN**

Redactado na Introducción e Programación de 1º Eso.

2. CONTRIBUCIÓN ÁS COMPETENCIAS CLAVE. CONCRECIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS.

OBXECTIVOS	COMPETENCIAS CLAVE
a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.	Competencias sociais e cívicas. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
b) Consolidar unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.	Competencias sociais e cívicas. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor. Aprender a aprender
c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.	Competencias sociais e cívicas. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor. Aprender a aprender Comunicación lingüística.
d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.	Competencias sociais e cívicas. Aprender a aprender
e) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.	Comunicación lingüística. Conciencia e expresións culturais. Aprender a aprender.
f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.	Comunicación lingüística. Conciencia e expresións culturais. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor. Aprender a aprender.
g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.	Competencia dixital. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor. Competencias sociais e cívicas.

- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.
- Competencias sociais e cívicas.
Conciencia e expresións culturais.
- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.
Aprender a aprender.
- l) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.
Aprender a aprender.
- m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
Aprender a aprender.
Competencias sociais e cívicas.
- n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- Conciencia e expresións culturais.
Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
Aprender a aprender.
- ñ) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
Aprender a aprender.
Competencias sociais e cívicas.
- o) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
Aprender a aprender.
Competencias sociais e cívicas.
- p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.
- Conciencia e expresións culturais.
Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
Aprender a aprender.
Competencias sociais e cívicas.

OBXECTIVOS	COMPETENCIAS CLAVE
d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.	Competencias sociais e cívicas. Aprender a aprender
e) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.	Comunicación lingüística. Conciencia e expresións culturais. Aprender a aprender.
g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.	Competencia dixital. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor. Competencias sociais e cívicas.
h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.	Competencias sociais e cívicas. Conciencia e expresións culturais.
i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.	Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía. Aprender a aprender.
m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor. Aprender a aprender. Competencias sociais e cívicas.
n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.	Conciencia e expresións culturais. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor. Aprender a aprender.
p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.	Conciencia e expresións culturais. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor. Aprender a aprender. Competencias sociais e cívicas.

3. CONCRECIÓN DOS OBOECTIVOS, CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE E COMPETENCIAS CLAVE.

Contidos e Criterios de Avaliación do Bloque 1: Raíces da arte europea: o legado da arte clásica.

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
B1.1. Grecia, creadora da linguaxe clásica: principais manifestacións.	B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural.
B1.2. A función social da arte en Grecia.	B1.2. Explicar a función social da arte grega, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles.
B1.3. Comentario de obras de arte: Grecia.	HAB1.2.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte grega, e a consideración social da arte e dos/das artistas.
B1.4. Visión do clasicismo en Roma. A arte na Hispania romana e na Gallaecia.	B1.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte grega, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
B1.5. Función social da arte en Roma.	HAB1.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenón, Tribuna das Cariátides do Erecteion, templo de Atenea Niké e teatro de Epidauro.
B1.6. Comentario de obras de arte: Roma.	HAB1.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas gregas: Kouros de Anavysos, Auriga de Delfos, Discóbolo (Mirón), Doríforo (Policleto), unha metopa do Partenón (Fidias), Hermes con Dioniso neno (Praxíteles), Apoxiomenos (Lisipo), Vitoria de Samotracia, Venus de Milo e friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e Gea).
B1.7. Traballo de investigación sobre historia da arte.	B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural.
B1.8. Conservación do patrimonio: arte grecorromana	HAB1.4.1. Explica as características esenciais da arte romana e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	HAB1.4.2. Especifica as achegas da arquitectura romana en relación coa grega.
	HAB1.4.3. Describe as características e funcións dos principais tipos de edificio romanos.
	HAB1.4.4. Compara o templo e o teatro romanos cos respectivos gregos.
	HAB1.4.5. Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	HAB1.4.6. Especifica as innovacións da escultura romana en relación coa grega.
	HAB1.4.7. Describe as características xerais dos mosaicos e a pintura en Roma a partir dunha fonte histórica ou historiográfica.
	B1.5. Explicar a función social da arte romana, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles.

- HAB1.5.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte romana, e a consideración social da arte e dos/das artistas.
- B1.6. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte romana, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- HAB1.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, acueduto de Segovia, arco de Tito en Roma e columna de Traxano en Roma.
- HAB1.6.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas romanas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo do Arco de Tito (detalle dos soldados co candelabro e outros obxectos do Templo de Xerusalén) e relevo da columna de Traxano.
- B1.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.
- HAB1.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre Fidias.
- HAB1.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre o debate acerca da autoría grega ou romana do grupo escultórico de "Laocoonte e os seus fillos".
- B1.8. Respetar as creacións artísticas da Antigüidade grecorromana, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que cómpre conservar.
- HAB1.8.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte antiga que se conservan en Galicia.

Contidos e Criterios de Avaliación do Bloque 2: Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
B2.1. Achega cristiá na arquitectura e na iconografía.	B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural.
B2.2. Arte bizantina.	HAB2.1.1. Explica as características esenciais da arte paleocristiá e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.
B2.3. Comentario de obras de arte Bizantina	HAB2.1.2. Describe a orixe, a características e a función da basílica paleocristiá.
B2.4. Arte prerrománica.	HAB2.1.3. Describe as características e función dos baptisterios, mausoleos e "martiría" paleocristiáns, e as súas partes.
B2.5. Configuración e desenvolvemento da arte románica. Igrexas e mosteiros. Iconografía románica.	HAB2.1.4. Explica a evolución da pintura e o mosaico na arte paleocristiá, con especial referencia á iconografía.
B2.6. Función social da arte románica.	B2.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte bizantina, en relación co seu contexto histórico e cultural.
B2.7. Comentario de obras de arte románica.	HAB2.2.1. Explica as características esenciais da arte bizantina a partir de fontes históricas ou historiográficas.
B2.8. Achega do Gótico: expresión dunha cultura urbana. A catedral e a arquitectura civil. Modalidades escultóricas. Pintura italiana e flamenga, orixe da pintura moderna.	HAB2.2.2. Explica a arquitectura bizantina a través da igrexa de Santa Sofía de Constantinopla.
B2.9. Función social da arte gótica.	HAB2.2.3. Describe as características do mosaico bizantino e dos temas iconográficos do Pantocrátor e a Virxe e a Déesis, así como a súa influencia na arte occidental.
B2.10. Comentario de obras de arte gótica.	B2.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte bizantina, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
B2.11. O peculiar desenvolvemento artístico da Península Ibérica. Arte hispanomusulmá. O Románico no Camiño de Santiago. O Gótico e a súa longa duración.	HAB2.3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da
B2.12. Comentario de obras de arte medieval española.	
B2.13. Traballo de investigación sobre historia da arte.	
B2.14. Conservación do patrimonio:	

arte medieval.

emperatriz Teodora en San Vital de Rávena.

B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.

HAB2.4.1. Define o concepto de arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en España e en Galicia.

HAB2.4.2. Identifica e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Pedro da Nave (Zamora), Santa María do Naranco (Oviedo), San Miguel da Escalada (León), Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova (Ourense).

B2.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica, en relación co seu contexto histórico e cultural.

HAB2.5.1. Describe as características xerais da arte románica a partir de fontes históricas ou historiográficas.

HAB2.5.2. Describe as características e as función das igrexas e dos mosteiros na arte románica.

HAB2.5.3. Explica as características da escultura e a pintura románicas, con especial referencia á iconografía.

B2.6. Explicar a función social da arte románica, especificando o papel de clientes e artistas, e as relacións entre eles.

HAB2.6.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte románica.

B2.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte románica, aplicando un método que abranga diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).

HAB2.7.1. Identifica, analiza e comenta as esculturas románicas do Xuízo Final no tímpano de Santa Fe de Conques (Francia).

B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural.

HAB2.8.1. Describe as características xerais da arte gótica a partir de fontes históricas ou historiográficas.

HAB2.8.2. Describe as características e a evolución da arquitectura gótica e especifica os cambios introducidos respecto á románica.

HAB2.8.3. Describe as características e a evolución da escultura gótica, e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica.

HAB2.8.4. Recoñece e explica as innovacións da pintura de Giotto e do Trecento italiano respecto á pintura románica e bizantina.

HAB2.8.5. Explica as innovacións da pintura flamenga do século XV e cita algunhas obras dos seus principais representantes.

B2.9. Explicar a función social da arte gótica, especificando o papel desempeñado por clientes e artistas, e as relacións entre eles.

HAB2.9.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte gótica, e a súa variación respecto ao románico.

B2.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte gótica, aplicando un método que abranga diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).

HAB2.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental da catedral de Reims, interior da planta superior da Sainte Chapelle de París.

HAB2.10.2. Identifica, analiza e comenta o grupo da Anunciación e a Visitación da catedral de Reims.

HAB2.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas góticas: escena de "A fuxida a Exipto", de Giotto, na Capela Scrovegni de Padua, "Matrimonio Arnolfini", de Jan Van Eyck, "O descendemento da cruz", de Roger van der Weyden, e o "Xardín

- das Delicias, de Hieronymus Bosch.
- B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispanomusulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
- HAB2.11.1. Explica as características e evolución da arte románica e gótica en España.
- HAB2.11.2. Explica as características xerais da arte islámica a partir de fontes históricas ou historiográficas.
- HAB2.11.3. Describe os trazos esenciais da mesquita e o pazo islámico.
- HAB2.11.4. Explica a evolución da arte hispanomusulmá.
- HAB2.11.5. Explica as características da arte mudéjar e especifica, con exemplos de obras concretas, as diferenzas entre o mudéjar popular e o cortesán.
- B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- HAB2.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista e a catedral de Santiago de Compostela.
- HAB2.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas románicas: "A dúbida de San Tomé", no ángulo do claustro de San Domingos de Silos (Burgos), "Última cea" do capitel historiado do claustro de San Xoán da Peña (Huesca) e fachada de Praterías e Pórtico da Gloria da catedral de Santiago.
- HAB2.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas murais románicas: bóveda da Anunciación aos pastores no Panteón Real de San Isidoro de León, e ábsida de San Clemente de Tahull (Lleida).
- HAB2.12.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental e interior da catedral de León, interior da catedral de Barcelona, e interior da igrexa de San Xoán dos Reis, de Toledo.
- HAB2.12.5. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas góticas: tímpano da Portada do Sarmental da catedral de Burgos, e retablo de Gil de Siloé, na Cartuxa de Miraflores (Burgos).
- HAB2.12.6. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras hispanomusulmá: Mesquita de Córdoba, Aljafería de Zaragoza, Giralda de Sevilla e Alhambra de Granada.
- B2.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.
- HAB2.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e o significado da visión apocalíptica de Cristo e o Xuízo Final na arte medieval.
- B2.14. Respetar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.
- HAB2.14.1. Explica a importancia da arte románica no Camiño de Santiago.
- HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia.

Contidos e Criterios de Avaliación do Bloque 3: Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>B3.1. Renacemento. Patróns e artistas. Orixe e desenvolvemento da nova linguaxe en arquitectura, escultura e pintura. Achegas de grandes artistas do Renacemento italiano.</p> <p>B3.2. Función social da arte no Renacemento</p> <p>B3.3. Comentario de obras de arte: arte do Renacemento.</p> <p>B3.4. A recepción da estética renacentista na Península Ibérica.</p> <p>B3.5. Comentario de obras de arte: arte española do Renacemento.</p> <p>B3.6. Unidade e diversidade do Barroco. Linguaxe artística ao servizo do poder civil e eclesiástico. Urbanismo barroco. Igrexas e pazos. Principais tendencias.</p> <p>B3.7. Función social da arte no Barroco.</p> <p>B3.8. Comentario de obras de arte: arte do Barroco.</p> <p>B3.9. Barroco hispánico. Urbanismo e arquitectura. Imaxinaría barroca. Achega da pintura española: grandes figuras do Século de Ouro.</p> <p>B3.10. Comentario de obras de arte: arte española do Barroco.</p> <p>B3.11. Século XVIII. Mantemento do Barroco. Refinamento rococó. Neoclasicismo e Romanticismo.</p> <p>B3.12. Comentario de obras de arte: arte do século XVIII.</p> <p>B3.13. Traballo de investigación en historia da arte.</p> <p>B3.14. Conservación do patrimonio: arte moderna.</p>	<p>B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>HAB3.1.1. Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización a partir de fontes históricas ou historiográficas.</p> <p>HAB3.1.2. Especifica as características da arquitectura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo.</p> <p>HAB3.1.3. Especifica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo.</p> <p>HAB3.1.4. Especifica as características da pintura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo.</p> <p>HAB3.1.5. Compara a pintura italiana do Quattrocento coa dos pintores góticos flamengos contemporáneos.</p> <p>HAB3.1.6. Explica a peculiaridade da pintura veneciana do Cinquecento e cita os artistas máis representativos.</p> <p>B3.2. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles.</p> <p>HAB3.2.1. Describe a práctica do patrocinio no Renacemento italiano e as novas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e a natureza do seu labor.</p> <p>B3.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Renacemento, aplicando un método que abranga diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>HAB3.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento italiano: cúpula de Santa María das Flores e interior da igrexa de San Lorenzo, ambas en Florencia e de Brunelleschi; pazo Médici-Riccardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella e do pazo Rucellai, ambos en Florencia e de Alberti; templo de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula e proxecto de planta de San Pedro do Vaticano, de Michelangelo; Il Gesù en Roma, de Giacomo della Porta e Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladio.</p> <p>HAB3.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Renacemento italiano: primeiro panel da "Porta do Paraíso" (da creación do mundo á expulsión do Paraíso), de Ghiberti; "Gattamelata", de Donatello; "Piedade" do Vaticano, "David", "Moisés" e as tumbas mediceas, de Michelangelo; "O rapto das sabinas", de Giambologna.</p> <p>HAB3.3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Renacemento italiano: "O tributo da moeda" e "A Trindade", de Masaccio; "Anunciación" do Convento de San Marcos en Florencia, de Fra Angelico; "Madonna do Duque de Urbino", de Piero della Francesca; "A Virxe das rochas", "A última cea" e "A Gioconda", de Leonardo da Vinci; "A Escola de Atenas" de Rafael; a bóveda e o "Xuízo Final" da Capela Sixtina, de Michelangelo; "A tempestade", de Giorgione; "Venus de Urbino" e "Carlos V en Mühlberg", de Tiziano; "O lavatorio", de Tintoretto; "As vodas de Caná", de Veronés.</p> <p>B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, en</p>

- relación co seu contexto histórico e cultural.
- HAB3.4.1. Especifica as características peculiares do Renacemento español en comparación co italiano.
- HAB3.4.2. Describe a evolución da arquitectura renacentista española.
- HAB3.4.3. Explica a peculiaridade da escultura renacentista española.
- HAB3.4.4. Explica as características da pintura de El Greco a través dalgunhas das súas obras máis representativas.
- B3.5. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- HAB3.5.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento español: fachada da Universidade de Salamanca; pazo de Carlos V na Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; mosteiro de San Lorenzo de El Escorial, de Juan de Herrera.
- HAB3.5.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do Renacemento español: "Sacrificio de Isaac" do retablo de San Bieito de Valladolid, de Alonso Berruguete; "Santo enterro", de Juan de Juni.
- HAB3.5.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas de El Greco: "O expolio", "A Santa Liga" ou "Adoración do nome de Xesús", "O martirio de San Mauricio", "O enterro do Señor de Orgaz", "A adoración dos pastores", "O cabaleiro da man no peito".
- B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.
- HAB3.6.1. Explica as características esenciais do Barroco.
- HAB3.6.2. Especifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista.
- HAB3.6.3. Compara a arquitectura barroca coa renacentista.
- HAB3.6.4. Explica as características xerais do urbanismo barroco.
- HAB3.6.5. Compara a escultura barroca coa renacentista a través da representación de "David" por Michelangelo e por Bernini.
- HAB3.6.6. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante.
- HAB3.6.7. Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes.
- HAB3.6.8. Especifica as peculiaridades da pintura barroca flamenga e holandesa.
- B3.7. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles.
- HAB3.7.1. Describe o papel desempeñado no século XVIII polas academias en toda Europa e, en particular, polo Salón de París.
- B3.8. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- HAB3.8.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco europeo do século XVII: fachada de San Pedro do Vaticano, de Carlo Maderno; columnata da praza de San Pedro do Vaticano, de Bernini; San Carlos das Catro Fontes en Roma, de Borromini; Pazo de Versalles, de Le Vau, J.H. Mansart e Le Nôtre.
- HAB3.8.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas de Bernini: "David", "Apolo" e "Dafne", "A éxtase de Santa Teresa", "Cátedra de San Pedro".
- HAB3.8.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do

Barroco europeo do século XVII: "Vocación de San Mateo" e "Morte da Virxe", de Caravaggio; "Triunfo de Baco e Ariadna", na bóveda do pazo Farnese de Roma, de Annibale Carracci; "Adoración do nome de Xesús", bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Baciccia); "Adoración dos Magos", "As tres Grazas" e "O xardín do Amor", de Rubens; "A lección de anatomía do doutor Tulpy", "A rolda nocturna", de Rembrandt.

B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.

HAB3.9.1. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura española durante o século XVII.

HAB3.9.2. Explica as características da imaxinaría barroca española do século XVII e compara a escola castelá coa andaluza.

HAB3.9.3. Explica as características xerais da pintura española do século XVII.

HAB3.9.4. Describe as características e evolución da pintura de Velásquez a través dalgunhas das súas obras máis significativas.

B3.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).

HAB3.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco español do século XVII: Praza Maior de Madrid, de Xoán Gómez de Mora; Retablo de Santo Estevo de Salamanca, de Churriguera.

HAB3.10.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Barroco español do século XVII: "Piedad", de Gregorio Fernández; "Inmaculada do facistol", de Alonso Cano; "Magdalena penitente", de Pedro de Mena.

HAB3.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas españolas do Barroco español do século XVII: "Martirio de San Filipe", "O soño de Xacob" e "O zambro", de Ribera; "Bodegón" do Museo do Prado, de Zurbarán; "O augador de Sevilla", "Os borrachos", "A fragua de Vulcano", "A rendición de Breda", "O Príncipe Baltasar Carlos a cabalo", "A Venus do espello", "As meninas" e "As fiandeiras", de Velásquez; "A Sagrada Familia do paxariño", "A Inmaculada de El Escorial", "Os nenos da concha" e "Nenos xogando aos dados", de Murillo.

B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.

HAB3.11.1. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos nun contexto histórico de cambios profundos.

HAB3.11.2. Compara o Barroco tardío e o Rococó, e especifica a diferente concepción da vida e a arte que encerran.

HAB3.11.3. Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura.

HAB3.11.4. Comenta a escultura neoclásica a través da obra de Casanova.

HAB3.11.5. Especifica as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo na pintura de David.

HAB3.11.6. Distingue entre a corrente tradicional e a clasicista da arquitectura barroca española do século XVIII.

HAB3.11.7. Explica a figura de Salzillo como derradeiro representante da imaxinaría relixiosa española en madeira policromada.

B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do

- século XVIII, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- HAB3.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio de San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa; Pazo Real de Madrid, de Juvara e Sacchetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo do Prado en Madrid, de Juan de Villanueva.
- HAB3.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do século XVIII: "A oración no horto", de Salzillo; "Eros e Psique" e "Paulina Bonaparte", de Canova.
- HAB3.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de David: "O xuramento dos Horacios" e "A morte de Marat".
- B3.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.
- HAB3.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o proceso de construción da nova basílica de San Pedro do Vaticano ao longo dos séculos XVI e XVII.
- B3.14. Respectar as creacións da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.
- HAB3.14.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan en Galicia.

Contidos e Criterios de Avaliación do Bloque 4: O século XIX: a arte dun mundo en transformación

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
B4.1. A figura de Goya.	B4.1. Analizar a obra de Goya e identificar nela os trazos propios das correntes da súa época e os que anticipan diversas vangardas posteriores.
B4.2. Comentario de obras de arte: Goya.	HAB4.1.1. Analiza a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte ata o seu exilio final en Bordeos.
B4.3. A Revolución Industrial e o impacto dos novos materiais na arquitectura. Do Historicismo ao Modernismo. A Escola de Chicago. Nacemento do urbanismo moderno.	HAB4.1.2. Compara a visión de Goya nas series de gravados "Os caprichos" e "Os disparates ou proverbios".
B4.4. Comentario de obras de arte: arquitectura do século XIX.	B4.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas de Goya, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
B4.5. Evolución da pintura: Romanticismo, Realismo, Impresionismo e Simbolismo. Os postimpresionistas, xerme das vangardas pictóricas do século XX.	HAB4.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Goya: "O parasol", "A familia de Carlos IV", "O 2 de maio de 1808 en Madrid" ("A loita cos mamelucos"), "Os fusilamentos do 3 de maio de 1808", desastre nº 15 ("E non hai remedio") da serie "Os desastres da guerra"; "Saturno devorando un fillo" e "A leiteira de Bordeos".
B4.6. Función social da arte no século XIX.	B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
B4.7. Comentario de obras de arte: o século XIX.	HAB4.3.1. Describe as características e a evolución da arquitectura do ferro no século XIX, en relación cos avances e as necesidades da revolución industrial.
B4.8. Escultura: mantemento do clasicismo. Rodin.	HAB4.3.2. Explica as diferenzas entre enxeñeiros e arquitectos na primeira metade do século XIX.
B4.9. Comentario de obras de arte: século XIX.	HAB4.3.3. Explica as características do neoclasicismo arquitectónico durante o Imperio de Napoleón.
B4.10. Traballo de investigación en historia da arte.	HAB4.3.4. Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo.
B4.11. Conservación do patrimonio: arte do século XIX.	

- HAB4.3.5. Explica as características e principais tendencias da arquitectura modernista.
- HAB4.3.6. Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura.
- HAB4.3.7. Describe as características e os obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e Madrid na segunda metade do século XIX.
- B4.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- HAB4.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorio de Chicago, de Sullivan e Adler; torre Eiffel de París; templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí.
- B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
- HAB4.5.1. Describe as características do Romanticismo na pintura e distingue entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix.
- HAB4.5.2. Compara as visións románticas da paisaxe en Constable e Turner.
- HAB4.5.3. Explica o Realismo e a súa aparición no contexto dos cambios sociais e culturais de mediados do século XIX.
- HAB4.5.4. Compara o Realismo co Romanticismo.
- HAB4.5.5. Describe as características xerais do Impresionismo e o Neoimpresionismo.
- HAB4.5.6. Define o concepto de postimpresionismo e especifica as achegas de Cézanne e Van Gogh como precursores das grandes correntes artísticas do século XX.
- HAB4.5.7. Explica o Simbolismo de finais do século XIX como reacción fronte ao Realismo e ao Impresionismo.
- B4.6. Explicar a evolución cara á independencia dos artistas respecto aos clientes, especificando o papel desempeñado polas academias, os salóns, as galerías privadas e os marchantes.
- HAB4.6.1. Explica os cambios que se producen no século XIX nas relacións entre artistas e clientes, referidos á pintura.
- B4.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da pintura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- HAB4.7.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do século XIX: "O baño turco", de Ingres; "A balsa da Medusa", de Gericault; "A liberdade guiando o pobo", de Delacroix; "O carro de feo", de Constable; "Chuvia, vapor e velocidade", de Turner; "O enterro de Ornans", de Courbet; "O ánxeles", de Millet; "Almorzo sobre a herba", de Manet; "Impresión, sol nacente" e a serie sobre a Catedral de Ruán, de Monet; "Le Moulin de la Galette", de Renoir; "Unha tarde de domingo na Grande Jatte", de Seurat; "Xogadores de cartas" e "Mazás e laranxas", de Cézanne; "A noite estrelada" e "O segador", de Van Gogh; "Visión despois do sermón" e "O mercado" ("Ta matete"), de Gauguin.
- B4.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da escultura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
- HAB4.8.1. Relaciona a produción e o academicismo dominante na

escultura do século XIX coas transformacións levadas a cabo nas cidades (monumentos conmemorativos en prazas, parques e avenidas, e esculturas funerarias nos novos cemiterios).

HAB4.8.2. Explica as características da renovación escultórica emprendida por Rodin.

B4.9. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da escultura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).

HAB4.9.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Rodin: "O pensador" e "Os burgueses de Calais".

B4.10. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.

HAB4.10.1. Realiza un traballo de investigación sobre as exposicións universais do século XIX e a súa importancia desde o punto de vista arquitectónico.

HAB4.10.2. Realiza un traballo de investigación sobre a influencia da fotografía e o gravado xaponés no desenvolvemento do Impresionismo, con referencias a obras concretas.

B4.11. Respectar as creacións da arte do século XIX, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.

HAB4.11.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte do século XIX que se conservan en Galicia.

Contidos e Criterios de Avaliación do Bloque 5: A ruptura da tradición : a arte na primeira metade do século XX

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
B5.1. O fenómeno das vangardas nas artes plásticas: Fauvismo, Cubismo, Futurismo, Expresionismo, pintura abstracta, Dadaísmo e Surrealismo.	B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
B5.2. Comentario de obras de arte: a plástica na primeira metade do século XX.	HAB5.1.1. Define o concepto de vangarda artística en relación co acelerado ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa dos/das artistas iniciada na centuria anterior.
B5.3. Renovación da linguaxe arquitectónica: o funcionalismo do Movemento Moderno e a arquitectura orgánica.	HAB5.1.2. Describe a orixe e as características do Fauvismo.
B5.4. Comentario de obras de arte: arquitectura da primeira metade do século XX.	HAB5.1.3. Describe o proceso de xestación e as características do Cubismo, distinguindo entre o Cubismo analítico e o sintético.
B5.5. Traballo de investigación en Historia da Arte.	HAB5.1.4. Describe o ideario e os principios do futurismo.
B5.6. Conservación do patrimonio: arte do século XX.	HAB5.1.5. Identifica os antecedentes do expresionismo no século XIX, explica as súas características xerais e especifica as diferenzas entre os grupos alemáns "A ponte" e "O xinete azul".
	HAB5.1.6. Describe o proceso de xestación e as características da pintura abstracta, distingue a vertente cromática e a xeométrica, e especifica algunhas das súas correntes máis significativas, como o Suprematismo ruso ou o Neoplasticismo.
	HAB5.1.7. Describe as características do Dadaísmo como actitude provocadora nun contexto de crise.
	HAB5.1.8. Explica a orixe, as características e os obxectivos do Surrealismo.
	HAB5.1.9. Explica a importancia dos pintores españois Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas.
	HAB5.1.10. Explica a renovación temática, técnica e formal da escultura na primeira metade do século XX, distinguindo as obras

relacionadas coas vangardas pictóricas e as que utilizan recursos ou linguaxes independentes.

B5.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da plástica da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).

HAB5.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "A alegría de vivir", de Matisse; "As señoritas de Aviñón", "Retrato de Ambroise Vollard", "Natureza morta con cadeira de reixa de cana" e "Guernica", de Picasso; "A cidade que emerge", de Boccioni; "O berro", de Munch; "A rúa", de Kirchner; "Lírica" e "Sobre branco II", de Kandinsky; "Cadrado negro", de Malevich; "Composición II", de Mondrian; "L.H.O.O.Q.", de Duchamp; "O elefante das Celebes", de Ernst; "A chave dos campos", de Magritte; "O entroido de Arlequín" e "Mulleres e paxaros á luz da lúa", de Miró; "O xogo lúgubre" e "A persistencia da memoria", de Dalí.

HAB5.2.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas: "O profeta", de Gargallo; "Formas únicas de continuidade no espazo", de Boccioni; "Fonte", de Duchamp; "Muller peiteándose ante un espello", de Xulio González; "Mademoiselle Pogany I", de Brancusi; "Lagosta, nasa e cola de peixe", de Calder; "Figura reclinada", de Henry Moore.

B5.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura da primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.

HAB5.3.1. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno en arquitectura.

HAB5.3.2. Especifica as achegas da arquitectura orgánica ao Movemento Moderno.

B5.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).

HAB5.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: edificio da Bauhaus en Dessau (Alemaña), de Gropius; pavillón de Alemaña en Barcelona, de Mies van der Rohe; Vila Saboia en Poissy (Francia), de Le Corbusier; casa Kaufman (Casa da Cascada), de Frank Lloyd Wright.

B5.5. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais coma as novas tecnoloxías.

HAB5.5.1. Realiza un traballo de investigación sobre o Grupo de Artistas e Técnicos Españóis Para o Progreso da Arquitectura Contemporánea (GATEPAC).

B5.6. Respetar as manifestacións da arte da primeira metade do século XX, valorando a súa importancia como expresión da profunda renovación da linguaxe artística na que se sustenta a liberdade creativa actual.

HAB5.6.1. Selecciona unha obra arquitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, das existentes en Galicia, e xustifica a súa elección.

Contidos e Criterios de Avaliación do Bloque 6: A universalización da arte desde a segunda metade do século XX

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>B6.1. Predominio do Movemento Moderno ou Estilo Internacional en arquitectura. A arquitectura á marxe do estilo internacional: High Tech, arquitectura Posmoderna e Deconstrución.</p> <p>B6.2. Comentario de obras de arte: arquitectura desde a segunda metade do século XX.</p> <p>B6.3. Artes plásticas: das segundas vangardas á posmodernidade.</p> <p>B6.4. Comentario de obras de arte: a arte desde a segunda metade do século XX.</p> <p>B6.5. Novos sistemas visuais: fotografía, cine e televisión, cartelismo e cómic. Combinación de linguaxes expresivas.</p> <p>B6.6. Impacto das novas tecnoloxías na difusión e na creación artística.</p> <p>B6.7. Arte e cultura visual de masas.</p> <p>B6.8. O patrimonio artístico como riqueza cultural. A preocupación pola súa conservación. A UNESCO.</p>	<p>B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura desde a segunda metade do século XX, enmarcándoa nas novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan ao mundo actual.</p> <p>HAB6.1.1. Explica o papel desempeñado no proceso de universalización da arte polos medios de comunicación de masas e as exposicións e feiras internacionais de arte.</p> <p>HAB6.1.2. Explica as razóns do mantemento e a difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura.</p> <p>HAB6.1.3. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas á marxe do Movemento Moderno ou Estilo Internacional, en particular a High Tech, a posmoderna e a deconstrución.</p> <p>B6.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>HAB6.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "Unité d'habitation" en Marsella, de Le Corbusier; edificio Seagram en Nova York, de M. van der Rohe e Philip Johnson; o museo Guggenheim de Nova York, de F. Lloyd Wright; a Casa da Ópera de Sydney, de J. Utzon; o centro Pompidou de París, de R. Piano e R. Rogers; o AT & T Building de Nova York, de Philip Johnson; o museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry.</p> <p>B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual.</p> <p>HAB6.3.1. Explica e compara o Informalismo europeo e o Expresionismo abstracto norteamericano.</p> <p>HAB6.3.2. Explica a abstracción postpictórica.</p> <p>HAB6.3.3. Explica o Minimalismo.</p> <p>HAB6.3.4. Explica a arte cinética e a Op-Art.</p> <p>HAB6.3.5. Explica a arte conceptual.</p> <p>HAB6.3.6. Explica a Arte Povera.</p> <p>HAB6.3.7. Distingue e explica algunhas das principais correntes figurativas: Pop-Art, Nova Figuración, Hiperrealismo.</p> <p>HAB6.3.8. Explica en que consisten as seguintes manifestacións de arte non duradeira: Happening, Body Art e Land Art.</p> <p>HAB6.3.9. Describe os formulacións xerais da posmodernidade, referida ás artes plásticas.</p> <p>B6.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>HAB6.4.1. Identifica o autor e a corrente artística (non necesariamente o título), e analiza e comenta as seguintes obras: "Pintura" (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid), de Tapies; "Grito nº 7", de Antonio Saura; "One: number 31, 1950", de J. Pollock; "Ctesiphon III", de F. Stella; "Equivalente VIII", de Carl André; "Vega 200", de Vasarely; "Unha e tres cadeiras", de J. Kosuth; "Iglú con árbore", de Mario Merz; "Marilyn Monroe" (serigrafía de 1967), de A. Warhol; "O Papa que berra" (estudo a partir do retrato do Papa Inocencio X), de Francis Bacon; "A Gran Vía madrileña en 1974", de Antonio López.</p>

- B6.5. Explicar o desenvolvemento e a extensión dos novos sistemas visuais, como a fotografía, o cine, a televisión, o cartelismo ou o cómic, especificando o modo en que combinan diversas linguaxes expresivas.
- HAB6.5.1. Explica brevemente o desenvolvemento dos novos sistemas visuais e as características da súa linguaxe expresiva: fotografía, cartel, cine, cómic, producións televisivas, videoarte e arte por computador.
- B6.6. Describir as posibilidades que abriron as novas tecnoloxías, e explicar os seus efectos tanto para a creación artística como para a difusión da arte.
- HAB6.6.1. Especifica as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías para a creación artística e para a difusión da arte.
- B6.7. Identificar a presenza da arte na vida cotiá, e distinguir os ámbitos en que se manifesta.
- HAB6.7.1. Define o concepto de cultura visual de masas, e describe os seus trazos esenciais.
- HAB6.7.2. Identifica a arte nos diferentes ámbitos da vida cotiá.
- B6.8. Respectar as manifestacións da arte de todos os tempos, valorándoas como patrimonio cultural herdado que se debe conservar e transmitir ás xeracións futuras, e explicar que é o Patrimonio Mundial da UNESCO, así como a súa orixe e a súa finalidade.
- HAB6.8.1. Explica a orixe do Patrimonio Mundial da UNESCO e os seus obxectivos.
- HAB6.8.2. Realiza un traballo de investigación relacionado cos bens artísticos de España e de Galicia inscritos no catálogo do Patrimonio Mundial da UNESCO.

Contidos e Criterios de Avaliación do Bloque 7: O vocabulario artístico

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
B7.1. Vocabulario artístico.	<p>B7.1. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os elementos e as técnicas principais.</p> <p>Est. Apr. HAB7.1.1. Utiliza con corrección a terminoloxía específica das artes en exposicións orais e escritas.</p>

CONCRECIÓN DAS COMPETENCIAS CLAVE

A aprendizaxe da Historia da Arte centrarase no desenvolvemento dos seguintes obxectivos competenciais para cada unha das competencias:

Conciencia e expresións culturais

1. Desenvolver a sensibilidade estética e valorar a beleza das diferentes manifestacións artísticas ao longo da historia.
2. Aprender a recoñecer, mediante a análise de obras seleccionadas, as características das principais manifestacións artísticas da historia da arte, desde a antigüidade até a contemporaneidade.
3. Valorar as distintas funcións que tivo a arte ao longo da historia, desde a Antigüidade clásica á actualidade.
4. Identificar a herdanza das diferentes tradicións precedentes no xurdimento dun novo estilo artístico.
5. Apreciar a diversidade artística nun mesmo período cronolóxico.
6. Comprender a necesidade de protexer e conservar o patrimonio artístico, e desenvolver unha actitude activa en relación coa protección e a conservación do patrimonio artístico.
7. Cultivar o sentido estético e a capacidade de emocionarse ante as obras de arte.
8. Valorar a creatividade e a experimentación constante en determinados períodos da historia.
9. Identificar e valorar os elementos positivos contidos ao longo da historia da arte.
10. Tomar consciencia da relevancia dos coñecementos artísticos para o desenvolvemento dunha cultura propia ampla.
11. Ser consciente das relacións operadas ao longo da historia entre contexto histórico e desenvolvemento de tendencias e movementos artísticos.
12. Comprender o sentido social, político e/ou cultural que a arte xogou en diferentes momentos da historia humana.
13. Valorar a relevancia e necesidade de coñecer e apreciar o legado artístico da humanidade.

Competencias sociais e cívicas

14. Identificar o sentido social, político ou relixioso de determinados movementos e tendencias artísticas ao longo da historia.
15. Expresarse e relacionarse de xeito correcto no marco de grupo a propósito do estudo das obras de arte.
16. Erradicar os usos discriminatorios da linguaxe ao referirse a producións artísticas concretas, detectando prexuízos e imaxes estereotipadas do mundo.
17. Realizar actividades en grupo para a análise de obras artísticas extraendo ensinanzas das achegas realizadas por outras persoas.
18. Aplicar os coñecementos adquiridos no ámbito da historia da arte a unha mellor convivencia en sociedade.
19. Expresarse de forma asertiva e amosar unha actitude favorable ao diálogo e ao traballo cooperativo.
20. Valorar a reflexión estética e as diferentes teorías e propostas artísticas respectando os criterios dos seus creadores ou creadoras.

Comunicación lingüística

21. Describir e analizar obras de arte utilizando a terminoloxía propia da historia da arte.
22. Recoñecer o vocabulario específico para nomear os principais elementos e técnicas de obras arquitectónicas, escultóricas e pictóricas.
23. Comprender e compor textos como medio para optimizar a aprendizaxe e reflexión sobre o desenvolvemento das diferentes manifestacións e estilos artísticos na historia.
24. Familiarizarse co léxico propio da área e entender as diferentes acepcións dun mesmo termo en función do contexto histórico no que se emprega.
25. Definir conceptos usando a linguaxe específica da área.
26. Comunicarse argumentando as ideas propias e respectando as quendas de palabra dentro dun grupo.
27. Expor opinións de forma argumentada ao longo dun debate.
28. Recorrer ao uso activo de mecanismos que permiten a ampliación e a consolidación do vocabulario.
29. Aprender a recoñecer o significado dun termo a partir do seu contexto.
30. Valorar a lingua no seu correcto uso como instrumento básico de reflexión e desenvolvemento persoal.

Competencia para aprender a aprender

31. Identificar os elementos de contido e forma presentes nas obras de arte.
32. Identificar similitudes e diferenzas entre obras de arte e movementos ou tendencias artísticas diversas.
33. Analizar a orixe e desenvolvemento dos diferentes movementos e tendencias artísticas ao longo da historia da arte.
34. Contrastar os coñecementos, criterios e percepcións propias coas expresadas no texto sobre as obras de arte e os movementos e tendencias artísticas estudados.
35. Desenvolver o gusto pola aprendizaxe continua e a actualización permanente.
36. Confrontar as propias opinións ou coñecementos con outras fontes de coñecemento ou opinión.
37. Formular interrogantes e achegar respostas propias a preguntas sobre o contido estudado.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

38. Expresar opinións propias sobre o contido, a forma e a técnica empregada en diferentes obra de arte.
39. Identificar e comentar as relacións existentes entre as obras de arte e movementos artísticos e o contxto no que estes xorden e se desenvolven.
40. Analizar e propor interpretacións diversas sobre obras de arte, esculturas, obras de arquitectura ou temas urbanísticos ao longo da historia da arte.
41. Propor interpretacións posibles ao contido das obras estudadas.
42. Realizar pequenas investigacións de forma autónoma.
43. Analizar criticamente os propios valores, prexuízos e opinións en canto a contidos específicos.

Competencia dixital

44. Analizar de forma crítica a información recibida a través dos medios de comunicación e da Internet.
45. Aplicar coñecementos, habilidades propias da historia da arte para a procura e selección de información en medios dixitais e informáticos.
46. Proporcionar coñecementos e destrezas para a procura de información relevante.
47. Recorrer a soportes electrónicos no proceso de escritura.
48. Adquirir habilidades para a reutilización da información na análise de contidos artísticos.
49. Utilizar adecuadamente as bibliotecas e a Internet.
50. Utilización do smartphone na aula cando o requira o profesor e permita o seu uso.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e en tecnoloxía

51. Identificar diferentes formas de entender a historia da arte e o seu desenvolvemento en relación á técnica e ao contexto histórico económico e político ao longo da Historia.
52. Valorar a aplicación de procedementos de análise propios da ciencia, as matemáticas ou a tecnoloxía para o estudo da historia da arte.
53. Desenvolver actitudes de interese polo coñecemento de diferentes materias e ciencias a través da lectura e apreciación de temas artísticos.
54. Analizar, comprender e transmitir información relativa a diferentes ámbitos da historia da arte onde incidan elementos propios do desenvolvemento das ciencias naturais, a industria ou a tecnoloxía.
55. Estudar en obras clásicas ou influenciadas polo mundo clásico proporcións, así como nos patróns xeométricos utilizados nalgúns sistemas de decoración, cánones, esquemas compositivos, dimensións, e relacións entre as partes e entre as partes e o todo.
56. Reflexionar sobre ao valor que algúns cadros acadaron nos últimos anos nos mercados de subastas, e avaliar a relación entre a calidade artística da obra e o seu valor económico, social ou político.

UNIDADE 1: A ARTE**Obxectivos Didácticos**

Identificar a arte como unha forma de expresión que reflicte a forma de ser e de pensar de cada tempo e de cada cultura.

Recoñecer as distintas fases do proceso creador e os elementos que participan no proceso artístico.

Coñecer as distintas formas de analizar e clasificar as obras de arte.

Valorar a función da obra de arte como documento histórico e como ben cultural.

Comprender a función que desempeñan os museos na conservación, a divulgación e o estudo das obras de arte.

Recoñecer os principais museos e centros de arte de Europa.

Clasificar os distintos tipos de manifestacións artísticas.

Identificar as novas linguaxes da arte e valorar a súa repercusión na construción dun novo imaxinario colectivo.

Recoñecer a tipoloxía para clasificar o urbanismo.

Identificar os materiais e os procedementos técnicos utilizados na arquitectura, a escultura, a pintura e o gravado.

Utilizar o vocabulario das artes plásticas específico da arquitectura, a escultura, a pintura e o resto de manifestacións artísticas.

Desenvolver a sensibilidade estética e ser capaces de gozar contemplando e analizando distintas obras de arte.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 1 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> – O proceso artístico e a análise da obra de arte. – A arte como documento histórico. – A arte como patrimonio. A UNESCO e os bens culturais. – Os museos e a arte. Conservación, estudo e divulgación das obras de arte. – As diversas tipoloxías artísticas. Criterios de clasificación. – Valoración dos elementos que participan no proceso artístico. – Percepción da obra de arte como un ben cultural de valor universal. – Recoñecemento dos museos e centros de arte máis importantes de Europa. – Identificación dalgúns dos conxuntos monumentais que forman parte do Patrimonio Cultural da Humanidade. – Toma de conciencia da necesidade de protexer e conservar o patrimonio artístico para o goce das xeracións actuais e das vindeiras. 	<p>1. Recoñecer as características básicas da arte e da historiografía da arte.</p>	<p>1.1 Identifica os principais elementos do proceso de creación artística. Comp. Conc. e expresións culturais.</p> <p>1.2 Enumera as diversas metodoloxías de estudo na arte. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – O urbanismo. Tipoloxías urbanísticas. – A arquitectura. Tipoloxías arquitectónicas. – A arquitectura. Os espazos interiores, os espazos exteriores e a ornamentación. – A arquitectura. Elementos materiais e técnicos. 	<p>2. Identificar os elementos esenciais do urbanismo e da arquitectura en tanto disciplinas da historia da arte.</p>	<p>2.1 Recoñece as tipoloxías nas que se clasifican o urbanismo e a arquitectura. C. Sociais e cívicas.</p> <p>2.2 Explica as características xerais da arquitectura. Comp. Conc. e expresións culturais</p>

<ul style="list-style-type: none"> – A escultura. Formas, materiais e instrumentos. – A pintura. Instrumentos, soportes e técnicas. – O gravado de creación e o gravado de reprodución. 	<p>3.Describir as características básicas da plástica artística: escultura, pintura, debuxo, gravado e outras.</p>	<p>3.1 Define o concepto plástica ou arte da imaxe, especificando as súas principais características. C. Com. Lingüística</p> <p>3.2 Especifica as características técnicas e materiais de diversas artes plásticas. C. Sent. de inic. e esp. Empren.</p> <p>3.3 Explica como evolucionaron as novas formas de expresión artística desde finais do século XIX. Comp. Conc. e expresións culturais.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – A fotografía artística e a fotografía documental. – O vídeo e a súa utilización na arte: o vídeo-arte. 	<p>4. Definir o significado e función da arte na cultura de masas.</p>	<p>4.1 Describe o desenvolvemento e a prolongación dos novos sistemas visuais, como a fotografía, o cine, a televisión, o cartelismo ou o cómic, especificando o xeito no que xuxtapoñen diversas linguaxes expresivoas. C. lingüí</p> <p>4.2 Recoñece a gran versatilidade creativa do vídeo na segunda metade do século XX. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Utilización de diversas pautas de observación, descrición e análise de obras de arte. – Comprensión da obra de arte tendo en conta o contexto histórico no que foi creada, fuxindo de prexuízos estéticos ou ideolóxicos. 	<p>5.Recoñecer os diversos métodos de análise dunha obra de arte e a terminoloxía específica que debe empregar.</p>	<p>5.1 Identifica e describe os elementos que ten que considerar nunha obra urbanística. Comp. C. e exp. culturais.</p> <p>5.2 Recoñece as diferentes análises que se realizan no estudo dunha obra de arte: escultura e pintura. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 1 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
<p>1.1 Identifica os principais elementos do proceso de creación artística. Comp. Conc. e expresións culturais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Recoñece as dúas fases do proceso creador: a idea e a realización. P. 003. – Distingue os participantes no proceso artístico e os dous puntos de vista na análise dunha obra de arte. P. 003.
<p>1.2 Enumera as diversas metodoloxías de estudo na arte. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>	<p>Recoñece a diversa información que lle achega unha obra á arte: social, patrimonial, museística... P. 003-005.</p> <p>Explica as tipoloxías artísticas tradicionais para clasificar as belas artes. P. 005.</p>
<p>2.1 Recoñece as tipoloxías nas que se clasifican o urbanismo e a arquitectura. C. Sociais e cívicas.</p>	<p>Define o concepto de urbanismo e as súas tres tipoloxías. P. 006.</p> <p>Recoñece os dous grandes grupos da arquitectura e especifica a tipoloxía da arquitectura civil. P. 007-008.</p>

2.2 Explica as características xerais da arquitectura. Comp. Conc. e expresións culturais	Identifica os elementos estruturais máis importantes da arquitectura. P. 009. Explica os principais elementos materiais e técnicos da arquitectura. P. 009-012.
3.1 Define o concepto plástica ou arte da imaxe, especificando as súas principais características. C. Com. Lingüística	Distingue entre obras únicas e obras múltiples, e describe as diversas temáticas dunha obra de arte. P. 013.
3.2 Especifica as características técnicas e materiais de diversas artes plásticas. C. Sent. de inic. e esp. Empren.	Identifica e describe as técnicas, materiais, instrumentos e formas empregados na escultura. P. 014-016.
3.3 Explica como evolucionaron as novas formas de expresión artística desde finais do século XIX. Comp. Conc. e expresións culturais.	Enumera os principais instrumentos, soportes, técnicas da pintura. P. 017-018. Explica as características do debuxo, o gravado e doutras tipoloxías artísticas. P. 019-021.
4.1 Describe o desenvolvemento e a prolongación dos novos sistemas visuais, como a fotografía, o cine, a televisión, o cartelismo ou o cómic, especificando o xeito no que xuxtapoñen diversas linguaxes expresivoas. C. lingüí	Explica o rol dos mass media na popularización das novas linguaxes da arte. P. 022. Sintetiza as principais características que teñen as novas linguaxes da arte: fotografía, cine, vídeo, cartel, cómic. P. 022.
4.2 Recoñece a gran versatilidade creativa do vídeo na segunda metade do século XX. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Argumenta xustificadamente como o vídeo e as novas tecnoloxías poden potenciar aínda máis a participación do espectador. P. 023. Identifica a relación entre o vídeo e as novas tecnoloxías: o computer art ou net art. P. 023.
5.1 Identifica e describe os elementos que ten que considerar nunha obra urbanística. Comp. C. e exp. culturais.	Recoñece a trama urbana e os monumentos como elementos para analizar nunha interpretación dun espazo urbanístico. P. 024. Describe as tres vistas básicas a analizar en toda obra arquitectónica. P. 0.24. Identifica outros elementos esenciais na interpretación dunha obra arquitectónica: función, antecedentes e influencias. P. 024-025.
5.2 Recoñece as diferentes análises que se realizan no estudo dunha obra de arte: escultura e pintura. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Describe as análises que se aplican no estudo dunha obra escultórica: formal, conceptual e técnica. P. 025. Identifica os tipos de análises que se aplican no exame dunha pintura e os elementos fundamentais para estudar en cada un. P. 026-027.

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Neste primeiro tema potenciaremos a capacidade de reflexión sobre a transformación da arte na historia, principalmente a partir da análise das diferentes tipoloxías artísticas, materiais, técnicas e formatos que conforman as obras de arte. Poremos especial atención na necesidade de conservar o patrimonio artístico e enfatizaremos o potencial da arte para transmitir mensaxes de índole moi diversa, estimulando así a curiosidade e o interese dos estudantes pola historia da arte.

En todo momento procuraremos exercitar a capacidade de observación e de análise dunha obra de arte establecendo relacións entre as características formais, o significado e o contexto histórico e cultural da obra, e despregando a terminoloxía específica para referir a complexidade da creación artística.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:

Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación Continua que desenvolva o profesorado deberá prestarlle unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Valor social e cultural da arte			Características xerais			Outras tipoloxías artísticas			Novas linguaxes artísticas			Análise dunha obra de arte			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

UNIDADE 2: ARTE CLÁSICA: GRECIA**Obxectivos Didácticos**

Localizar a civilización grega no tempo e no espazo xeográfico e describir o contexto histórico no que se desenvolve a arte grega.

Resumir as características da arte grega e a súa periodización por etapas.

Describir as características da arte minoica e da arte micénica.

Analizar a concepción do espazo e o urbanismo grego mediante o estudo da organización da cidade de Mileto.

Diferenciar as características das ordes arquitectónicas dórica, xónica e corintia, a partir de imaxes e fotografías.

Analizar unha obra arquitectónica, o Partenón, non só desde o punto de vista técnico-formal, senón tamén en canto á súa función e significado.

Describir a planta e os elementos arquitectónicos dos distintos tipos de templos.

Recoñecer as características xerais da arquitectura civil grega, a partir do exemplo do teatro de Epidauro.

Enumerar as características xerais da escultura grega.

Analizar esculturas de diversos períodos da historia grega (arcaico, clásico, helenístico) e comparar as súas características.

Distinguir os tipos de decoración, a temática e o estilo das cerámicas gregas desde a época xeométrica ata a época clásica.

Explicar como se elaboraban os distintos tipos de mosaicos gregos.

Comprender a influencia que o clasicismo grego tivo sobre a arte posterior e valorar o legado cultural da Grecia Antiga.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 1 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> – Aproximación histórica, xeográfica e cronolóxica á arte grega, e fundamentos sociais e culturais da arte grega. – Contextualización cronolóxica das grandes etapas da arte grega. – Percepción da obra de arte como un ben cultural de valor universal. – Interese polo coñecemento doutras áreas de estudo relacionadas coa arte, como a filosofía, para entender o desenvolvemento artístico na Antiga Grecia. 	1.Describir e situar, no seu contexto histórico e cultural, as concepcións estéticas e as características xerais da arte grega.	1.1 Relaciona as características básicas da arte grega cos seus referentes históricos. C. Con.. e expr. culturais 1.2 Explica as características xerais da arte grega e a súa evolución. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.
<ul style="list-style-type: none"> – Os antecedentes da arte grega: as civilizacións minoica e micénica. 	2. Identificar os antecedentes da cultura e a arte clásica.	2.1 Identifica a arte cretomicénica como o antecedente da arte grega. C. Sociais e cívicas. 2.2 Describe as principais características da arte cretense ou minoica e da arte micénica. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.
<ul style="list-style-type: none"> – O urbanismo e a concepción do espazo nas cidades gregas. – A arquitectura grega: a orde e a razón. – As ordes arquitectónicas: dórica, xónica e corintia. – A arquitectura relixiosa: o templo 	3. Definir os principais elementos e técnicas da arquitectura grega.	3.1 Explica as principais características urbanísticas das polis helénicas. C. Conciencia. e expr. cultural. 3.2 Identifica as principais construcións arquitectónicas

<p>grego. O Partenón.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A arquitectura civil: o teatro. – Análise das técnicas arquitectónicas utilizadas pola civilización grega. – Análise das plantas dos distintos tipos de templos gregos. 		<p>gregas e a súa función social. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – A escultura grega arcaica. Kouros e Kore. – A escultura grega clásica. O período post-clásico. – A escultura grega helenística. 	<p>4. Explicar as características específicas da escultura grega.</p>	<p>4.1 Recoñece a figura humana masculina como o tema central nas representacións da escultura grega. C. Sociais e cívicas.</p> <p>4.2 Identifica os diferentes períodos nos que se clasifica a escultura grega, e os seus escultores e obras máis representativos. C. Conciencia. e expr. cultural.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Análise detallada dunha escultura representativa de cada un dos períodos da arte grega: arcaico, clásico e helenístico. – Os diversos estilos da cerámica, xeométrico, de época arcaica e de época clásica, e tipoloxías do mosaico, concretamente de coios e de teselas. – Definición, comprensión e uso correcto do vocabulario específico de cada elemento: métopa, cariátide, kórai, éntase, ábaco, etc. – Análise formal do Partenón, da súa redonda e da súa función a partir dunha serie de documentos textuais e iconográficos. 	<p>5. Identificar e examinar obras significativas da arte grega, utilizando unha terminoloxía específica da arte e combinando diferentes métodos de análise.</p>	<p>5.1 Describe as representacións conservadas en obxectos de cerámica e en mosaicos, empregando terminoloxía específica. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p> <p>5.2 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arte grega, xustapoñendo diferentes enfoques metodolóxicos: técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico ou histórico. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 1 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
<p>1.1 Relaciona as características básicas da arte grega cos seus referentes históricos. C. Con.. e expr. culturais</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Enumera os principais eventos contemporáneos ao nacemento e desenvolvemento da arte grega. P. 029. – Identifica os tres grandes períodos históricos da arte grega: Arcaico, Clásico e Helenístico. P. 029.
<p>1.2 Explica as características xerais da arte grega e a súa evolución. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>	<p>Define os conceptos xerais da arte grega: home, natureza, razón, harmonía e beleza. P. 032-033.</p> <p>Recoñece a progresión específica da arquitectura, escultura e pintura gregas. P. 32-033.</p>
<p>2.1 Identifica a arte cretomicénica como o antecedente da arte grega. C. Sociais e cívicas.</p>	<p>Distingue as dúas civilizacións que desenvolveron a arte cretomicénica: a minoica ou cretense e a micénica. P. 030.</p> <p>Sitúa xeográfica e cronoloxicamente a civilización minoica ou cretense e a micénica. P. 030.</p>

2.2 Describe as principais características da arte cretense ou minoica e da arte micénica. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Especifica os principais elementos arquitectónicos da arte cretense ou minoica e da arte micénica. P. 030-031. Identifica a pintura e a cerámica como outras manifestacións da arte cretomicénica. P. 030-031.
3.1 Explica as principais características urbanísticas das polis helénicas. C. Conciencia. e expr. cultural.	Recoñece as principais zonas da cidade grega e a súa relación co desenvolvemento da democracia. P. 033-034. Enumera e describe as principais achegas da arquitectura grega. P. 034-035.
3.2 Identifica as principais construcións arquitectónicas gregas e a súa función social. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Explica o concepto de orde arquitectónica e distingue as tres ordes da arquitectura grega. P. 034-035. Distingue os edificios gregos a partir da súa función social: arquitectura relixiosa ou civil. P. 036-037.
4.1 Recoñece a figura humana masculina como o tema central nas representacións da escultura grega. C. Sociais e cívicas.	Distingue as dúas tipoloxías escultóricas na arte grega: o relevo e a escultura exenta. P. 038 Identifica os atletas como o ideal de beleza física e espiritual representado na arte grega. P. 038.
4.2 Identifica os diferentes períodos nos que se clasifica a escultura grega, e os seus escultores e obras máis representativos. C. Conciencia. e expr. cultural.	Describe as características da escultura grega en relación coas súas tres grandes etapas. P. 038-039. Explica a evolución da figura humana na arte grega, a partir de obras escultóricas concretas. P. 039.
5.1 Describe as representacións conservadas en obxectos de cerámica e en mosaicos, empregando terminoloxía específica. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Recoñece a denominación específica para a cerámica de figuras negras sobre fondo vermello: ática. P. 40. Identifica o nome dos distintos tipos de mosaico: opus tessellatum e opus vermiculatum. P. 041.
5.2 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arte grega, xustapoñendo diferentes enfoques metodolóxicos: técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico ou histórico. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Identifica e analiza as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenón, tribuna das cariátides do Erecteion, templo de Atenea Niké, teatro de Epidauro. P. 042-047 F. 001-004. Identifica e analiza as seguintes esculturas gregas: Kouros de Anavysos, Auriga de Delfos, Discóbolo (Mirón), Doríforo (Policleto), unha métopa do Partenón (Fidias), Hermes con Dioniso neno (Praxíteles), Apoxiomenos (Lisipo), Vitoria de Samotracia, Venus de Milo, friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e de Xea). P. 48-57. F. 005-014.

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Neste tema realizaremos unha contextualización do desenvolvemento da arte grega, as súas principais características e compoñentes, facendo especial énfase na periodización das súas etapas e as características desenvolvidas en cada unha delas. Exemplificaremos as manifestacións artísticas relacionándoas cos principais conceptos e ideas a partir dos cales se fundamentou a xénese creativa grega.

Analizaremos o desenvolvemento específico das súas diversas manifestacións artísticas, especialmente a arquitectura e a escultura, así como a relevancia cultural e social de todas elas, desde os seus antecedentes ata a súa evolución como arte helénica. Auxiliarémonos para isto na observación de imaxes, esquemas, debuxos, e documentación tanto de arquivo como actual, propiciando a capacidade de análise e o sentido crítico dos estudantes ao advertir a relevancia do legado grego á cultura occidental e ao patrimonio da humanidade.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:
Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación Continua que desenvolva o profesorado deberá prestar unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Contextualización histórica			Características antecedentes			Estilos e edificios principais			Evolución escultura grega			Cerámica e mosaico			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

UNIDADE 3: ARTE CLÁSICA: ROMA**Obxectivos Didácticos**

Situar no tempo e no espazo a cultura etrusca e a romana.

Coñecer as características xerais das civilizacións etrusca e romana, e valorar a influencia da primeira sobre a segunda.

Recoñecer as características xerais dos templos etruscos, a partir do exemplo do templo de Xúpiter Capitolino.

Identificar os aspectos formais da escultura etrusca e valorar o sentido das pinturas funerarias, relacionándoo co temor á morte e as crenzas no máis alá.

Entender a arte romana como elemento importante do proceso de romanización.

Comprender a importancia da cidade no mundo romano, recoñecer a estrutura das cidades e valorar a función das distintas obras de enxeñaría.

Analizar de forma detallada algunhas das obras máis emblemáticas da arquitectura romana: o Panteón, o Coliseo e o Teatro de Mérida.

Recoñecer as características dos retratos e os relevos romanos e comprender o realismo do retrato romano analizando a súa evolución ao longo do tempo.

Valorar a importancia do relevo histórico, tomando como punto de partida e modelo de análise a Columna Traxana.

Distinguir as características dos catro estilos pictóricos da arte romana e identificar as mostras máis representativas de cada un deles.

Coñecer as distintas técnicas e tipoloxías do mosaico romano.

Recoñecer as características principais da arte paleocristiá ou tardorromana.

Valorar a importancia do legado cultural e artístico da civilización romana para a sociedade occidental.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 1 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> – Aproximación á historia do imperio romano. – A xeografía e a cronoloxía da arte etrusca e da arte romana. 	1.Contextualizar histórica e culturalmente as concepcións estéticas e as características xerais da arte romana.	1.1 Describe as características básicas da arte romana a partir dos seus referentes históricos. C. Conciencia. e expr. cultural. 1.2 Describe as características esenciais da arquitectura, escultura e pintura na cultura etrusca. C. Com. lingüíst.
<ul style="list-style-type: none"> – A arte etrusca: arquitectura, escultura e pintura. O templo de Xúpiter capitolino. – A arte romana: arquitectura, escultura, pintura e mosaico. 	2.Describir as características xerais da arte romana, especificando os seus antecedentes culturais e artísticos.	2.1 Identifica a arte etrusca como un dos referentes da arte romana. C. Conciencia. e expr. cultural.
<ul style="list-style-type: none"> – O urbanismo romano: a estrutura das cidades, as obras de enxeñaría, as casas, os monumentos con fins recreativos, os monumentos de carácter administrativo, os monumentos conmemorativos. Materiais empregados. – Identificación dos elementos arquitectónicos que utilizaron os romanos. 	3.Explicar os trazos principais do urbanismo e da arquitectura na antiga Roma.	3.1 Explica o urbanismo e a arquitectura romana en relación co proceso de homoxeneización do imperio. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor. 3.2 Enumera as características e funcións dos principais tipos de edificios romanos. C. Sociais e cívicas.
<ul style="list-style-type: none"> – A escultura romana: o retrato e o relevo histórico. A columna Traxana. 	4.Especificar a achega da escultura e pintura romana	4.1 Recoñece os dous xéneros propios da escultura romana: o

<ul style="list-style-type: none"> – Os catro estilos pictóricos: incrustación, arquitectónico, ilusionista e ornamental. – O mosaico romano: técnicas, temática e estilos. 	respecto da arte grega.	retrato e o relevo histórico. C. Conciencia. e expr. cultural. 4.2 Especifica as características propias da pintura romana desenvolvidas a partir do século I a.C. C. Sociais e cívicas.
<ul style="list-style-type: none"> – Descrición do estilo, da tipoloxía, dos materiais e da localización do anfiteatro Flavio ou Coliseo, da columna Trajana e do teatro de Mérida a partir da información que proporciona a ficha. – Utilización do vocabulario específico da arte etrusca e romana. – Expresión das emocións que espertan as obras de arte seleccionadas e interese pola protección e a conservación do patrimonio artístico. 	5. Identificar e examinar obras significativas da arte romana, aplicando diferentes métodos de análise.	5.1 Analiza, comentar e clasifica obras representativas da arte romana, usando a terminoloxía específica e a partir de diferentes enfoques metodolóxicos: técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico ou histórico. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.
BLOQUE 2 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> – A arte paleocristiá: as basílicas e a nova iconografía cristiá. – Análise das características da nova iconografía da arte paleocristiá. 	1. Recoñecer os trazos ñecer os trazos ais da arte paleocristiá ou tardorromana.	1.1 Explica a arte paleocristiá en relación difusión do cristianismo polo Imperio Romano. C. Conciencia. e expr. culturais.

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 1 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Describe as características básicas da arte romana a partir dos seus referentes históricos. C. Conciencia. e expr. cultural.	<ul style="list-style-type: none"> – Identifica os tres grandes períodos históricos nos que se desenvolveu a arte romana. P. 59. – Distingue os dous períodos históricos nos que tradicionalmente se clasificou a arte romana. P. 59.
1.2 Describe as características esenciais da arquitectura, escultura e pintura na cultura etrusca. C. Com. lingüíst.	Identifica as tumbas e os templos como as principais construcións da arquitectura etrusca. P. 060-061. Recoñece como trazo característico da escultura e da pintura etrusca, a temática realista. P. 062-063.
2.1 Identifica a arte etrusca como un dos referentes da arte romana. C. Conciencia. e expr. cultural.	Identifica as achegas da las arquitectura romana respecto ao seu referente grego e etrusco. P. 059, 064. Identifica a preferencia polo realismo na arte romana como un trazo herdado do modelo etrusco. P. 064.
3.1 Explica o urbanismo e a arquitectura romana en relación co proceso de homoxeneización do imperio. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Recoñece as diferentes partes do ordenamento xeométrico en cuadrícula da cidade romana. P. 065. Identifica as pontes e os acuedutos como obras de enxeñería transcendentales para o territorio romano. P. 065.
3.2 Enumera as características e funcións dos principais tipos de edificios romanos. C. Sociais e cívicas.	Distingue os edificios romanos segundo sexan privados ou públicos, relixiosos ou civís. P. 066. Identifica as diferentes funcións dos monumentos romanos. P. 066-067.
4.1 Recoñece os dous xéneros propios da escultura romana: o retrato e o relevo histórico. C. Conciencia. e expr. cultural.	Explica a evolución do retrato desde a súa orixe até o período do Baixo Imperio o tardorromano. P. 068. Identifica como característica fundamental dos relevos romanos, o seu alto grao narrativo. P. 069.

4.2 Especifica as características propias da pintura romana desenvolvidas a partir do século I a.C. C. Sociais e cívicas.	Identifica a práctica do fresco e a preferencia por temáticas cotiás como propio da pintura romana. P. 070 Diferencia os catro estilos ou sistemas que caracterizan a pintura romana. P. 070-071.
5.1 Analiza, comentar e clasifica obras representativas da arte romana, usando a terminoloxía específica e a partir de diferentes enfoques metodolóxicos: técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico ou histórico. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Describe as características xerais do mosaico romano utilizando unha terminoloxía específica. P. 072. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, Basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, Acueduto de Segovia, Arco de Tito en Roma, Columna de Traxano en Roma. P.076-084 F. 015-023. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas romanas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo de Arco de Tito (detalle dos soldados co candeeiro e outros obxectos do Templo de Xerusalén), relevo da columna de Traxano. P. 0845-086 F. 023-026.
BLOQUE 2 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Explica a arte paleocristiá en relación difusión do cristianismo polo Imperio Romano. C. Conciencia. e expr. culturais.	– Describe a orixe, características e función dunha basílica paleocristiá. P. 073-075. – Explica a evolución da iconografía paleocristiá, especialmente en catacumbas e sarcófagos. P. 74-75.

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Introduciremos o tema facendo unha referencia xeográfica e histórica ao contexto no cal se desenvolveu a arte romana, as súas principais manifestacións e as súas características distintivas. Contextualizaremos o desenvolvemento da arte etrusca como antecedente histórico e pasaremos á análise xeral da arquitectura, a escultura, a pintura e o mosaico romanos.

Seguidamente ilustraremos o desenvolvemento urbanístico romano e a relevancia que nisto tivo a monumentalística e os seus diferentes tipos. Analizaremos a achega da escultura romana en relación coa grega, e examinaremos as características do retrato e do relevo histórico a través de obras paradigmáticas como a estatua de Marco Aurelio ou a Columna Traxana. Así mesmo, examinaremos os catro estilos pictóricos romanos e a innovación do mosaico romano, en relación co legado helenístico. Finalmente identificaremos as principais transformacións da arte paleocristiá.

En cada un dos casos procuraremos ilustrar o uso dos materiais e técnicas empregadas que tributaron ao desenvolvemento da arte romana en sentido específico e que implicaron un desenvolvemento relevante para a historia da arte occidental. Empregaremos para isto o vocabulario específico da arte.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:

Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación Continua que desenvolva o profesorado deberá prestar unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Contextualización histórica			Antecedentes: arte etrusca			Arquitectura romana tipologías			Escultura e pintura romana			Basílica romana e iconografía			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

UNIDADE 4, 5, 6 (I E II): ARTE BIZANTINA, ARTE ISLÁMICA E MUDÉXAR, ARTE PRERROMÁNICA**Obxectivos Didácticos**

- Situar no tempo e no espazo o Imperio bizantino.
- Coñecer o contexto histórico no que se desenvolve a arte bizantina.
- Recoñecer os tres grandes períodos nos que se divide a arte bizantina.
- Identificar os elementos construtivos da arquitectura bizantina.
- Analizar a obra arquitectónica máis importante da arquitectura bizantina: Santa Sofía de Constantinopla.
- Recoñecer as principais mostras de escultura bizantina e valorar a importancia que tivo o marfil nos relevos.
- Analizar a temática e a forma dos relevos escultóricos bizantinos.
- Describir a iconografía representada nos mosaicos bizantinos.
- Analizar os aspectos formais, técnicos e simbólicos dos mosaicos da igrexa de San Vital en Rávena.
- Recoñecer os distintos tipos de obras pictóricas da arte bizantina: a iluminación miniada de libros e as iconas.
- Situar correctamente no tempo e no espazo a civilización islámica.
- Coñecer os diversos condicionantes da arte islámica na península Ibérica e as principais etapas en que se divide.
- Recoñecer as características técnico-construtivas da arquitectura islámica, en xeral, e da hispanomusulmá, en particular.
- Comprender a estreita relación que existe entre as manifestacións da arte hispanomusulmá e a relixión da cultura islámica.
- Valorar a importancia da mesquita dentro da arquitectura relixiosa islámica.
- Distinguir as características propias da mesquita de Córdoba.
- Identificar os distintos tipos de edificios da arquitectura civil islámica.
- Recoñecer os edificios máis importantes da arte islámica na península Ibérica.
- Describir os elementos decorativos que introduce a arte islámica.
- Comprender a orixe da arte mudéxar e coñecer as súas principais características.
- Distinguir as características dos focos mudéxares da península Ibérica: castelánleonés, toledano, aragonés e andaluz.
- Recoñecer os principais edificios mudéxares da península Ibérica.
- Definir o concepto de arte prerrománica.
- Situar no tempo e no espazo a arte visigoda, a arte asturiana ou ramirense e a arte mozárabe.
- Coñecer as principais características da arquitectura visigótica.
- Identificar as igrexas visigóticas máis importantes da península Ibérica.
- Establecer ao orixe visigótica do arco de ferradura.
- Recoñecer a importancia da ourivaría na arte visigoda a través do estudo da coroa votiva de Recesvinto.
- Distinguir os trazos característicos da arquitectura asturiana e analizar, de forma monográfica, a igrexa de Santa María do Naranco.
- Valorar a importancia dos elementos e os sistemas construtivos da arquitectura prerrománica como precursores do Románico.
- Distinguir as características xerais da arte mozárabe.
- Recoñecer o arco de ferradura como un dos elementos característicos da arquitectura mozárabe.
- Descubrir outras mostras da arte mozárabe, como as miniaturas.
- Desenvolver a sensibilidade estética e ser capaces de gozar contemplando e analizando distintas obras de arte.
- Valorar as obras de arte como documentos históricos que nos permiten deducir información política, social e económica da época estudada.
- Comprender a riqueza do patrimonio artístico hispanomusulmá e valorar positivamente as medidas para protexelo e conservalo.
- Comprender a importancia da conservación e restauración do patrimonio artístico prerrománico da península Ibérica.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 2 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> – O marco histórico e cronolóxico do Imperio bizantino. – A arte bizantina: características xerais. – Distinción das grandes etapas da arte bizantina: o “Século de Ouro”, o período iconoclasta e o período post-iconoclasta. 	1.Describir e situar, no seu contexto histórico e cultural, as concepcións estéticas e as características xerais da arte bizantina.	1.1 Identifica e explica os referentes históricos da arte bizantina. C. Conciencia. e expr. culturais. 1.2 Contextualiza as características xerais da arte bizantina: arquitectura, escultura, artes plásticas. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.
<ul style="list-style-type: none"> – Descrición dos elementos construtivos da arquitectura bizantina: grandes cúpulas, cunchas ou trompas, etc. – A arquitectura bizantina. A basílica. Santa Sofía de Constantinopla. 	2. Identificar e explicar os principais elementos da arquitectura bizantina.	2.1 Recoñece as características esenciais da basílica bizantina. C. Conciencia. e expr. culturais. 2.2 Identifica as similitudes e as diferenzas da arquitectura bizantina cos seus modelos antecesores. C. Sociais e cívicas.
<ul style="list-style-type: none"> – A escultura bizantina. Ourivaría, esmaltes e relevos de marfil. – Observación e descrición de distintos exemplos de relevos en marfil. – O mosaico bizantino: técnica e temática. – Os mosaicos de Xustiniano e Teodora. – A pintura bizantina: a iluminación miniada de libros e as iconas. – Análise técnica e formal dos mosaicos bizantinos. 	3.Describir a produción artística bizantina no ámbito da escultura e das artes pictóricas.	3.1 Enumera os trazos característicos do traballo do marfil bizantino. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor. 3.2 Explica a riqueza decorativa do mosaico e da pintura bizantinos. C. Conciencia. e expr. culturais.
<ul style="list-style-type: none"> – Definición e aplicación do vocabulario específico da arte bizantina. – Análise da planta e o alzado da basílica de Santa Sofía de Constantinopla. – Expresión das emocións e das sensacións que esperta a contemplación das obras de arte seleccionadas. 	4. Identificar e analizar obras significativas da arte bizantina, utilizando unha terminoloxía específica e aplicando diferentes métodos de análise.	4.1 Analiza obras destacadas da arte bizantina, a través de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.
<ul style="list-style-type: none"> – Aproximación á historia de Al-Ándalus. – A xeografía e a cronoloxía da arte islámica e as etapas artísticas da arte hispanomusulmá. – Distinción das tres etapas artísticas da arte hispanomusulmá: época omeia e califal, época almohade e época nazarí. 	5.Relacionar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte islámica e da arte mudéjar, co seu contexto histórico e cultural.	5.1 Describe as características xerais da arte islámica a partir dos seus referentes históricos. C. Conciencia. e expr. culturais. 5.2 Recoñece as influencias fundamentais da arte musulmá. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.

BLOQUE 2 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> – As características xerais técnico-construtivas da arquitectura islámica e os elementos decorativos da arte islámica. – Enumeración dos elementos construtivos da arquitectura islámica. 	1. Identificar e explicar as características fundamentais da arquitectura islámica.	1.1 Recoñece as características básicas e o tipo de construcións da arquitectura musulmá. C. Conciencia. e expr. culturais. 1.2 Describe os edificios máis representativos da arquitectura relixiosa e a arquitectura civil

<ul style="list-style-type: none"> - A arquitectura relixiosa: a mesquita de Córdoba. - A arquitectura civil: alcazabas, fortalezas, castelos, palacios e baños públicos. 		islámica. C. Sociais e cívicas.
<ul style="list-style-type: none"> - Definición do termo “mudéxar”, en relación coa arte. - A arte mudéxar: contexto histórico, xeográfico e cronolóxico e características. - Os distintos focos mudéxares: castelánleonés, toledano, aragonés e andaluz. - Valoración das principais achegas realizadas polo pobo árabe no terreo cultural e científico. - Interese en profundar no coñecemento da arte islámica e da arte mudéxar. - Toma de conciencia da necesidade de protexer e conservar o patrimonio artístico para o goce das xeracións actuais e vindeiras. 	2.Describir a diversidade da arquitectura mudéxar a través dos seus estilos.	2.1 Explica as características específicas da arte hispanomusulmá. C. Comunicación lingüística.
<ul style="list-style-type: none"> - Análise da mesquita de Córdoba, elaborando unha ficha técnica, unha descrición formal, un estudo do medio e a integración urbanística, a función, o contido e o significado da edificación e dos modelos e as influencias posteriores. - Utilización do vocabulario específico da arte islámica e da arte mudéxar: ataurique, lacería, mihrab, mocárabe, etc. 	3.Identificar e analizar obras significativas da arte islámica e mudéxar, utilizando unha terminoloxía específica e aplicando diferentes métodos de análise.	3.1 Identifica e analiza edificios destacados da arte islámica e mudéxar, a través de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.
<ul style="list-style-type: none"> - A cronoloxía e a xeografía da arte prerrománica. - A arte prerrománica: características xerais. O prerrománico europeo. 	4.Contextualizar, histórica e culturalmente, as concepcións estéticas e as características xerais que ten a arte prerrománica.	4.1Describe os acontecementos históricos máis relevantes ocorridos en Europa e na Península Ibérica entre o século V e o século XI. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor. 4.2 Recoñece as características comúns das diversas escolas englobadas no termo prerrománico.
<ul style="list-style-type: none"> - A arquitectura visigoda. San Xoán de Baños. - Descrición da planta e dos principais elementos construtivos da basílica visigótica. - A escultura e ourivaría visigoda: as coroas votivas. - A arquitectura asturiana: Identificación dos períodos ou fases. Distinción dos elementos construtivos. - A escultura, a pintura e a ourivaría asturiana. - A arquitectura mozárabe. Elementos visigóticos e musulmáns. - As miniaturas mozárabes: os “beatos” 	5.Describir as principais manifestacións da arte prerrománica en España.	5.1 Identifica os elementos máis característicos da arte visigoda. C. Conciencia. e expr. culturais. 5.2 Sitúa xeográfica e cronoloxicamente a arte prerrománica asturiana. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor. 5.3 Describe o desenvolvemento da arte mozárabe e as súas manifestacións artísticas máis destacadas. C. Conciencia. e expr. culturais.

<ul style="list-style-type: none"> - Aprendizaxe e utilización do vocabulario específico da arte prerrománica: arco de ferradura, coroa votiva, etc. - Observación de distintos elementos arquitectónicos, como o arco de ferradura, para comprender mellor o seu uso e función. - Análise das características da igrexa de Santa María do Naranco a partir da información que proporciona a ficha. - Interese por profundar no coñecemento da arte bizantina, arte islámica e arte mudéjar, e arte prerrománica - Percepción da obra de arte como un ben cultural de valor universal. 	<p>6. Identificar e analizar obras significativas da arte prerrománica, utilizando unha terminoloxía específica e aplicando diferentes métodos de análise.</p>	<p>6.1 Analiza obras destacadas da arte prerrománica, a través de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.</p>
---	--	--

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 2 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
<p>1.1 Identifica e explica os referentes históricos da arte bizantina. C. Conciencia. e expr. culturais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Identifica os principais acontecementos históricos que influíron no nacemento e evolución da arte bizantina. P. 89-90. - Localiza o escenario xeográfico no que se desenvolveu a arte bizantina. P. 90
<p>1.2 Contextualiza as características xerais da arte bizantina: arquitectura, escultura, artes plásticas. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>	<p>Distingue as tres grandes etapas nas que se clasifica al arte bizantina. P. 90</p> <p>Enumera as características xerais das diversas manifestacións artísticas bizantinas: arquitectura, escultura e artes pictóricas. P. 90.</p> <p>Identifica a arquitectura e o mosaico como as prácticas artísticas bizantinas máis sobresaíntes. P. 90.</p>
<p>2.1 Recoñece as características esenciais da basílica bizantina. C. Conciencia. e expr. culturais.</p>	<p>Describe os elementos máis característicos da arquitectura bizantina, a partir da basílica. P.091-0920.</p>
<p>2.2 Identifica as similitudes e as diferenzas da arquitectura bizantina cos seus modelos antecesores. C. Sociais e cívicas.</p>	<p>Recoñece a herdanza do modelo tardorromano ou paleocristián de planta basilical, na inicial arquitectura bizantina. P. 91.</p> <p>Diferencia os elementos da igrexa bizantina que se afastan da tradición romana. P. 92.</p>
<p>3.1 Enumera os trazos característicos do traballo do marfil bizantino. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>	<p>Recoñece o delicado traballo do marfil como práctica máis relevante da escultura bizantina. P. 93</p>
<p>3.2 Explica a riqueza decorativa do mosaico e da pintura bizantinos. C. Conciencia. e expr. culturais.</p>	<p>Identifica as técnicas empregadas na realización dos mosaicos bizantinos. P. 94.</p> <p>Describe a iconografía característica do mosaico bizantino. P. 94-95.</p> <p>Recoñece a iluminación das miniaturas e das iconas como as manifestacións pictóricas bizantinas máis relevantes. P. 95.</p>

4.1 Analiza obras destacadas da arte bizantina, a través de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	<p>identifica e analiza a igrexa de Santa Sofía de Constantinopla. P. 096-097 F. 027.</p> <p>Describe as características do mosaico bizantino e dos temas iconográficos do Pantocrátor, a Virxe e a Déesis, así como a súa influencia na arte occidental. P. 090 e P. 094-95 e P. 098 F. 028.</p> <p>Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da emperatriz Teodora en San Vital de Rávena. P. 099 F. 029.</p>
5.1 Describe as características xerais da arte islámica a partir dos seus referentes históricos. C. Conciencia. e expr. culturais.	<p>Explica a orixe e evolución do Al-Andalus e identifica a arte mudéjar como o seu estilo artístico. P. 101-103.</p> <p>Recoñece as tres etapas nas que se divide a arte islámica na Península Ibérica e as súas principais características. P. 101, 103.</p>
5.2 Recoñece as influencias fundamentais da arte musulmá. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	<p>Enumera os modelos artísticos que influíron na arquitectura islámica e as características herdadas. P. 102.</p> <p>Argumenta a prioridade da arquitectura islámica sobre as artes plásticas a partir do vínculo da arte musulmá coa relixión. P. 102.</p>

BLOQUE 2 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Recoñece as características básicas e o tipo de construcións da arquitectura musulmá. C. Conciencia. e expr. culturais.	<ul style="list-style-type: none"> - Describe as características técnico-construtivas esenciais da arquitectura islámica. P. 104. - Identifica os dous tipos de construcións en que se divide a arquitectura musulmá. P. 104.
1.2 Describe os edificios máis representativos da arquitectura relixiosa e a arquitectura civil islámica. C. Sociais e cívicas.	<p>Identifica a mesquita e o palacio como os edificios máis importantes da arquitectura islámica. P. 105.-106.</p> <p>Recoñece as zonas principais da mesquita e do palacio islámico. P. 105-106.</p>
2.1 Explica as características específicas da arte hispanomusulmá. C. Comunicación lingüística.	<p>Define o significado do termo mudéjar en relación coa arte. P 107.</p> <p>Relaciona os diversos estilos da arte mudéjar cos seus centros ou focos xeográficos correspondentes. P. 107.</p> <p>Especifica as características propias dos diversos estilos arquitectónicos da arte mudéjar e enumera as súas construcións máis importantes. P. 107-109.</p>
3.1 Identifica e analiza edificios destacados da arte islámica e mudéjar, a través de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.	<p>Identifica e analiza as seguintes obras hispanomusulmás: Mesquita de Córdoba, Alxafaría de Zaragoza, Xiralda de Sevilla, a Alhambra de Granada P. 110-115 F.030-033.</p>
4.1 Describe os acontecementos históricos máis relevantes ocorridos en Europa e na Península Ibérica entre o século V e o século XI. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	<p>Explica a desaparición do Imperio Romano de Occidente e a creación de novos estados en Europa occidental. P. 117.</p> <p>Relaciona o período da arte prerrománica nas súas diferentes etapas históricas. P. 117.</p>
4.2 Recoñece as características comúns das diversas escolas englobadas no termo prerrománico.	<p>Define o concepto de arte prerrománica e identifica as súas características xerais. P.118.</p> <p>Enumera obras significativas de arte prerrománica europea: de Italia, Francia e illas Británicas. P. 119</p>
5.1 Identifica os elementos máis característicos da arte visigoda. C. Conciencia. e expr. culturais.	<p>Describe as principais características da arte visigótica en arquitectura, escultura e ourivaría. P. 120-121.</p> <p>Enumera as igrexas visigóticas da Península Ibérica máis importantes. P. 120</p>

5.2 Sitúa xeográfica e cronoloxicamente a arte prerrománica asturiana. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Define a arte asturiana e enumera os elementos esencia da súa arquitectura, escultura, pintura e ourivaria. P. 122-123. Recoñece algúns dos exemplos de arquitectura asturiana máis importante. P. 123.
5.3 Describe o desenvolvemento da arte mozárabe e as súas manifestacións artísticas máis destacadas. C. Conciencia. e expr. culturais.	Explica as causas do desenvolvemento da arte mozárabe e identifica a arquitectura e as miniaturas como as manifestacións artísticas máis sobresaíntes. P. 124-125. Identifica e localiza xeograficamente os monumentos máis importantes da arte mozárabe. P. 124.
6.1 Analiza obras destacadas da arte prerrománica, a través de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.	Identifica e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Pedro da Nave (Zamora), Santa María do Naranco (Oviedo) e San Miguel da Escalada (León). P. 126-129 F. 34-36.

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Contextualizaremos o desenvolvemento histórico do imperio bizantino, co cal daremos paso á análise da arte producida pola civilización bizantina ao longo dos seus case 1.000 anos. Analizaremos as grandes etapas da arte bizantina, examinando minuciosamente a súa arquitectura, a ourivaría e os relevos en marfil, e o mosaico e as miniaturas. En cada caso procuraremos achar relacións entre os elementos formais e o contido social, cultural e político das obras.

Daremos paso á análise da arte islámica e mudéjar. Para o cal contextualizaremos o desenvolvemento do imperio islámico e a súa extensión á Península ibérica, e seguidamente analizaremos os elementos tanto formais como o sentido social de tal arte, así como dos principais compoñentes e características da arte mudéjar. En todo momento propiciaremos a sensibilidade estética e o sentido crítico para a apreciación do patrimonio artístico hispanomusulmán.

Finalmente introduciremos a arte prerrománica, a súa cronoloxía e extensión xeográfica. Propiciaremos a avaliación da súa diversidade artística a partir do estudo detallado das súas diferentes manifestacións na Península Ibérica: visigótica, asturiana e mozárabe. En cada caso potenciaremos a percepción da obra de arte como un ben cultural de valor universal.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:
Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación

Continua que desenvolva o profesorado deberá prestar unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Principais etapas			Características da arte bizantina			Arquitectura islámica arte mudéjar			Concepto de arte prerrománica			Arte visigótica, arte asturiana, arte mozárabe			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

UNIDADE 7: ARTE ROMÁNICA**Obxectivos Didácticos**

Situar no tempo e no espazo a arte románica.

Entender o contexto histórico no que se desenvolve a arte románica.

Coñecer as características básicas da arquitectura románica.

Diferenciar os aspectos técnicos e formais dos distintos estilos do románico europeo a partir do estudo dalgúns edificios representativos.

Identificar os principais edificios románicos da península Ibérica.

Describir a estrutura dos mosteiros medievais e recoñecer os conxuntos monacais máis importantes de España.

Recoñecer as características formais e a función dos castelos.

Coñecer as características básicas da escultura e a pintura románicas e valorar a súa importancia como medio para transmitir a doutrina da Igrexa.

Identificar os elementos decorativos das portadas e os capiteis románicos a partir da análise dalgúns das portadas máis importantes de Europa.

Analizar de forma detallada o Pórtico da Gloria de Santiago de Compostela.

Describir as características das tallas devocionais en madeira.

Coñecer as distintas tendencias pictóricas das pinturas murais ao fresco e das pinturas á témpera, e analizar os frescos da bóveda de Sant Climent de Taüll.

Recoñecer a importancia do románico no patrimonio cultural europeo e especialmente no español, e interesarse pola súa conservación e divulgación.

Gozar coa análise das obras de arte e amosar interese por ampliar a información sobre a arte románica.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 2 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprendiz. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> - O contexto histórico no que se desenvolve a arte románica. - A xeografía e a cronoloxía da arte románica. - As características xerais da arte románica. 	<p>1.Describir as concepcións estéticas e as características xerais da arte románica, a partir do seu contexto histórico e cultural.</p>	<p>1.1Relaciona as características básicas da arte románica cos seus referentes históricos. C. Sociais e cívicas.</p> <p>1.2Diferencia as características propias da arte románica das características herdadas de modelos artísticos anteriores. C. Conciencia. e expr. culturais.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - A arquitectura ao servizo de Deus: as catedrais e as igrexas. - Os elementos construtivos da arquitectura románica. - As igrexas e as catedrais románicas en España. - Os conxuntos monacais. - A arquitectura civil: os castelos. 	<p>2.Identificar os tipos de edificio, técnicas e materiais máis representativos da arquitectura romántica.</p>	<p>2.1 Describe as características e función das Igrexas e mosteiros na arte románica. C. Sociais e cívicas.</p> <p>2.2 Recoñece a terminoloxía específica para describir as partes de diversos edificios románicos. C. Comunicación lingüística.</p> <p>2.3 Explica o vínculo da escultura coa arquitectura na arte románica. C. Conciencia. e expr. culturais.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - A escultura románica nas portadas e nos capiteis. - O Pórtico da Gloria da catedral de Santiago de Compostela. - As esculturas devocionais en 	<p>3.Describir as diversas imaxes características da escultura romántica.</p>	<p>3.1 Recoñece a diversidade de trazos existentes en certos tipos de escultura románica. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p> <p>3.2Especifica as características</p>

madeira.		comúns entre a escultura e a pintura románicas. C. Sociais e cívicas.
<ul style="list-style-type: none"> - A pintura románica: a pintura mural ao fresco e a pintura á témpera. - Os frescos da bóveda de Sant Climent de Taüll. 	4. Definir a pintura romana en relación ás súas características iconográficas, formais e estilísticas.	4.1 Recoñece os diferentes trazos característicos da pintura románica. C. Conciencia. e expr. culturais.
<ul style="list-style-type: none"> - Dedución dos aspectos económicos, sociais e culturais da Idade Media a partir da información que proporcionan as obras de arte. - Análise da planta e dos elementos construtivos das igrexas románicas. - Aplicación e uso do vocabulario específico da arte románica: tribuna, ábsida, coroa, transepto, deambulatorio, etc. - Valoración da importancia dos conxuntos arquitectónicos do Románico que foron catalogados como Patrimonio Cultural da Humanidade. - Toma de conciencia da necesidade de protexer e conservar o patrimonio artístico románico para o goce das xeracións actuais e as vindeiras. 	5. Identificar e examinar obras significativas da arte romana, utilizando unha terminoloxía específica e aplicando diferentes métodos de análise.	5.1 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arte románica, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos: técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico ou histórico. C. Conciencia. e expr. culturais.

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 2 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Relaciona as características básicas da arte románica cos seus referentes históricos. C. Sociais e cívicas.	<ul style="list-style-type: none"> - Identifica a Igrexa como institución destacada que influíu no desenvolvemento da arte románica. P. 131. - Describe as tres grandes etapas no desenvolvemento da arte románica. P. 131.
1.2 Diferencia as características propias da arte románica das características herdadas de modelos artísticos anteriores. C. Conciencia. e expr. culturais.	Distingue en que manifestacións artísticas a herdanza clásica foi notoria e en que outras foi inexistente. P. 132. Explica para quen traballaba o artista artesán, e por que este debía seguir normas e temas ditados. P. 132.
2.1 Describe as características e función das igrexas e mosteiros na arte románica. C. Sociais e cívicas.	Identifica os principais elementos arquitectónicos das igrexas e catedrais románicas. P. 133-134. Distingue as principais características da arquitectura románica en Italia e na Península Ibérica. P. 133-134.
2.2 Recoñece a terminoloxía específica para describir as partes de diversos edificios románicos. C. Comunicación lingüística.	Enumera os espazos máis importantes dos mosteiros e recoñece o termo de claustro. P. 136. Recoñece o nome específico para a torre máis alta e fortificada do castelo: torre mestra ou da homenaxe. P. 137.
2.3 Explica o vínculo da escultura coa arquitectura na arte románica. C. Conciencia. e expr. culturais.	Xustifica por que certos elementos arquitectónicos foron asumidos como soportes escultóricos. P. 138. Enumera os diversos temas que se representaron na escultura románica. P. 138.
3.1 Recoñece a diversidade de trazos existentes en certos tipos de escultura románica. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Identifica as diferentes características das esculturas das portadas das catedrais. P. 139. Identifica os tres grupos de temáticas que caracterizan as esculturas devocionais en madeira. P. 139.

3.2 Especifica as características comúns entre a escultura e a pintura románicas. C. Sociais e cívicas.	Explica por que a pintura tamén estivo supeditada á arquitectura. P. 140. Identifica as características formais e estilísticas que comparten a escultura e a pintura románicas. P. 140.
4.1 Recoñece os diferentes trazos característicos da pintura románica. C. Conciencia. e expr. culturais.	Diferencia as dúas principais manifestacións da pintura románica: mural ao fresco e á témpera. P. 140. Explica a temática relixiosa da escultura románica. Distingue e localiza xeograficamente os dous estilos pictóricos na arte romana. P. 140-141.
5.1 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arte románica, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos: técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico ou histórico. C. Conciencia. e expr. culturais.	Identifica e analiza as seguintes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista, Catedral de Santiago de Compostela. P. 142-144 F. 037-039. Identifica e analiza as seguintes esculturas románicas: A dúbida de San Tomé no ángulo do claustro de Santo Domingo de Silos (Burgos), Xuízo Final no tímpano de Santa Fe de Conques (Francia), Última cea do capitel historiado do claustro de San Xoán da Peña (Huesca), Pórtico da Gloria da catedral de Santiago. P. 145-148 F. 040-043. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas murais románicas: bóveda da Anunciación aos pastores no Panteón Real de San Isidoro de León; ábsida de San Clemente de Tahull (Lleida). P. 149-151 F. 044-045.

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Contextualizaremos a orixe e desenvolvemento da arte románica, as súas características xerais e as súas innovacións artísticas en relación cos seus antecedentes, o prerománico e a arte romana.

Analizaremos as características específicas do románico en arquitectura, escultura e pintura, a través do exame específico de obras como a Igrexa de San Vicente de Cardona, o Pórtico da Gloria de Santiago de Compostela ou os frescos da bóveda de Sant Climent de Taüll. Na análise das obras procuraremos destacar os valores artísticos, advertindo en cada caso os seus elementos formais e estruturais, así como a súa función social e cultural.

En cada un dos casos recoñeceremos a importancia das obras románicas como patrimonio cultural europeo, e potenciaremos o interese dos estudantes por ampliar o seu coñecemento sobre a arte románica e a súa necesidade de conservación e divulgación.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:

Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación Continua que desenvolva o profesorado deberá prestar unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Contextualización histórica			Elementos catedrais e igrexas			Mosteiros e castelos			Escultura románica			Manifestacións pictóricas do románico			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

UNIDADE 8: ARTE GÓTICA**Obxectivos Didácticos**

Situar correctamente no tempo e no espazo o desenvolvemento da arte gótica.

Coñecer os condicionantes sociais, económicos e intelectuais da época e saber como influíron no desenvolvemento das manifestacións artísticas.

Distinguir as características dos distintos estilos do gótico: gótico setentrional ou francés e gótico meridional ou cisterciense.

Valorar a importancia que tiveron as catedrais na arte gótica e as innovacións técnicas e construtivas que se introduciron neste período.

Identificar as principais catedrais góticas en Europa e en España.

Analizar as características técnicas e formais da catedral de León.

Comprender a evolución estilística do gótico civil e analizar unha obra do gótico mediterráneo: a Lonxa de Valencia.

Recoñecer as características da escultura gótica nos distintos países de Europa, a partir do estudo dalgunhas das obras máis representativas de cada zona.

Comprender a evolución da escultura gótica ao longo do tempo: a súa independencia da arquitectura e a importancia crecente da escultura exenta, etc.

Coñecer as características fundamentais da pintura gótica e establecer as diferenzas entre os distintos estilos e tradicións.

Identificar as obras de arte e os pintores máis importantes de cada estilo.

Analizar unha obra do estilo italogótico: A resurrección de Lázaro.

Coñecer os trazos específicos do gótico flamengo a través da análise dalgunhas obras de Jan Van Eyck e de El Bosco.

Valorar a tradición gótica como parte importante da cultura nacional e europea.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 2 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprendiz. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> - A xeografía e a cronoloxía da arte gótica. - A arte gótica: introdución á arquitectura, a escultura e a pintura. 	1.Relacionar as concepcións estéticas e as características xerais que ten a arte gótica co seu contexto histórico e cultural.	1.1 Explica os principais factores históricos que influíron na evolución da arte gótica entre os séculos XII e XIV. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor. 1.2 Recoñece a localización e a evolución xeral da arte gótica. C. Conciencia. e expr. culturais.
<ul style="list-style-type: none"> - Distinción dos elementos construtivos da arquitectura gótica. - A arquitectura gótica: as catedrais. - Análise da planta e o alzado dunha catedral gótica. - Descrición dos distintos espazos e elementos construtivos da catedral de León. - O gótico setentrional ou francés. O gótico radiante. O gótico flamíxero. O gótico meridional. - A arquitectura civil gótica. - A arquitectura gótica na Coroa de Aragón e en Castela. 	2.Enumerar os principais elementos e edificios da arquitectura gótica.	2.1 Recoñece a catedral como a principal expresión artística da arte gótica. C. Sociais e cívicas. 2.2 Relaciona os edificios relixiosos ou civís góticos cos seus respectivos estilos. C. Conciencia. e expr. culturais.
<ul style="list-style-type: none"> - A escultura gótica: características xerais e diferenzas estilísticas. 	3.Identificar e describir o proceso de humanización da	3.1 Explica o proceso de independencia ou autonomía da

	escultura gótica.	escultura gótica. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor. 3.2 Recoñece a evolución da escultura gótica en distintas zonas xeográficas. C. Conciencia. e expr. culturais.
<ul style="list-style-type: none"> - A pintura gótica. Técnicas e estilos: francogótico, italogótico, cortesán e flamengo. - O estilo francogótico ou lineal. - O estilo italogótico. A resurrección de Lázaro. - O estilo internacional ou cortesán. - O gótico flamengo. O matrimonio Arnolfini e O xardín das delicias. 	4.Recoñecer e explicar a diversidade que caracteriza a pintura gótica.	4.1 Explica as principais transformacións da pintura no período gótico. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor. 4.2 Distingue os catro estilos da pintura gótica. C. Conciencia. e expr. culturais.
<ul style="list-style-type: none"> - Análise das características técnicas, formais e estilísticas dunha obra do gótico mediterráneo. - Aplicación e uso do vocabulario específico da arte gótica: arco oxival, bóveda de cruzaría, vidreiras, pináculos, etc. - Descrición e análise dalgúns das pinturas góticas máis coñecidas, a partir da información que proporcionan as fichas. - Interese por profundar no contexto histórico da Idade Media a partir da observación das obras seleccionadas. - Toma de conciencia da necesidade de protexer e conservar o patrimonio artístico gótico para o goce das xeracións actuais e as vindeiras. 	5.Analizar obras significativas da gótica utilizando unhametodoloxía de análise diversa e empregando terminoloxía específica da arte.	5.1 Analiza, comentar e clasifica obras representativas da arte gótica, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos: técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico ou histórico. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 2 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Explica os principais factores históricos que influíron na evolución da arte gótica entre os séculos XII e XIV. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	<ul style="list-style-type: none"> - Identifica a burguesía como nova consumidora da arte gótica. P. 153-154. - Enumera as principais causas da crise da Baixa Idade Media que incidiu na creación artística de mediados do século XIV. P. 153.
1.2 Recoñece a localización e a evolución xeral da arte gótica. C. Conciencia. e expr. culturais.	<p>Distingue os tres grandes ciclos da arte gótica e a súa diferente evolución xeográfica. P. 153.</p> <p>Describe a cambiante valoración da arte gótica desde o Renacemento ao Romanticismo. P. 154.</p>
2.1 Recoñece a catedral como a principal expresión artística da arte gótica. C. Sociais e cívicas.	<p>Enumera os elementos que posibilitaron levantar edificios máis altos e luminosos. P. 154-155.</p> <p>Identifica os elementos arquitectónicos máis característicos dunha catedral gótica. P. 155-156.</p>
2.2 Relaciona os edificios relixiosos ou civís góticos cos seus respectivos estilos. C. Conciencia. e expr. culturais.	<p>Distingue a evolución estilística do gótico relixioso, da evolución do gótico civil. P. 156-159.</p> <p>Localiza xeograficamente e explica as características principais dos diversos estilos góticos. P. 156-159.g</p>

3.1 Explica o proceso de independencia ou autonomía da escultura gótica. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Recoñece os recursos a partir dos cales se humanizaron as figuras escultóricas da arte gótica. P. 160-161. Identifica as estatuas-columna como o inicio da independencia da escultura. P. 160.
3.2 Recoñece a evolución da escultura gótica en distintas zonas xeográficas. C. Conciencia. e expr. culturais.	Especifica o liderado de Francia na evolución da escultura gótica. P. 161. Identifica algúns dos escultores góticos italianos máis destacados. P. 161.
4.1 Explica as principais transformacións da pintura no período gótico. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Identifica as causas da xeneralización da pintura sobre táboa e da pintura de vidreiras. P. 162. Enumera os principais temas da pintura gótica. P. 162.
4.2 Distingue os catro estilos da pintura gótica. C. Conciencia. e expr. culturais.	Localiza xeograficamente e explica as principais características dos estilos pictóricos. P. 162-165. Enumera artistas e obras representativos para cada un dos estilos pictóricos. P. 162-165.
5.1 Analiza, comentar e clasifica obras representativas da arte gótica, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos: técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico ou histórico. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Identifica e analiza as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental da catedral de Reims, interior da planta superior da Sainte Chapelle de París, fachada occidental e interior da catedral de León, interior da catedral de Barcelona, interior da igrexa de Xoán dos Reis de Toledo. P. 166-170 F. 046-050. Identifica e analiza as seguintes esculturas góticas: Grupo da Anunciación e a Visitación da catedral de Reims, tímpano da Portada do Sarmental da catedral de Burgos, Retablo de Gil de Siloé na Cartuxa de Miraflores (Burgos). P. 171-173 F. 051-053. Identifica e analiza as seguintes pinturas góticas: escea de A fuxida a Exipto, de Giotto, na Capela Scrovegni de Padua; o Matrimonio Arnolfini, de Jan Van Eyck; O descendemento e a cruz, de Roger van der Weyden; O Xardín das Delicias, de El Bosco. P. 174-177.

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Introduciremos o presente tema contextualizando o desenvolvemento dos condicionantes sociais, económicos e intelectuais que propiciaron a aparición e desenvolvemento da arte gótica, analizando as características xerais de tal arte e especificando segundo corresponda as diferenzas entre a arte gótica setentrional ou francesa e o gótico meridional ou cisterciense.

Deterémonos na análise de casos específicos do gótico en España, especialmente nalgúns das súas catedrais e exemplos do gótico civil, exemplificando ademais a análise da escultura e da pintura gótica. En cada caso potenciaranse as capacidades analíticas e o desenvolvemento do xuízo estético para valorar a tradición gótica como parte importante da cultura nacional e europea.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:

Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación Continua que desenvolva o profesorado deberá prestar unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Contextualización histórica			Elementos arquitectónicos catedral			Estilos de arquitectura gótica			Proceso humanización escultura			Características pintura gótica			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

UNIDADE 9 (I E II): ARTE RENACENTISTA**Obxectivos Didácticos**

- Situar no tempo e no espazo as principais etapas da arte renacentista: Quattrocento, Cinquecento e Manierismo.
- Comprender os aspectos ideolóxicos, filosóficos e culturais do Humanismo e valorar o rol que desempeña a figura do mecenas no desenvolvemento da arte.
- Coñecer a renovación dos sistemas de representación que introduce a arte renacentista desde o punto de vista formal e compositivo.
- Recoñecer as características básicas do urbanismo e da arquitectura renacentista.
- Distinguir as principais tipoloxías arquitectónicas do Renacemento.
- Comprender a configuración espacial das igrexas renacentistas a partir da análise da igrexa de San Lorenzo, de Brunelleschi.
- Describir os aspectos formais e técnicos dos palacios renacentistas e recoñecer os palacios máis importantes de Europa.
- Comprender as características das vilas renacentistas mediante a análise da Vila Capra, de Andrea Palladio.
- Identificar os estilos do Renacemento en España: prateiresco, clasicista e herreriano.
- Coñecer as características da escultura do Quattrocento, o Cinquecento e o Manierismo a través das obras dos artistas máis destacados.
- Distinguir os aspectos técnicos e formais dos estilos pictóricos renacentistas e analizar unha obra de Sandro Botticelli e outra de Miguel Anxo.
- Identificar as características da pintura renacentista en España e recoñecer o estilo de El Greco mediante as súas obras máis representativas.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 3 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> - Aproximación histórica ao Renacemento e xeografía e cronoloxía da arte renacentista. - As etapas da arte renacentista: Quattrocento, Cinquecento e Manierismo. - O humanismo: a valoración das arte clásica e o antropocentrismo. - Percepción da obra de arte como un ben cultural de valor universal. 	<p>1.Relacionar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento co seu contexto histórico e cultural.</p>	<p>1.1 Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización, a partir dos principais acontecementos históricos da época. C. Soc. e cívicas.</p> <p>1.2 Identifica a nova concepción do mundo e a nova corrente ideolóxica, filosófica e cultural e que deron orixe ao Renacemento. C. Sent. de inic. e esp. Emprended.</p> <p>1.3 Explica a práctica do mecenado no Renacemento italiano, e as novas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e o seu labor. C. ling.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - O urbanismo e a arquitectura renacentista. - As igrexas renacentistas. A igrexa de San Lorenzo, de Brunelleschi. - As vilas renacentistas. A Vila Capra, de Andrea Palladio. 	<p>2.Explicar as características específicas da arquitectura renacentista italiana e describir a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo.</p>	<p>2.1 Describe a evolución dos principais trazos do urbanismo e da arquitectura renacentista, desde o Quattrocento ao manierismo. C. Conciencia. e expr. culturais.</p> <p>2.2 Especifica as características dos principais edificios relixiosos e civís do Renacemento. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Análise dos diferentes elementos construtivos e decorativos da arte renacentista. - Aplicación e uso do vocabulario específico da arte renacentista. - Utilización de diversas fontes de observación e de información directas e indirectas: Internet, material audiovisual, visitas a museos e exposicións, etc. 	3.Analizar obras arquitectónicas renacentistas, utilizando unha metodoloxía de análise diversa e empregando terminoloxía específica da arte.	3.1 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arquitectura renacentista italiana, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conc.. e expr. culturais.
<ul style="list-style-type: none"> - O Renacemento en España: prateiresco, clasicista e herreriano. 	4.Especificar o desenvolvemento da arquitectura renacentista en España.	4.1 Explica as características particulares da arquitectura renacentista en España, a partir dos tres estilos. C. lin. 4.2 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arquitectura renacentista en España, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.
<ul style="list-style-type: none"> - A escultura renacentista: características xerais. 	5.Describir a escultura renacentista italiana a partir das súas principais obras.	5.1 Explica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. C. Conciencia. e expr. culturais.
<ul style="list-style-type: none"> - A escultura do Quattrocento: o David de Donatello. - A escultura do Cinquecento: Miguel Anxo. - Identificación dos grandes xenios do Renacemento e das súas obras. - Aplicación e uso do vocabulario específico da arte renacentista. - Expresión das emocións e das sensacións que esperta a contemplación das obras de arte seleccionadas. 	6.Analizar obras escultóricas renacentistas, utilizando unha metodoloxía de análise diversa e empregando terminoloxía específica da arte.	6.1 Analiza, comenta e clasifica obras significativas da escultura renacentista italiana, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.

BLOQUE 3 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> - Identificación dos grandes xenios do Renacemento e das súas obras. 	1.Explicar a peculiaridade da escultura renacentista española.	1.1 Explica as características da escultura renacentista en España, e identifica e analiza as súas principais obras. C. Sociais e cívicas.
<ul style="list-style-type: none"> - A pintura renacentista: técnica, temática, escolas e artistas. 	2.Describir as características e a evolución da pintura renacentista.	2.1 Enumera as características xerais da pintura renacentista italiana, desde o Quattrocento ao manierismo. C. Comunicación lingüística.
<ul style="list-style-type: none"> - Descrición das características específicas de cada estilo artístico. 	3.Especificar as principais escolas da pintura renacentista e as súas características esenciais.	3.1 Describe os trazos específicos dos diversos estilos pictóricos do Renacemento italiano. Competencias. Sociais e cívicas. 3.2Especifica as características da escola veneciana. C. Comunicación lingüística.

		3.3 Recoñece a singularidade do Renacemento nórdico. C. Sociais e cívicas. C. Comunicación lingüística.
<ul style="list-style-type: none"> - A pintura do Quattrocento: O nacemento de Venus, de Sandro Botticelli. - A pintura do Cinquecento: Os frescos da Capela Sixtina, de Miguel Anxo. - A escola de Venecia: Tiziano, o Tintoretto e o Veronés. - Identificación dos grandes xenios do Renacemento e das súas obras. - Aplicación e uso do vocabulario específico da arte renacentista. 	4. Analizar obras pictóricas renacentistas, utilizando unha metodoloxía de análise diversa e empregando terminoloxía específica da arte.	4.1 Analiza, comenta e clasifica obras significativas da pintura renacentista italiana, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.
- A pintura renacentista en España. O enterro do conde Orgaz, de El Greco.	5. Detallar as particularidades da pintura renacentista en España.	5.1 Especifica as características da pintura renacentista en España. C. Conciencia. e expr. culturais.
- A pintura renacentista en España. O enterro do conde Orgaz, de El Greco.	6. Describir os trazos esenciais da obra pictórica que creou El Greco.	6.1 Explica as características da pintura de El Greco e analiza varias das súas obras máis representativas. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 3 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización, a partir dos principais acontecementos históricos da época. C. Soc. e cívicas.	<ul style="list-style-type: none"> - Identifica os centros de produción artística renacentista no século XV e a posterior expansión no século XVI. P. 179. - Distingue o Manierismo do Renacemento e do Barroco. P. 179, 180.
1.2 Identifica a nova concepción do mundo e a nova corrente ideolóxica, filosófica e cultural e que deron orixe ao Renacemento. C. Sent. de inic. e esp. Emprended.	Recoñece o Humanismo e o Antropocentrismo como as concepcións esenciais a partir dos cales se desenvolveu a arte renacentista. P. 180.
1.3 Explica a práctica do mecenado no Renacemento italiano, e as novas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e o seu labor. C. ling.	<p>Identifica a transformación do artista artesán na figura do artista creador. P. 180.</p> <p>Describe o xurdimento do mecenado e as novas funcións da arte: económica, social, política. P. 180.</p>
2.1 Describe a evolución dos principais trazos do urbanismo e da arquitectura renacentista, desde o Quattrocento ao manierismo. C. Conciencia. e expr. culturais.	<p>Explica as principais características da arquitectura renacentista de cada un dos seus períodos. P. 182-183.</p> <p>Explica as principais características do urbanismo privado e do urbanismo público no período do Renacemento P. 183.</p>
2.2 Especifica as características dos principais edificios relixiosos e civís do Renacemento. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	<p>Explica as características da nova formulación dos edificios relixiosos no Renacemento. P. 184.</p> <p>Enumera os trazos básicos dos palacios e das vilas renacentistas. P. 185.</p>

3.1 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arquitectura renacentista italiana, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conc.. e expr. culturais.	Identifica e analiza as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento italiano: cúpula de Santa María das Flores e interior da igrexa de San Lorenzo, ambas en Florencia e de Brunelleschi; Palacio Médici-Riccardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella e do Palacio Rucellai, ambos en Florencia e de Alberti; templete de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula e proxecto de planta de San Pedro do Vaticano, de Miguel Anxo; Il Gesù en Roma, de Giacomo Della Porta e Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladio. P. 196-204 F. 058-066.
4.1 Explica as características particulares da arquitectura renacentista en España, a partir dos tres estilos. C. lin.	Describe a arquitectura renacentista en España, a partir dos seus tres estilos característicos. P. 186-187.
4.2 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arquitectura renacentista en España, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Identifica e analiza as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento español: fachada da Universidade de Salamanca; Palacio de Carlos V na Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; Mosteiro de San Lorenzo de El Escorial, de Juan de Herrera. P. 205-207, F. 067-069.
5.1 Explica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. C. Conciencia. e expr. culturais.	Distingue as características da escultura renacentista italiana do Quattrocento, das do Cinquecento e as das formulacións manieristas. P. 188-190.
6.1 Analiza, comenta e clasifica obras significativas da escultura renacentista italiana, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Identifica e analiza as seguintes esculturas do Renacemento italiano: primeiro panel da "Porta do Paraíso" (da creación do mundo á expulsión do Paraíso), de Ghiberti; David e Gattamelata, de Donatello Piedade do Vaticano, David, Moisés e Tumbas mediceas, de Miguel Anxo; O rapto das sabinas, de Giambologna. P. 208-215 F. 070-077.

BLOQUE 3 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Explica as características da escultura renacentista en España, e identifica e analiza as súas principais obras. C. Sociais e cívicas.	<ul style="list-style-type: none"> - Recoñece a influencia da escultura renacentista italiana en obras e escultores españois. P. 190. - Identifica e analiza as seguintes obras escultóricas do Renacemento español: Sacrificio de Isaac do retablo de San Benito de Valladolid, de Alonso Berruguete; Santo enterro, de Juan de Juni. P. 216-217, F. 078-079.
2.1 Enumera as características xerais da pintura renacentista italiana, desde o Quattrocento ao manierismo. C. Comunicación lingüística.	Identifica Masaccio como o gran renovador e introdutor da pintura renacentista. P. 190. Recoñece a temática e as técnicas máis utilizadas na pintura renacentista. P. 191.
3.1 Describe os trazos específicos dos diversos estilos pictóricos do Renacemento italiano. Competencias. Sociais e cívicas.	Describe as características específicas de cada estilo artístico da pintura renacentista. 191-194. Recoñece a peculiaridade da pintura veneciana do Cinquecento e identifica os seus artistas máis representativos. P. 192-193.
3.2 Especifica as características da escola veneciana. C. Comunicación lingüística.	Explica as principais características da pintura da escola de Venecia. P. 193. Enumera os artistas máis representativos da escola de Venecia. P. 193.
3.3 Recoñece a singularidade do Renacemento nórdico. C. Sociais e cívicas. C. Comunicación lingüística.	Describe a especificidade do Renacemento nórdico en relación á súa pintura. P. 194. Enumera os artistas máis destacados do Renacemento nórdico. P. 194.

4.1 Analiza, comenta e clasifica obras significativas da pintura renacentista italiana, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.	Identifica e analiza as seguintes pinturas do Renacemento italiano: O tributo da moeda e A Trindade, de Masaccio; Anunciación do Convento de San Marcos en Florencia, de Fra Angelico; Madonna do Duque de Urbino, de Piero della Francesca; A Virxe das rochas, A última cea e A Gioconda, de Leonardo da Vinci; A Escola de Atenas de Rafael; a bóveda e o Xuízo Final da Capela Sixtina, de Miguel Anxo; A tempestade, de Giorgione; Venus de Urbino e Carlos V en Mühlberg, de Tiziano: O lavatorio, de Tintoretto; As vodas de Caná, de Veronés. P. 218-232, F. 080-093.
5.1 Especifica as características da pintura renacentista en España. C. Conciencia. e expr. culturais.	Recoñece o principal referente da pintura española renacentista: os estilos flamengo e italiano. P. 194. Enumera os artistas máis destacados que introduciron a pintura flamenga na Península. P. 194.
6.1 Explica as características da pintura de El Greco e analiza varias das súas obras máis representativas. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	– Describe a traxectoria de El Greco, enumerando as súas principais influencias pictóricas. P. 195 – Explica os principais trazos que caracterizan a obra de El Greco. P. 195. Identifica e analiza as seguintes pinturas de El Greco: O espolio, A Santa Liga ou Adoración do nome de Xesús, O martirio de San Mauricio, O enterro do Señor de Orgaz, A adoración dos pastores, O cabaleiro da man no peito. P. 233-239 F. 094-099.

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Daremos comezo ao desenvolvemento deste tema analizando os principais cambios que se producen no Renacemento e a súa contextualización, para dar paso á análise das súas repercusións no ámbito artístico. Abordaremos os principais estilos arquitectónicos renacentistas especialmente en Italia e España, así como os proxectos urbanísticos e as súas particularidades en cada caso, potenciando as habilidades para a análise formal e de contido en relación ao espazo.

Continuaremos co estudo da escultura, diferenciando a súa evolución desde o *Quattrocento* ao *Cinquecento*, e advertindo os principais artistas e obras de cada período. Incluiremos en cada caso a análise formal e de contido, así como o uso da técnica empregada e o material da obra.

Abordaremos o estudo da renovación da pintura renacentista, as súas técnicas e principais temáticas, exemplificando segundo corresponda e describindo as características máis relevantes da obra dos principais pintores renacentistas. Finalmente, a través da análise en profundidade dunha selección de obras significativas, potenciaremos especialmente o desenvolvemento do sentido estético e as habilidades para a análise artística nos estudantes.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:

Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación Continua que desenvolva o profesorado deberá prestar unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Contextualización histórica			Desenvolvemento da arquitectura renacentista			Proxectos urbanísticos			Estilos renacemento en España			Evolución escultura renacentista			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

Alumnado	Masaccio e a pintura renacentista			Temática e técnicas da pintura			Escolas pictóricas			Pintura renacentista en España			A obra de El Greco			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

UNIDADE 10 (I E II): ARTE BARROCA E ROCOCÓ**Obxectivos Didácticos**

Situar o desenvolvemento da arte barroca e rococó no tempo e no espazo.

Coñecer o contexto cultural e político da Europa dos séculos XVII e XVIII e valorar a base ideolóxica que subxace na arte deste período.

Recoñecer as solucións estéticas e formais do Barroco e relacionalas co espírito da época.

Identificar os principais artistas europeos do Barroco, e recoñecer as súas obras.

Distinguir os distintos tipos de urbanismo que se desenvolven no Barroco.

Analizar o barroco palatino francés e o seu contido a través da súa obra máis representativa: o palacio de Versailles.

Identificar os elementos construtivos e decorativos das igrexas barrocas a partir da análise da igrexa de San Carlo alle Quattro Fontane, de Borromini.

Coñecer as características técnicas e formais da escultura barroca.

Recoñecer a obra escultórica de Bernini e analizar os aspectos formais e a temática dunha das súas esculturas máis coñecidas: Apolo e Dafne.

Distinguir as características da escultura relixiosa española do Barroco, coñecer as escolas máis importantes e analizar unha das súas obras.

Recoñecer a función da pintura relixiosa barroca e comparar as características das distintas tendencias artísticas do século XVII.

Coñecer as características da pintura barroca flamenga a través da obra de Rubens.

Valorar a importancia da figura de Velázquez mediante a análise dunha das súas obras: As Meninas.

Comparar entre si pinturas das distintas escolas europeas, incluídas as españolas, e facer unha síntese razoada das súas diferenzas e puntos en común.

Comprender a nova concepción da arte que introduce o estilo Rococó, a temática das obras e os elementos decorativos que utiliza.

Analizar unha das obras pictóricas destacadas do Rococó: A Randeeira, de Fragonard.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 3 E7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> - Aproximación á historia dos séculos XVII e XVIII. - A xeografía e a cronoxía do Barroco e do Rococó. - Definición dos termos Barroco e Rococó. - O Barroco: características xerais. - O Rococó: características xerais. 	1.Describir e situar, no seu contexto histórico e cultural, as concepcións estéticas e as características xerais da arte barroca e rococó.	1.1 Relaciona os principais referentes históricos dos séculos XVII e XVIII coa evolución da arte barroca e rococó. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor. 1.2 Especifica as características da concepción barroca da arte e a do Rococó. C. Sociais e cívicas.
<ul style="list-style-type: none"> - O urbanismo no Barroco. - A cidade capital. Urbanismo de integración xeral e urbanismo de integración puntual. - O urbanismo de xardíns. Xardíns do palacio de Versailles. 	2.Recoñecer os proxectos urbanísticos máis importantes do período barroco.	2.1 Explica as características xerais do urbanismo barroco. C. Conciencia. e expr. culturais. 2.2 Distingue os diferentes tipos de urbanismo durante o período barroco. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.
<ul style="list-style-type: none"> -A arquitectura civil barroca. A arquitectura dos palacios rococó. - A arquitectura relixiosa barroca. San Carlo alle Quattro Fontane, de Borromini. 	3.Explicar as características da arquitectura civil e a arquitectura relixiosa da arte Barroca e Rococó.	3.1 Identifica as principais características do palacio barroco e do palacio rococó. C. Conciencia. e expr. culturais. 3.2 Describe os principais elementos arquitectónicos da

		igreja barroca. C. Sociais e cívicas.
–A arquitectura civil barroca. A arquitectura dos palacios rococó. – A arquitectura relixiosa barroca. San Carlo alle Quattro Fontane, de Borromini.	4.Analizar obras arquitectónicas do Barroco e do Rocó, utilizando unha metodoloxía de análise diversa e empregando terminoloxía específica da arte.	4.1 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arquitectura barroca e rococó. C. Conciencia. e expr. culturais. C. Comunicación lingüística.
– A escultura barroca. Apolo e Dafne, de Bernini.	5.Describir os trazos máis característicos da escultura barroca e da escultura barroca rococó.	5.1 Describe os principais elementos da escultura barroca. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.

BLOQUE 3 E7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
– A escultura barroca en España. A Magdalena penitente de Pedro de Mena.	1.Describir os elementos máis característicos da escultura barroca en España.	1.1Especifica as características da escultura barroca en España. C. Conciencia. e expr. culturais. 1.2 Analiza obras significativas da escultura barroca en España, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.
– A escultura rococó: características xerais.	2.Describir as principais características da escultura rococó.	2.1 Distingue a evolución artística da escultura rococó. C. Sociais e cívicas. 2.2 Analiza obras significativas da escultura rococó, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. lingüísti. 2.3 Recoñece a localización, función e temática da pintura barroca. C. Conciencia. e expr. culturais.
– As correntes pictóricas do século XVII: Clasicismo, Naturalismo, Realismo, Academicismo e Barroco. – A pintura barroca en España. As Meninas de Velázquez.	3.Explicar as principais características que ten a pintura barroca.	3.1 Identifica as principais tendencias pictóricas do século XVII. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.
– As correntes pictóricas do século XVII: Clasicismo, Naturalismo, Realismo, Academicismo e Barroco. – O Rococó. Características xerais.	4.Describir as principais características que ten a pintura rococó.	4.1 Analiza obras significativas da pintura rococó, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Soc. e cívicas. 4.2 Especifica os trazos máis significativos da pintura rococó en Francia, Inglaterra, Italia e España. C. lingüíst. 4.3 Explica as características xerais da pintura española do século XVII. C. Conciencia. e expr. culturais.
– O Rococó. Características xerais.	5.Identificar e examinar obras do Barroco e Rococó, utilizando unha terminoloxía específica e aplicando diferentes métodos de análise.	5.1 Analiza obras representativas pictóricas do Barroco español do século XVII, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 3 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Relaciona os principais referentes históricos dos séculos XVII e XVIII coa evolución da arte barroca e rococó. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	<ul style="list-style-type: none"> – Explica os acontecementos históricos máis relevantes dos séculos XVII en Europa e en España. P. 241. – Localiza xeograficamente a evolución da arte barroca e da arte rococó. P. 241
1.2 Especifica as características da concepción barroca da arte e a do Rococó. C. Sociais e cívicas.	<p>Recoñece a idea do teatro sagrado na representación das artes plásticas do Barroco. P. 242.</p> <p>Explica o cambio sociolóxico que implicou a nova concepción da arte do Rococó. P. 243.</p>
2.1 Explica as características xerais do urbanismo barroco. C. Conciencia. e expr. culturais.	<p>Recoñece a integración da arquitectura e a súa redondas como finalidade do urbanismo barroco. P. 244.</p> <p>Explica as características da cidade capital, a partir do prototipo de Roma. P. 244.</p>
2.2 Distingue os diferentes tipos de urbanismo durante o período barroco. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	<p>Distingue entre o urbanismo de integración xeral e o urbanismo de integración puntual. P. 245.</p> <p>Diferencia o modelo francés de xardíns co de Inglaterra. P. 246.</p>
3.1 Identifica as principais características do palacio barroco e do palacio rococó. C. Conciencia. e expr. culturais.	<p>Describe os principais trazos do palacio barroco a partir da súa relación coa redonda. P. 247</p> <p>Xustifica por que os hôtels e as petites maisons representen mellor o gusto rococó. P. 247.</p>
3.2 Describe os principais elementos arquitectónicos da igrexa barroca. C. Sociais e cívicas.	<p>Explica as características dun espazo para a liturxia e dun espazo especulativo, a partir das igrexas barrocas. P. 248-249.</p> <p>Recoñece os trazos característicos das plantas das igrexas barrocas. P. 249.</p>
4.1 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arquitectura barroca e rococó. C. Conciencia. e expr. culturais. C. Comunicación lingüística.	<p>Identifica e analiza as seguintes obras arquitectónicas do Barroco europeo do século XVII: fachada de San Pedro do Vaticano, de Carlo Maderno; columnata da praza de San Pedro do Vaticano, de Bernini; San Carlos das Catro Fontes en Roma, de Borromini; Palacio de Versalles, de Le Vau, J. H. Mansart e Le Nôtre. P. 262-264 F. 100-102.</p> <p>Identifica e analiza as seguintes obras arquitectónicas do Barroco español do século XVII: Praza Maior de Madrid, de Juan Gómez de Mora; Retablo de San Esteban de Salamanca, de José Benito Churriguera. P. 265-266 F. 103-104.</p> <p>Identifica e analiza as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio e San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa. P. 267-268 F. 105-106.</p>
5.1 Describe os principais elementos da escultura barroca. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	<p>Enumera os materiais, tipoloxía temática e elementos característicos da escultura barroca. P. 250-251.</p> <p>Identifica a Bernini como o escultor barroco máis representativo. P. 251-252.</p> <p>Identifica e analiza as seguintes esculturas de Bernini: David, Apolo e Dafne, A éxtase de Santa Teresa, Cátedra de San Pedro. P. 269-271 F. 107-109.</p>

BLOQUE 3 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Especifica as características da escultura barroca en España. C. Conciencia. e expr. culturais.	– Explica o proceso de elaboración dunha imaxe escultórica española e a súa finalidade. P. 252-253.
1.2 Analiza obras significativas da escultura barroca en España, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.	Identifica e analiza as seguintes esculturas do Barroco español do século XVII: Piedade, de Gregorio Fernández, Inmaculada do facistol, de Alonso Cano; Madalena penitente, de Pedro de Mena. P. 272 F. 110, P. 274-275 F. 112-113.
2.1 Distingue a evolución artística da escultura rococó. C. Sociais e cívicas.	Especificos os materiais, tipoloxía, temática e elementos característicos da escultura rococó. P. 253.
2.2 Analiza obras significativas da escultura rococó, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. lingüísti.	Identifica e analiza a seguinte obra escultórica do século XVIII: A oración na horta, de Salzillo;. P. 273 F. 111.
2.3 Recoñece a localización, función e temática da pintura barroca. C. Conciencia. e expr. culturais.	Identifica a función propagandística da pintura barroca. P. 254. Enumera os principais temas da pintura barroca: mitolóxicos, alegóricos e históricos. P. 254.
3.1 Identifica as principais tendencias pictóricas do século XVII. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Distingue as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes. P. 255 Especificos as peculiaridades da pintura barroca flamenga e holandesa. P. 255-256. Recoñece as diferenzas da pintura barroca na Europa católica e a protestante. P. 255-256.
4.1 Analiza obras significativas da pintura rococó, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Soc. e cívicas.	Identifica e analiza as seguintes pinturas do Barroco europeo do século XVII: Vocación de San Mateo e Morte da Virxe, de Caravaggio; Triunfo de Baco e Ariadna, na bóveda do Palacio Farnese de Roma, de Annibale Carraccio; Adoración do nome de Xesús, bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Baciccia); Adoración dos Magos, As tres Grazas e O xardín do Amor, de Rubens; A lección de anatomía do doutor Tulp e A ronda nocturna, de Rembrandt. P. 276-284 F. 114-123.
4.2 Especificos os trazos máis significativos da pintura rococó en Francia, Inglaterra, Italia e España. C. lingüíst.	Explica a temática, as características formais e as características sociais da pintura rococó. P. 258
4.3 Explica as características xerais da pintura española do século XVII. C. Conciencia. e expr. culturais.	Recoñece as principais escolas e pintores do chamado Século de Ouro español. P. 259-261. Describe as características e evolución da pintura de Velázquez. P. 259-261. Distingue as dúas escolas da pintura barroca en España. P. 261.
5.1 Analiza obras representativas pictóricas do Barroco español do século XVII, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.	Identifica e analiza as seguintes pinturas españolas do Barroco español do século XVII: Martirio de San Felipe, O soño de Xacob e O patizambo, de Ribera; Bodegón do Museo do Prado, de Zurbarán; O vendedor de auga de Sevilla, Os borrachos, A fragua de Vulcano, A rendición de Breda, O Príncipe Baltasar Carlos acabalado, A Venus do espello, As meninas, As fiandeiras, de Velázquez; A Sagrada Familia do paxariño, A Inmaculada de El Escorial, Os nenos da cuncha, Nenos xogando aos dados, de Murillo. P. 285-301 F. 123-138.

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Contextualizaremos a orixe e desenvolvemento da arte barroca e do rococó nos seus respectivos contextos xeográficos e momento histórico. Advertiremos a súa relevancia tanto política e relixiosa como artística nos séculos XVII e XVIII, exemplificando as súas principais artistas e obras, e as características técnicas e formais en cada caso. Seguidamente analizaremos a partir de exemplos concretos o desenvolvemento da arquitectura e o urbanismo potenciando o sentido crítico para a análise.

Logo de advertir a relevancia do urbanismo e a arquitectura no barroco, analizaremos as principais características da súa pintura, analizando as funcións sociais, relixiosas e políticas desta arte. Valoraremos o carácter de cada obra estudada e a relevancia de cada un dos seus autores. Inmediatamente daremos paso ao estudo do rococó como novo concepto de arte e o sentido da exuberancia e o intimismo en contraste coa arte barroca.

Finalmente analizaremos o contexto no que xorde e se desenvolve o chamado *Século de ouro* da pintura española, o seu sentido histórico e artístico, así como os seus principais representantes e características tanto formais como técnicas segundo corresponda. Coa análise en profundidade dalgunhas das obras máis representativas, procuraremos sempre potenciar o desenvolvemento das habilidades para a análise artística.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:
Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación Continua que desenvolva o profesorado deberá prestar unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Contextualización histórica			Cidade, xardíns e palacios			Conceptos igrexa barroca			Escultura barroca e rococó			Bernini: antecedentes e obras			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

Alumnado	Función e temática pintura			Correntes pictóricas século XVII			Características pintura rococó			Século de Ouro da pintura			Velázquez: evolución obra e pinturas			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

UNIDADE 11: NEOCLASICISMO E ROMANTICISMO**Obxectivos Didácticos**

Comprender o contexto histórico dos séculos XVIII e XIX no que se desenvolven a arte neoclásica e a arte romántica.

Recoñecer os núcleos europeos nos que se desenvolven as distintas correntes artísticas deste período.

Coñecer as influencias e características xerais da arte neoclásica: procura da beleza, adaptación da orde e equilibrio da Antigüidade grega, academicismo, etc.

Identificar os principais edificios neoclásicos en Europa e en España.

Coñecer as características básicas da escultura neoclásica e analizar a obra de Antonio Canova.

Distinguir os trazos xerais da pintura neoclásica e recoñecer os seus máximos expoñentes.

Analizar a obra O xuramento dos Horacios do autor neoclásico Jacques-Louis David.

Valorar o lugar que ocupa a obra de Francisco de Goya na transición entre o Neoclasicismo e o Romanticismo crítico.

Comprender a evolución da obra de Goya e analizar a obra A familia de Carlos IV.

Reflexionar sobre as raíces ideolóxicas do Romanticismo e comprender que é un movemento que afecta moitos ámbitos da vida, e non só a arte.

Distinguir os trazos fundamentais do movemento pictórico romántico e comparalo coas tendencias clasicistas.

Analizar a obra Liberdade guiando o pobo de Eugène Delacroix.

Recoñecer a singularidade do romanticismo alemán e do romanticismo inglés.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 3 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> - A xeografía e a cronoloxía da arte neoclásica da arte romántica. - A arte neoclásica: características xerais. - Definición dos conceptos Neoclasicismo e Romanticismo. 	1.Relacionar as concepcións estéticas e as características esenciais do neoclasicismo e do romanticismo, co seu contexto histórico e cultural.	1.1 Recoñece os principais acontecementos históricos dos séculos XVIII e XIX en relación coa evolución da arte neoclásica e romántica. C. Sent. de inic. e esp. Emprend.
<ul style="list-style-type: none"> - A arquitectura neoclásica: retorno aos modelos da Antigüidade clásica. - Descrición dos elementos arquitectónicos da arte neoclásica. 	2.Describir os trazos esenciais da arquitectura neoclásica e analizar algunha das súas obras máis significativas.	2.1 Explica as características máis significativas da arquitectura neoclásica. C. Conciencia. e expr. culturais. 2.2 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arquitectura neoclásica. C. Sociais e cívicas.
<ul style="list-style-type: none"> - A escultura neoclásica. Eros e Psique, de Antonio Canova. - Distinción dos xéneros máis cultivados pola escultura neoclásica: o retrato, o monumento público e o monumento funerario. 	3.Recoñecer o proceso de idealización da escultura neoclásica, e identificar cales son os principais escultores e obras.	3.1 Recoñece os trazos esenciais da escultura neoclásica. C. Conciencia. e expr. culturais.
<ul style="list-style-type: none"> - A pintura neoclásica. O xuramento dos Horacios, de David. - Utilización do vocabulario específico da arte neoclásica. - Expresión das emocións que espertan as obras de arte analizadas e toma de conciencia da necesidade de protexer e conservar o patrimonio artístico. 	4.Explicar as características conceptos básicos da pintura neoclásica.	4.1 Describe as principais características pictóricas no neoclasicismo. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor. 4.2 Analiza obras representativas da pintura neoclásica, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. lingüísti.

BLOQUE 4 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprendiz. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> - A obra de Francisco de Goya. A Familia de Carlos IV. - Valoración da figura de Goya como precursor de movementos pictóricos posteriores. 	1. Analizar a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte até o seu exilio final en Bordeos.	1.1 Explica a obra de Goya en relación coas tendencias da súa época e as tendencias posteriores. C. Soc. e cívica. 1.2 Analiza e comenta obras representativas de Goya, xustapoiando diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.
<ul style="list-style-type: none"> - O Romanticismo: unha nova orde ideolóxica. - A pintura romántica. A liberdade guiando o pobo, de Eugène Delacroix. - A contraposición romántica e clasista en Francia: Ingres. - O romanticismo alemán: Caspar David Friedrich. O romanticismo inglés: Os prerrafaelistas. - Utilización do vocabulario específico da arte romántica. 	2. Explicar as características do Romanticismo e os trazos fundamentais da súa arte.	2.1 Describe as características principais do Romanticismo e da arte romántica. C. Con.. e expr. culturais. 2.2 Identifica e explica as características da pintura romántica. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor. 2.3 Analiza obras representativas da pintura do século XIX, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 3 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Recoñece os principais acontecementos históricos dos séculos XVIII e XIX en relación coa evolución da arte neoclásica e romántica. C. Sent. de inic. e esp. Emprend.	<ul style="list-style-type: none"> - Describe os séculos XVIII e XIX como época de grandes cambios e de disputa entre vellos e novos estilos. P. 303. - Describe o rol das Academias en Europa no século XVIII, e, en particular, do Salón de París. P. 304.
2.1 Explica as características máis significativas da arquitectura neoclásica. C. Conciencia. e expr. culturais.	Identifica os modelos e tendencias previas nos que se basea a arquitectura neoclásica. P. 305. Enumera edificios e autores neoclásicos destacados de Francia, Alemaña, Estados Unidos e España. P. 305.
2.2 Analiza, comenta e clasifica obras representativas da arquitectura neoclásica. C. Sociais e cívicas.	Identifica e analiza as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio e San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa; Palacio Real de Madrid, de Juvara e Sachetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo do Prado en Madrid, de Juan de Villanueva. P. 314-316 F. 139-141.
3.1 Recoñece os trazos esenciais da escultura neoclásica. C. Conciencia. e expr. culturais.	Identifica os modelos, temáticas, xéneros e materiais característicos da escultura neoclásica. P. 306. Comenta a escultura neoclásica a través da obra de Canova. P. 306, P. 318-319 F. 143-144.
4.1 Describe as principais características pictóricas no neoclasicismo. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Explica as características esenciais da pintura neoclásica. P. 307. Recoñece as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo na pintura de David. P. 307.
4.2 Analiza obras representativas da pintura neoclásica, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. lingüísti.	Analiza as seguintes obras de David: O xuramento dos Horacios e A morte de Marat. P. 320-321, F. 145-146.
BLOQUE 4 E 7	

Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Explica a obra de Goya en relación coas tendencias da súa época e as tendencias posteriores. C. Soc. e cívica.	Recoñece na pintura de Goya características tradicionais e características rupturistas. P. 307-308.
1.2 Analiza e comenta obras representativas de Goya, xustapoñendo diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.	Identifica e analiza as seguintes obras de Goya: O parsol, A familia de Carlos IV, O 2 de maio de 1808 en Madrid (A loita cos mamelucos), Os fusilamentos do 3 de maio de 1808; Desastre nº 15 ("E no hai remedio") da serie Os desastres da guerra; Saturno devorando un fillo e A leiteira de Bordeos. P. 326-333 F. 151-157.
2.1 Describe as características principais do Romanticismo e da arte romántica. C. Con.. e expr. culturais.	Distingue a definición específica do termo Romanticismo, fronte ao uso xenérico de romanticismo e romántico. P. 309.
2.2 Identifica e explica as características da pintura romántica. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Sintetiza os trazos da pintura romántica. P. 309-310. Explica as características particulares da pintura romántica en Francia, Alemaña e Inglaterra. P. 311-313. Distingue entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix. P. 311. Distingue as visións románticas da paisaxe en Constable e Turner. P. 312.
2.3 Analiza obras representativas da pintura do século XIX, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.	Identifica e analiza as seguintes pinturas do século XIX: O baño turco, de Ingres; A balsa da Medusa, de Gericault; A liberdade guiando o pobo, de Delacroix; O carro de feo, de Constable. P. 322-325 F. 147-150.

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Este tema pretende que o alumnado coñeza as principais características do neoclasicismo e do romanticismo como parte do desenvolvemento antecesor á arte moderna. Partiremos dos referentes artísticos aos que se apelaron en ambos casos, analizando a relevancia que a principios do século XIX tiveron os modelos arquitectónicos e escultóricos da antigüidade. Contextualizaremos ademais o ámbito histórico revolucionario no que estes xorden e se desenvolven.

Analizaremos os principais representantes do neoclasicismo, a idealización da escultura e a orde e a temperanza na pintura neoclásica. E como contraste daremos paso ao estudo do romanticismo e as súas características xerais, exemplificando coa obra de Goya o romanticismo máis crítico, e finalmente especificando as diferenzas entre o romanticismo alemán e o inglés.

En ambos movementos estudaremos os seus principais representantes e tendencias, e analizaremos os elementos tanto formais como técnicos empregados, potenciando o sentido estético e as habilidades para a apreciación artística nos estudantes.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:

Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación Continua que desenvolva o profesorado deberá prestar unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Contextualización histórica			Arquitectura neoclásica			Escultura e pintura neoclásicas			Goya: obra e pinturas			Ideoloxía do Romanticismo e pintura			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

UNIDADE 12: DO REALISMO AO MODERNISMO**Obxectivos Didácticos**

Coñecer o contexto histórico de mediados do século XIX no que se desenvolven o Realismo, o Impresionismo, o Postimpresionismo, o Simbolismo e o Modernismo.

Recoñecer os distintos proxectos urbanísticos que se propoñen a mediados do século XIX: do proxecto de Cerdà aos falansterios.

Comprender os cambios que se producen na arquitectura debido á industrialización, e analizar unha das obras máis emblemáticas da arquitectura do ferro.

Recoñecer as obras e os artistas máis destacados da arquitectura historicista.

Analizar as características das dúas tendencias arquitectónicas que xorden a finais do século XIX: o Modernismo e a Escola de Chicago.

Valorar a singularidade da arte de Antonio Gaudí e analizar unha das súas obras.

Comparar as distintas tendencias escultóricas do século XIX e analizar unha das obras impresionistas máis coñecidas de Auguste Rodin.

Comprender o contexto político e social da renovación pictórica do Realismo.

Analizar os precedentes do impresionismo a través da obra de Manet.

Recoñecer as principais achegas técnicas do movemento impresionista e analizar, de forma detallada, unha obra de Monet.

Descubrir as formulacións pictóricas do postimpresionismo e coñecer a os seus principais expoñentes, facendo especial fincapé na obra de Paul Cézanne.

Analizar as características e as causas da aparición do Simbolismo.

Caracterizar as diversas tendencias do Modernismo ou Art Nouveau.

Coñecer as tendencias artísticas que se desenvolven en Europa na segunda metade do século XIX de forma paralela á arte de vangarda.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 4 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprendiz. e Com. Clave
– Aproximación histórica, cronolóxica e xeográfica da arte da segunda metade do século XIX.	1.Describir, a partir do seu contexto histórico e cultural, as concepcións estéticas e as características xerais das tendencias artísticas que houbo na segunda metade do século XIX.	1.1 Explica a aparición de novos movementos e tendencias artísticas da segunda metade do século XIX, en relación ao seu contexto de importantes cambios sociais e culturais. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.
– O urbanismo: os novos plans urbanísticos e o urbanismo utópico.	2.Recoñece as características esenciais do urbanismo da segunda metade do século XX.	2.1 Recoñece os distintos propósitos que caracterizaron o urbanismo da segunda metade do século XX: realismo e utopía. C. Conciencia. e expr. culturais. 2.2 Describe a arquitectura da segunda metade do século XX, especificando os seus estilos materiais e función. C. Sociais e cívicas.
– A arquitectura: recuperación do pasado e novos materiais. A arquitectura historicista en Europa. A arquitectura do ferro: A Torre Eiffel. – Descrición dos novos materiais que incorpora a arquitectura do ferro. – A escola de Chicago. Louis Sullivan.	3.Identificar e analizar obras significativas da arquitectura do século XIX, utilizando unha terminoloxía específica e aplicando diferentes métodos de análise.	3.1 Analiza, comenta e clasifica as obras máis significativas da arquitectura do século XIX, aplicando un método que inclúa diferentes enfoques. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.

<ul style="list-style-type: none"> - A escultura no século XIX. O pensador, de Auguste Rodin. - O Realismo: características xerais. - O preimpresionismo. Almorzo campestre, de Édouard Manet. - O impresionismo. Impresión, Sol nacente, de Claude Monet. - O postimpresionismo. Os xogadores de Cartas, de Paul Cézanne. - A pervivencia da pintura académica. - O movemento simbolista. 	<p>4.Describe os trazos máis característicos das diversas tendencias pictóricas e escultóricas da segunda metade do século XIX.</p>	<p>4.1 Explica a evolución da escultura na segunda metade do século XIX. C. Conciencia. e expr. culturais.</p> <p>4.2 Explica as características da pintura realista, da pintura impresionista e da pintura neoimpresionista. C. Sociais e cívicas.</p> <p>4.3 Define o postimpresionismo e o simbolismo de finais do século en relación á pintura. C. Com. lingüística.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Lectura comprensiva dos textos explicativos e observación das obras de arte que os acompañan. - Uso do vocabulario específico da historia da arte do século XIX. - Percepción da obra de arte como un ben cultural de valor universal. - Interese pola protección e a conservación do patrimonio artístico como ben para o goce da xeracións actuais e as vindeiras. 	<p>5.Analizar, comentar e clasificar obras significativas da pintura do século XIX, aplicando un método que inclúa diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p>	<p>5.1 Analiza obras representativas da pintura do século XIX, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - O Modernismo. A Sagrada Familia, de Antonio Gaudí. 	<p>6.Explicar o nacemento e evolución do Modernismo en Europa e en España.</p>	<p>6.1 Describe o Modernismo e a súa manifestación na arquitectura. C. Conciencia. e expr. culturais.</p>

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 4 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
<p>1.1 Explica a aparición de novos movementos e tendencias artísticas da segunda metade do século XIX, en relación ao seu contexto de importantes cambios sociais e culturais. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Describe as principais transformacións sociais e culturais que contribuíron ao abandono das definicións tradicionais de arte. P. 335. - Explica o novo urbanismo como consecuencia do proceso de industrialización do século XIX. P. 338.
<p>2.1 Recoñece os distintos propósitos que caracterizaron o urbanismo da segunda metade do século XX: realismo e utopía. C. Conciencia. e expr. culturais.</p>	<p>Describe as características e obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e Madrid na segunda metade do século XIX. P. 336-337.</p> <p>Define a arquitectura dos chamados urbanistas utópicos e enumera exemplos destacados. P. 337.</p>
<p>2.2 Describe a arquitectura da segunda metade do século XX, especificando os seus estilos materiais e función. C. Sociais e cívicas.</p>	<p>Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo. P. 338-339.</p> <p>Describe as características e evolución da arquitectura do ferro no século XIX, en relación cos avances e necesidades da revolución industrial. P. 340-341.</p> <p>Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura. P. 341.</p>
<p>3.1 Analiza, comenta e clasifica as obras máis significativas da arquitectura do século XIX, aplicando un método que inclúa diferentes enfoques. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>	<p>Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: Templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorium de Chicago, de Sullivan e Adler; Torre Eiffel de París; Templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí. P. 354-357 F. 158-161.</p>

4.1 Explica a evolución da escultura na segunda metade do século XIX. C. Conciencia. e expr. culturais.	Explica o desenvolvemento da escultura no século XIX e especifica a renovación emprendida por Rodin. P. 342. Identifica e analiza as seguintes obras de Rodin: O pensador e Os burgueses de Calais. P. 358-359, F. 162-163.
4.2 Explica as características da pintura realista, da pintura impresionista e da pintura neoimpresionista. C. Sociais e cívicas.	Enumera os novos temas do Realismo e argumenta as razóns deste cambio temático. P. 343-345. Explica as achegas técnicas principais do Impresionismo e do Neoimpresionismo. P. 345-348.
4.3 Define o postimpresionismo e o simbolismo de finais do século en relación á pintura. C. Com. lingüística.	Define o concepto de postimpresionismo e identifica Cézanne, Van Gogh e Gauguin como importantes precursores de correntes artísticas do s. XX. P. 348-349. Explica o Simbolismo de finais do século XIX como reacción fronte ao Realismo e ao Impresionismo. P. 350
5.1 Analiza obras representativas da pintura do século XIX, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.	Identifica e analiza as seguintes pinturas do século XIX: O baño turco, de Ingres; A balsa da Medusa, de Gericault; A liberdade guiando o pobo, de Delacroix; O carro de feo, de Constable; Chuvia, vapor e velocidade, de Turner; O enterro de Ornans, de Courbet; O ángelus, de Millet; Almorzo sobre a herba, de Manet; Impresión, sol nacente e a serie sobre a Catedral de Ruán, de Monet; Le Moulin de la Galette, de Renoir; Unha tarde de domingo na Grande Jatte, de Seurat; Xogadores de cartas e Mazás e laranxas, de Cézanne; A noite estrelada e O segador, de Van Gogh; Visión despois do sermón e O mercado, de Gauguin. P. 360-373, F. 164-177.
6.1 Describe o Modernismo e a súa manifestación na arquitectura. C. Conciencia. e expr. culturais.	Explica as características e tendencias da arquitectura modernista, especialmente a de España. P. 351-353.

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Daremos inicio ao estudo do tema introducindo a análise do contexto histórico de mediados do século XIX no que se desenvolven o Realismo, o Impresionismo, o Postimpresionismo, o Simbolismo e o Modernismo. Advertiremos as relacións que se dan en cada un deles co seu contexto, e os seus principais representantes e obras máis características.

Propiciaremos o desenvolvemento das habilidades para a análise de contido e forma nas obras de arte, e potenciaremos as capacidades para o desenvolvemento da sensibilidade artística dos estudantes para apreciar e valorar as obras de arte e a súa relevancia histórica contemporánea.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:
Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación Continua que desenvolva o profesorado deberá prestar unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Contextualización histórica			Novos plans urbanísticos			Arquitectura histórica			Escultura e pintura século XIX			Modernismo en Europa e en España			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

UNIDADE 13: PRIMEIRAS VANGARDAS**Obxectivos Didácticos**

- Coñecer o contexto histórico no que se desenvolven as primeiras vangardas.
- Comprender as causas dos grandes cambios que se producen nas artes figurativas na primeira metade do século XX.
- Recoñecer as formulacións técnicas e construtivas do Funcionalismo, e valorar a importancia de Le Corbusier no desenvolvemento desta corrente arquitectónica.
- Coñecer as características da arquitectura organicista a través da figura e a obra de Frank Lloyd Wright.
- Recoñecer a singularidade das denominadas vangardas arquitectónicas: o Neoplasticismo holandés e o Expresionismo alemán.
- Identificar aos representantes máis destacados do Fauvismo.
- Distinguir os distintos focos do expresionismo que se desenvolven en Europa.
- Describir as características estilísticas do cubismo pictórico a partir da análise da obra de Pablo Picasso.
- Comprender as formulacións ideolóxicas do Futurismo e do Dadaísmo, e recoñecer as técnicas pictóricas que utilizan estes movementos.
- Valorar os cambios que introduce a arte abstracto a través da obra do seu máximo representante: Wassily Kandinsky.
- Relacionar a arte surrealista coas correntes psicolóxicas de principios do século XX e comparar as características das distintas tendencias surrealistas.
- Coñecer os trazos distintivos da obra artística dos autores da Escola de París, do Noucentisme e do vangardismo en Latinoamérica e nos Estados Unidos.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 5 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> — La xeografía e a cronoloxía das primeiras vangardas. – As primeiras vangardas: características xerais. 	1.Relacionar as concepcións estéticas e as características esenciais das primeiras vangardas artísticas co seu contexto histórico e cultural.	1.1 Explica o concepto de vangarda artística en relación coas transformacións sociais e culturais de finais do século XIX e principios do século XX. C. Soc. e cívicas.
<ul style="list-style-type: none"> – O Funcionalismo. Le Corbusier. – Descrición dos principios básicos da arquitectura funcionalista. – O Organicismo. A casa da ferverza de Frank Lloyd Wright. – As vangardas arquitectónicas: Neoplasticismo holandés e Expresionismo alemán. 	2.Describe as características xerais da arquitectura da primeira metade do século XX.	2.1 Define o Movemento Moderno na arquitectura, especificando os seus principais movementos. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor. 2.2 Analiza obras destacadas da arquitectura moderna, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.

<ul style="list-style-type: none"> - O primeiro movemente de vangarda: o Fauvismo. - O expresionismo alemán. A Ponte e O Xinete Azul. - O Cubismo. O profeta, de Pablo Gargallo e O Guernica, de Pablo Picasso. - O Futurismo. Unha nova técnica formal: o simultaneísmo. - O Dadaísmo. O movemento "antiartístico". - A Abstracción. A Composición IV, de Kandinsky. - O Surrealismo. A corrente automatista. O Interior holandés I, de Joan Miró. - O Surrealismo. A corrente onírica. O gran masturbador, de Salvador Dalí. - A Escola de París e o Noucentisme. 	<p>3.Explica as características específicas das diversas primeiras vangardas pictóricas.</p>	<p>3.1 Identifica e describe as principais tendencias artísticas da primeira metade do século XX: Fauvismo, Expresionismo, Cubismo, Futurismo, Dadaísmo, Arte abstracta e surrealismo. C. Conciencia. e expr. culturais.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Utilización do vocabulario específico da arte das primeiras vangardas. - Distinción das formas, as técnicas e a temática de cada corrente artística mediante a análise das obras seleccionadas. - Definición dalgúns termos artísticos: <i>avant-garde</i>, <i>fauve</i>, etc. - Comparación de obras de arte das diferentes tendencias artísticas estudadas. - Interese por levar a cabo iniciativas destinadas a profundar na arte contemporánea - Valoración da capacidade de percibir a beleza ou a orixinalidade da obra artística. 	<p>4.Identificar e analizar obras significativas da pintura vangardista da primeira metade do século XX, utilizando unha terminoloxía específica e aplicando diferentes métodos de análise.</p>	<p>4.1 Analiza obras importantes da pintura moderna eira metade do século XX, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - O Cubismo. O profeta, de Pablo Gargallo e O Guernica, de Pablo Picasso. - O Surrealismo. A corrente automatista. O Interior holandés I, de Joan Miró. - O Surrealismo. A corrente onírica. O gran masturbador, de Salvador Dalí. - O vangardismo en Latinoamérica e nos Estados Unidos: o Realismo social ou histórico de Diego Rivera e os estilos de Grant Wood, Edward Hopper e Georgia O'Keeffe. 	<p>5.Identificar os artistas españois e americanos máis destacados da arte do século XX e a súa achega ás vangardas artísticas.</p>	<p>5.1 Recoñece movementos e artistas españois destacados no desenvolvemento da arte do século XX. C. Sociais e cívicas. 5.2 Describe a arte de vangarda en Latinoamérica e nos EUA 5.3 Relaciona as características e formulacións comúns entre a escultura e a pintura vangardista.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - O primeiro movemente de vangarda: o Fauvismo. - O expresionismo alemán. - O Cubismo. - O Futurismo. - O Dadaísmo. - A Abstracción. - O Surrealismo. - A Escola de París e o Noucentisme. 	<p>6.Describir as principais innovacións da escultura da primeira metade do século XX e analizar algunhas das súas obras máis representativas.</p>	<p>6.1 Analiza obras importantes da escultura moderna da primeira metade do século XX, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.</p>

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 5 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Explica o concepto de vangarda artística en relación coas transformacións sociais e culturais de finais do século XIX e principios do século XX. C. Soc. e cívicas.	– Relaciona as primeiras vangardas cos rápidos cambios da época e coa liberdade creativa dos artistas iniciada na centuria anterior. P. 375-376.
2.1 Define o Movemento Moderno na arquitectura, especificando os seus principais movementos. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.	Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno en arquitectura. P. 377-379. Especifica as características da arquitectura orgánica, a arquitectura de Vangardas e o funcionalismo. P. 378.
2.2 Analiza obras destacadas da arquitectura moderna, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.	Identifica e analiza as seguintes obras arquitectónicas: Edificio da Bauhaus en Dessau (Alemaña), de Gropius; Pavillón de Alemaña en Barcelona, de Mies van der Rohe; Vila Savoye en Poissy (Francia), de Le Corbusier; Casa Kaufman (Casa da Fervenza), de Frank Lloyd Wright. P. 390-393, F. 178-181.
3.1 Identifica e describe as principais tendencias artísticas da primeira metade do século XX: Fauvismo, Expresionismo, Cubismo, Futurismo, Dadaísmo, Arte abstracta e surrealismo. C. Conciencia. e expr. culturais.	Describe a orixe e características do Fauvismo P. 380 Explica os acontecementos do expresionismo, as súas características xerais e as súas diferenzas específicas en canto aos grupos A Ponte e O xinete azul. P. 381. Explica os inicios do Cubismo e as súas características, distinguindo entre o Cubismo analítico e sintético. P. 382. Describe o ideario e principios do futurismo. P. 383 Describe as características do Dadaísmo como reacción a un contexto de crise. P. 383. Describe o proceso de xestación da pintura abstracta, as súas características xerais e as súas diversas vertentes e correntes. P. 384 Explica a orixe, características e obxectivos do Surrealismo. P. 385
4.1 Analiza obras importantes da pintura moderna eira metade do século XX, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.	Identifica e analiza as seguintes obras: A alegría de vivir, de Matisse; As señoritas de Avinyó, Retrato de Ambroise Vollard, Natureza morta con cadeira de reixa de cana e Guernica, de Picasso; A cidade que emerxe, de Boccioni; O berro, de Munch; A rúa, de Kirchner; Lírica e Sobre branco II, de Kandinsky; Cadrado negro, de Malevich; Composición II, de Mondrian; L.H.O.O.Q., de Duchamp; O elefante das Celebes, de Ernst; A chave dos campos, de Magritte; O entroido do Arlequín e Mulleres e paxaros á luz da lúa, de Miró; O xogo lúgubre e A persistencia da memoria, de Dalí. P.401-421 F. 189-207.
5.1 Recoñece movementos e artistas españois destacados no desenvolvemento da arte do século XX. C. Sociais e cívi.	Define o noucentisme catalán, as obras e artistas. P. 386. Explica a importancia de Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas. P. 387-389.
5.2 Describe a arte de vangarda en Latinoamérica e nos EUA	Explica o vangardismo artístico en América. P. 389.
5.3 Relaciona as características e formulacións comúns entre a escultura e a pintura vangardista.	Explica la renovación de la escultura en la primera mitad del siglo XX. P. 394-400, F. 182-188.

6.1 Analiza obras importantes da escultura moderna da primeira metade do século XX, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.	Identifica e analiza as seguintes esculturas: O profeta, de Gargallo; Formas únicas de continuidade no espazo, de Boccioni; Fonte, de Duchamp; Muller peiteándose ante un espello, de Julio González; Mademoiselle Pogany I, de Brancusi; Lagosta, nasa e cola de peixe, de Calder; Figura recrinada, de Henry Moore. P. 394-400, F, 182-188..
--	--

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Daremos inicio ao estudo deste tema facendo unha contextualización histórica da sociedade europea na primeira metade do século XX, os seus principais conflitos políticos e características sociais, así como a incidencia disto nos cambios que se producen na representación plástica e desenvolvemento das primeiras vangardas artísticas. Analizaremos as características xerais tanto da arquitectura como da pintura desta época, a súa localización e principais representantes.

Seguidamente analizaremos as principais tendencias arquitectónicas desde comezos do século XX, destacando as similitudes e diferenzas entre elas. A continuación abordaremos a gran diversidade artística das primeiras vangardas na pintura e a escultura, exemplificando as súas principais características coa análise de obras concretas, o exame dos seus elementos formais e de contido, así como dos recursos técnicos empregados. Poremos especial atención na gran diversidade artística e afán de experimentación que caracterizou este período histórico do século XX.

Finalmente valoraremos o desenvolvemento das vangardas artísticas no territorio español, a través do estudo dos artistas máis representativos: Picasso, Dalí e Miró. Para isto citaremos as súas obras máis representativas e enumeraremos brevemente a evolución da súa obra, comentando cando corresponda as súas obras máis importantes.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:

Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación Continua que desenvolva o profesorado deberá prestar unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Contextualización histórica			Funcionalismo, organicismo			"Ismos" primera metade do século XX			Noucentisme catalán			Picasso, Dalí e Miró			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

UNIDADE 14: SEGUNDAS VANGARDAS E TENDENCIAS POSMODERNAS**Obxectivos Didácticos**

Situar no tempo e no espazo as propostas artísticas da segunda metade do século XX: as segundas vangardas e as tendencias posmodernas e revivals.

Comprender as causas dos cambios que introducen as correntes artísticas neste período.

Analizar as distintas tendencias arquitectónicas da segunda metade do século XX: do funcionalismo á arquitectura de autor.

Recoñecer aos arquitectos máis importantes da segunda metade do século XX.

Comprender as causas da crise do movemento Moderno e do desenvolvemento da arquitectura posmoderna, en Europa e nos Estados Unidos.

Distinguir as características do deconstruccionismo mediante a análise do Museo Guggenheim de Bilbao, de Frank O. Gehry.

Comprender o papel que xoga o márketing nas artes plásticas durante a segunda metade do século XX.

Distinguir as características xerais das segundas vangardas pictóricas, así como as obras e os autores máis importantes.

Describir a técnica e as variantes estilísticas do expresionismo abstracto, partindo da análise dunha obra de Jackson Pollock.

Recoñecer a Andy Warhol como a figura máis influente do movemento Pop, e analizar unha das súas obras máis coñecidas: Sopa Campbell's.

Identificar as tendencias posmodernas do último terzo do século XX e os movementos revival dos anos 80.

Enumerar as problemáticas máis importantes coas que se enfronta a arte actual.

Contidos, Criterios de Avaliación, Estándares de Apr. e Competencias Clave por Bloques

BLOQUE 6 E 7		
Contidos	Crit. de Avaliación	Estánd. de Aprend. e Com. Clave
<ul style="list-style-type: none"> – A xeografía e a cronoloxía da arte da segunda metade do século XX. – As características das segundas vangardas e as tendencias posmodernas. 	1.Describir as concepcións estéticas e as características esenciais da arte da segunda metade do século XX, a partir do seu contexto histórico e cultural.	1.1Relaciona a heteroxeneidade da arte da segunda metade do século XX co novo contexto internacional. C. Lingü.
<ul style="list-style-type: none"> – A arquitectura: do funcionalismo á arquitectura de autor. – A crise do movemento Moderno: a arquitectura posmoderna. – O High Tech e o deconstruccionismo. O Museo Guggenheim de Bilbao. – As últimas tendencias arquitectónicas: A arquitectura de autor. As vangardas arquitectónicas en España. 	2.Explicar o desenvolvemento da arquitectura na segunda metade do século XX.	2.1Identifica as principais tendencias na arquitectura da segunda metade do século XX. C. Conc. e expr. culturais. 2.2 Analiza obras destacadas da arquitectura moderna, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.
<ul style="list-style-type: none"> – As artes plásticas na segunda metade do século XX. – O Informalismo: técnica e estética. – O expresionismo abstracto. <i>Un</i>, de Jackson Pollock. – O Pop-Art. <i>Sopa Campbell's</i>, de Andy Warhol. – O novo realismo francés e a súa crítica ao consumismo. – A Abstracción pospictórica e o Minimal Art. 	3.Recoñecer a heteroxeneidade das propostas artísticas da segunda metade do século XX.	3.1 Identifica e explica as múltiples tendencias artísticas que conforman a segunda metade do século XX. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.

<ul style="list-style-type: none"> - Arte acción e arte conceptual. Body Art e Land Art. - A arte cinética ou Optical-Art. - A arte Póvera ou "arte pobre". - O Hiperrealismo e/ou Fotorrealismo. - Individualidades artísticas. A Escola de París. - Outras tendencias a partir de 1980. O Revival: Neominimalismo e Neo-Pop. 		
<ul style="list-style-type: none"> - As tendencias posmodernas: Neoexpresionismo e Transvanguardia. - A arte dixital: o vídeo acción e o vídeo experimental. 	4.Describir as tendencias artísticas características da posmodernidade.	4.1 Explica as formulacións xerais da posmodernidade, referida ás artes plásticas. C. Conciencia. e expr. culturais. 4.2 Describe a arte dixital e a súa repercusión na creación artística contemporánea. C. Sent. de inic. e esp. Empr.
<ul style="list-style-type: none"> - A escultura na segunda metade do século XX. A obra de Henry Moore. - A escultura en España. O peite do Vento, de Chillida. 	5.Recoñecer a escultura que non se inscribe na clasificación de movementos e tendencias posmodernas.	5.1 Recoñece Henry Moore como un dos escultores máis importantes do século XX. C. Sociais e cívicas.
<ul style="list-style-type: none"> - Análise de obras de arte a partir da información que proporcionan as fichas. - Descrición e valoración das novas técnicas aplicadas: frottage, dripping, etc. - Utilización do vocabulario específico da arte contemporánea. - Valoración do sentido crítico e da renovación constante da arte contemporánea 	6.Identificar e analizar obras significativas da segunda metade do século XX, utilizando unha terminoloxía específica e aplicando diferentes métodos de análise.	6.1 Analiza obras importantes da segunda metade do século XX, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.

Estándares de Aprendizaxe e Descritores para o seguimento dos Estándares

BLOQUE 6 E 7	
Estándares de Aprendizaxe	Descritores
1.1 Relaciona a heteroxeneidade da arte da segunda metade do século XX co novo contexto internacional. C. Lingü.	- Define o concepto de Segundas Vangardas e de tendencias posmodernas. P. 423-424.
2.1 Identifica as principais tendencias na arquitectura da segunda metade do século XX. C. Conc.. e expr. culturais.	Explica as razóns da pervivencia e difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura. P. 425-426. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas: a High Tech, a posmoderna e a deconstrución. P. 427-429.
2.2 Analiza obras destacadas da arquitectura moderna, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Conciencia. e expr. culturais.	Identifica e analiza as seguintes obras: a Unité d'habitation en Marsella, de Le Corbusier; o Seagram Building en Nova York, de M. van der Rohe e Philip Johnson; o Museo Guggenheim de Nova York, de F. Lloyd Wright; a Sydney Opera House, de J. Utzon; o Centro Pompidou de París, de R. Piano e R. Rogers; o AT & T Building de Nova York, de Philip Johnson; o Museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry. P. 444-450 F. 208-214.

<p>3.1 Identifica e explica as múltiples tendencias artísticas que conforman a segunda metade do século XX. C. Sent. de inic. e esp. Emprendedor.</p>	<p>Describe o informalismo europeo e o Expresionismo abstracto, enumerando os seus autores principais. P. 430-431.</p> <p>Distingue e explica algunhas das principais correntes figurativas: Pop-Art, Nova Figuración, Hiperrealismo. P. 432, 437.</p> <p>Explica a Abstracción postpictórica. P. 433.</p> <p>Describe o minimalismo e o seu proceso de desmaterialización que culminou na arte conceptual. P. 433-45.</p> <p>Describe as seguintes manifestacións de arte non duradoira: Happening, Body Art e Land Art. P. 435.</p> <p>Distingue e explica a arte cinética e o Op-Art. P. 436.</p> <p>Recoñece e explica o significado dos materiais usados na Arte Povera. P. 436.</p>
<p>4.1 Explica as formulacións xerais da posmodernidade, referida ás artes plásticas. C. Conciencia. e expr. culturais.</p>	<p>Enumera as características comúns entre o neoexpresionismo e alemán e a transvargarda italiana. P. 438-440.</p> <p>Identifica outras tendencias a partir de 1980: neonominalismo e neopop. P. 441.</p>
<p>4.2 Describe a arte dixital e a súa repercusión na creación artística contemporánea. C. Sent. de inic. e esp. Empr.</p>	<p>Recoñece a popularidade do videoarte nas manifestacións artísticas máis recentes. P. 442-443.</p> <p>Especifica as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías para a creación e difusión da arte. P. 442-443.</p>
<p>5.1 Recoñece Henry Moore como un dos escultores máis importantes do século XX. C. Sociais e cívicas.</p>	<p>Describe a obra de Henry Moore, en particular o seu primitivismo e a importancia nela da figura humana. P. 441.</p>
<p>6.1 Analiza obras importantes da segunda metade do século XX, a partir de diferentes enfoques metodolóxicos. C. Sociais e cívicas.</p>	<p>Identifica (o autor e a corrente artística, non necesariamente o título) e analiza as seguintes obras: Pintura (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid), de Tapies; Berro nº 7, de Antonio Saura; One: number 31, 1950, de J. Pollock; Ctesiphon III, de F. Stella; Equivalente VIII, de Carl André; Vega 200, de Vasarely; Unha e tres cadeiras, de J. Kosuth; Iglú con árbore, de Mario Merz; Marilyn Monroe (serigrafía de 1967), de A. Warhol; O Papa que berra (estudo a partir do retrato do Papa Inocencio X), de Francis Bacon; A Gran Vía madrileña en 1974, de Antonio López. P. 451-461 F. 215-225.</p>

Metodoloxía: Actividades e estratexias de ensinanza e aprendizaxe

Neste último tema ocuparémonos do estudo das segundas vangardas artísticas e últimas tendencias na arte actual. Para isto comezaremos coa referencia aos principais acontecementos históricos despois da Segunda Guerra mundial ata hoxe, e o seu impacto na localización e evolución das segundas vangardas e as tendencias postmodernas na arte.

Daremos inicio á análise do tránsito do funcionalismo á arquitectura de autor e continuaremos coa crise do movemento moderno e o desenvolvemento da arquitectura postmoderna. En ambos casos advertiremos e exemplificaremos os seus elementos renovadores. Seguidamente continuaremos coa análise das segundas vangardas artísticas, os seus principais representantes e características, procurando e potenciando o sentido crítico para a análise artística.

Finalmente introduciremos o estudo das máis recentes tendencias artísticas, en especial a arte dixital e reflexionaremos sobre o sentido da arte actual e os seus contrastes, cuestionamento dos conceptos estéticos tradicionais e a propia definición de *arte*. Deste xeito potenciaremos o pensamento autónomo e as habilidades e capacidades para o estudo dos contidos propios da historia da arte.

Guía Didáctica e outros Recursos Didácticos

Esta Unidade está acompañada por unha Guía Didáctica na que se ofrecen os seguintes recursos:

Solucións das actividades.

Orientacións didácticas con especificación das intencións básicas da Unidade.

Recursos na rede dispoñibles a través da plataforma Tiching.

Ademais da Guía, esta Unidade dispón dos seguintes recursos:

Actividades de Reforzo e Ampliación, que favorecen o tratamento da diversidade.

Táboas de Estándares de Aprendizaxe, que especifican que actividades do libro correspondentes a esta Unidade traballan e axudan a avaliar os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe do currículo da nosa Comunidade.

Proposta curricular co desglose dos contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e descritores destes estándares traballados na Unidade.

Instrumentos de Avaliación

Cada Unidade contén os seguintes instrumentos básicos de Avaliación:

Actividades de Avaliación Inicial para identificar os coñecementos previos do alumnado.

Actividades de Avaliación Final estruturadas en 10 preguntas seguindo modelos propios desta etapa educativa.

Avaliación dos contidos mínimos da Unidade

Rúbrica de Avaliación do alumnado para valorar a adquisición dos contidos mínimos esixibles para superar a materia especificados no apartado 3.3 da Programación Didáctica Historia da Arte Vicens Vives. A Avaliación Continua que desenvolva o profesorado deberá prestar unha especial atención á consecución progresiva destes contidos mínimos da Unidade.

Ver dita Rúbrica de Avaliación na páxina seguinte:

Alumnado	Contextualización histórica			Correntes arquitectura			Escultura e pintura século XX			Influencia novas tecnoloxías			Problemáticas da arte actual			Valoración global
	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	Consolidado	Con dificultades	Non consolidado	
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																
28																
29																
30																

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 1 Crit. Aval. B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB1.1.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 029, P. 032-033	Competencias sociais e cívicas
					T · 0 2		
<p>Bloque 1 Crit. Aval. B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB1.1.2. Define o concepto de orde arquitectónica e compara as tres ordes da arquitectura grega.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 034-035	Competencias sociais e cívicas
					T · 0 2		
<p>Bloque 1 Crit. Aval. B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB1.1.3. Describe os tipos de templo grego, con referencia ás características arquitectónicas e a decoración escultórica.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 036	Comunicación lingüística
					T · 0 2		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 1 Crit. Aval. B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB1.1.4. Describe as características do teatro grego e a función das súas partes.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 037	Comunicación lingüística
					T . 0 2		
Bloque 1 Crit. Aval. B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB1.1.5. Explica a evolución da figura humana masculina na escultura grega a partir do "Kouros" de Anavysos, o "Doríforo" (Policleto) e o "Apoxiomenos" (Lisipo).	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 048 F. 005, P. 051 F. 007, P. 054 F. 011	Aprender a aprender
					T . 0 2		
Bloque 1 Crit. Aval. B1.2. Explicar a función social da arte grega, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles. Est. Apr. HAB1.2.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte grega, e a consideración social da arte e dos/das artistas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 29, 32-33	Competencias sociais e cívicas
					T . 0 2		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 1 Crit. Aval. B1.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte grega, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB1.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenón, Tribuna das Cariátides do Erecteion, templo de Atenea Niké e teatro de Epidauró.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 2	P. 042-047 F. 001-004	Aprender a aprender
Bloque 1 Crit. Aval. B1.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte grega, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB1.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas gregas: Kouros de Anavysos, Auriga de Delfos, Discóbolo (Mirón), Doríforo (Policleto), unha metopa do Partenón (Fidias), Hermes con Dioniso neno (Praxíteles), Apoxiomenos (Lisipo), Vitoria de Samotracia, Venus de Milo e friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e Gea).	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 2	P. 048-057 F. 005-014	Aprender a aprender
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB1.4.1. Explica as características esenciais da arte romana e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 3	P. 059	Competencias sociais e cívicas

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TE- MAS	ACTIVI- DADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB1.4.2. Especifica as achegas da arquitectura romana en relación coa grega.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 065-067	Aprender a aprender
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB1.4.3. Describe as características e funcións dos principais tipos de edificio romanos.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 066-067	Comunicación lingüística
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB1.4.4. Compara o templo e o teatro romanos cos respectivos gregos.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P.066	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB1.4.5. Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 065	Aprender a aprender
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB1.4.6. Especifica as innovacións da escultura romana en relación coa grega.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 068-069	Aprender a aprender
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB1.4.7. Describe as características xerais dos mosaicos e a pintura en Roma a partir dunha fonte histórica ou historiográfica.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 070-072	Comunicación lingüística

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 1 Crit. Aval. B1.5. Explicar a función social da arte romana, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles. Est. Apr. HAB1.5.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte romana, e a consideración social da arte e dos/das artistas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 59, 64	Aprender a aprender
					T · 0 3		
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte romana, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB1.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, acueduto de Segovia, arco de Tito en Roma e columna de Trajano en Roma.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 076-084 F. 015-023	Aprender a aprender
					T · 0 3		
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte romana, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB1.6.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas romanas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo do Arco de Tito (detalle dos soldados co candelabro e outros obxectos do Templo de Xerusalén) e relevo da columna de Trajano.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 084-087 F. 023-026	Aprender a aprender
					T · 0 3		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 1 Crit. Aval. B1.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. Est. Apr. HAB1.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre Fidias.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 2	P. 038-039, P. 052 F. 009	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
Bloque 1 Crit. Aval. B1.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. Est. Apr. HAB1.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre o debate acerca da autoría grega ou romana do grupo escultórico de "Laocoonte e os seus fillos".	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 2	P. 038-039	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
Bloque 1 Crit. Aval. B1.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. Est. Apr. HAB1.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre o debate acerca da autoría grega ou romana do grupo escultórico de "Laocoonte e os seus fillos".	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T. 03	P. 068-069	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 1 Crit. Aval. B1.8. Respeitar as creacións artísticas da Antigüidade grecorromana, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que cómpre conservar.</p> <p>Est. Apr. HAB1.8.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte antiga que se conservan en Galicia.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T. 02	P. 042-057 F. 001-014	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
<p>Bloque 1 Crit. Aval. B1.8. Respeitar as creacións artísticas da Antigüidade grecorromana, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que cómpre conservar.</p> <p>Est. Apr. HAB1.8.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte antiga que se conservan en Galicia.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T. 03	P. 076-087 F. 015-026	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB2.1.1. Explica as características esenciais da arte paleocristiá e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 3	P. 073-075	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 2 Crit. Aval. B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.1.2. Describe a orixe, a características e a función da basílica paleocristiá.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 073-074	Comunicación lingüística
					T · 0 3		
Bloque 2 Crit. Aval. B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.1.3. Describe as características e función dos baptisterios, mausoleos e "martiria" paleocristiáns, e as súas partes.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 074	Comunicación lingüística
					T · 0 3		
Bloque 2 Crit. Aval. B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.1.4. Explica a evolución da pintura e o mosaico na arte paleocristiá, con especial referencia á iconografía.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 074-075	Aprender a aprender
					T · 0 3		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 2 Crit. Aval. B2.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte bizantina, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.2.1. Explica as características esenciais da arte bizantina a partir de fontes históricas ou historiográficas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 4	P. 089-090	Competencias sociais e cívicas
Bloque 2 Crit. Aval. B2.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte bizantina, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.2.2. Explica a arquitectura bizantina a través da igrexa de Santa Sofía de Constantinopla.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 4	P.091-092, P. 096-097 F. 027	Aprender a aprender
Bloque 2 Crit. Aval. B2.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte bizantina, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.2.3. Describe as características do mosaico bizantino e dos temas iconográficos do Pantocrátor e a Virxe e a Déesis, así como a súa influencia na arte occidente.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 4	P. 090, 094-95, P. 098 F. 028	Comunicación lingüística

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte bizantina, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB2.3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da emperatriz Teodora en San Vital de Rávena.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 4	P. 099 F. 029	Aprender a aprender
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB2.4.1. Define o concepto de arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en España e en Galicia.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 6	P.118	Comunicación lingüística
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB2.4.2. Identifica e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Pedro da Nave (Zamora), Santa María do Naranco (Oviedo), San Miguel da Escalada (León), Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova (Ourense).</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 6	P. 126-129 F. 034-036	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 2 Crit. Aval. B2.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.5.1. Describe as características xerais da arte románica a partir de fontes históricas ou historiográficas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 131-132	Comunicación lingüística
Bloque 2 Crit. Aval. B2.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.5.2. Describe as características e as función das igrexas e dos mosteiros na arte románica.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T. 07	P. 133-136	Comunicación lingüística
Bloque 2 Crit. Aval. B2.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.5.3. Explica as características da escultura e a pintura románicas, con especial referencia á iconografía.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T. 07	P. 138-141	Aprender a aprender
Bloque 2 Crit. Aval. B2.6. Explicar a función social da arte románica, especificando o papel de clientes e artistas, e as relacións entre eles. Est. Apr. HAB2.6.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte románica.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 131-132	Competencias sociais e cívicas

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte románica, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB2.7.1. Identifica, analiza e comenta as esculturas románicas do Xuízo Final no tímpano de Santa Fe de Conques (Francia).</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 146 F. 041	Competencias sociais e cívicas
					T · 0 7		
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB2.8.1. Describe as características xerais da arte gótica a partir de fontes históricas ou historiográficas.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 153-154	Comunicación lingüística
					T · 0 8		
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB2.8.2. Describe as características e a evolución da arquitectura gótica e especifica os cambios introducidos respecto á románica.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 155-159	Comunicación lingüística
					T · 0 8		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 2 Crit. Aval. B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.8.3. Describe as características e a evolución da escultura gótica, e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 8	P. 160-161, P. 171-172 F. 051-052	Comunicación lingüística
Bloque 2 Crit. Aval. B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.8.4. Recoñece e explica as innovacións da pintura de Giotto e do Trecento italiano respecto á pintura románica e bizantina.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 8	P. 163, P. 174 F. 054	Aprender a aprender
Bloque 2 Crit. Aval. B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB2.8.5. Explica as innovacións da pintura flamenga do século XV e cita algunhas obras dos seus principais representantes.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 8	P. 165, P. 175-177 F. 055-057	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 2 Crit. Aval. B2.9. Explicar a función social da arte gótica, especificando o papel desempeñado por clientes e artistas, e as relacións entre eles. Est. Apr. HAB2.9.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte gótica, e a súa variación respecto ao románico.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 153	Aprender a aprender
					T · 0 8		
Bloque 2 Crit. Aval. B2.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte gótica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB2.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental da catedral de Reims, interior da planta superior da Sainte Chapelle de París.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 170 F. 050, P. 167 F. 047	Aprender a aprender
					T · 0 8		
Bloque 2 Crit. Aval. B2.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte gótica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB2.10.2. Identifica, analiza e comenta o grupo da Anunciación e a Visitación da catedral de Reims.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 171 F. 051	Aprender a aprender
					T · 0 8		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 2 Crit. Aval. B2.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte gótica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB2.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas góticas: escena de "A fuxida a Exipto", de Giotto, na Capela Scrovegni de Padua, "Matrimonio Arnolfini", de Jan Van Eyck, "O descendemento da cruz", de Roger van der Weyden, e o "Xardín das Delicias, de Hieronymus Bosch.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 174-177 F. 054-056	Aprender a aprender
Bloque 2 Crit. Aval. B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispanomusulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB2.11.1. Explica as características e evolución da arte románica e gótica en España.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 133-141	Aprender a aprender
Bloque 2 Crit. Aval. B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispanomusulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB2.11.1. Explica as características e evolución da arte románica e gótica en España.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 155-164	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 2 Crit. Aval. B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispanomusulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB2.11.2. Explica as características xerais da arte islámica a partir de fontes históricas ou historiográficas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 101-103	Competencias sociais e cívicas
					T · 0 5		
Bloque 2 Crit. Aval. B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispanomusulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB2.11.3. Describe os trazos esenciais da mesquita e o pazo islámico.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 104-106	Comunicación lingüística
					T · 0 5		
Bloque 2 Crit. Aval. B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispanomusulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB2.11.4. Explica a evolución da arte hispanomusulmá.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 107-109	Aprender a aprender
					T · 0 5		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispanomusulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB2.11.5. Explica as características da arte mudéxar e especifica, con exemplos de obras concretas, as diferenzas entre o mudéxar popular e o cortesán.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 5	P. 107-109, P. 110-115 F. 030-033	Aprender a aprender
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB2.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista e a catedral de Santiago de Compostela.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 7	P. 142-144 F. 037-039	Aprender a aprender
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB2.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas románicas: "A dúbida de San Tomé", no ángulo do claustro de San Domingos de Silos (Burgos), "Última cea" do capitel historiado do claustro de San Xoán da Peña (Huesca) e fachada de Praterías e Pórtico da Gloria da catedral de Santiago.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 7	P. 145-148 F. 040-043	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB2.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas murais románicas: bóveda da Anunciación aos pastores no Panteón Real de San Isidoro de León, e ábsida de San Clemente de Tahull (Lleida).</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 7	P. 149-151 F. 044-045	Aprender a aprender
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB2.12.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental e interior da catedral de León, interior da catedral de Barcelona, e interior da igrexa de San Xoán dos Reis, de Toledo.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 8	P. 166-170 F. 046-050	Aprender a aprender
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB2.12.5. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas góticas: tímpano da Portada do Sarmental da catedral de Burgos, e retablo de Gil de Siloé, na Cartuxa de Miraflores (Burgos).</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 8	P. 171-173 F. 051-053	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB2.12.6. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras hispanomusulmás: Mesquita de Córdoba, Aljafería de Zaragoza, Giralda de Sevilla e Alhambra de Granada.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 5	P. 110-115 F.030-033	Aprender a aprender
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.</p> <p>Est. Apr. HAB2.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e o significado da visión apocalíptica de Cristo e o Xuízo Final na arte medieval.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 7	P. 140-141	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.</p> <p>Est. Apr. HAB2.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e o significado da visión apocalíptica de Cristo e o Xuízo Final na arte medieval.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T.0 8	P. 162-165	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 2 Crit. Aval. B2.14. Respetar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. Est. Apr. HAB2.14.1. Explica a importancia da arte románica no Camiño de Santiago.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 144 F. 039	Competencias sociais e cívicas
					T · 0 7		
Bloque 2 Crit. Aval. B2.14. Respetar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. Est. Apr. HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 110-115 F. 030-033	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
					T · 0 5		
Bloque 2 Crit. Aval. B2.14. Respetar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. Est. Apr. HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 126-129 F. 034-036	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
					T · 0 6		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.14. Respeitar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.</p> <p>Est. Apr. HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 7	P. 142-151 F. 037-045	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
<p>Bloque 2 Crit. Aval. B2.14. Respeitar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.</p> <p>Est. Apr. HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T. 08	P. 166-177 F. 046-057	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB3.1.1. Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización a partir de fontes históricas ou historiográficas.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 9	P. 179-181	Competencias sociais e cívicas

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TE- MAS	ACTIVI- DADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 3 Crit. Aval. B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.1.2. Especifica as características da arquitectura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 182-183	Aprender a aprender
					T · 0 9		
Bloque 3 Crit. Aval. B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.1.3. Especifica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 188-190	Aprender a aprender
					T · 0 9		
Bloque 3 Crit. Aval. B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.1.4. Especifica as características da pintura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 190-193	Aprender a aprender
					T · 0 9		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 3 Crit. Aval. B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.1.5. Compara a pintura italiana do Quattrocento coa dos pintores góticos flamengos contemporáneos.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 190-192, 194	Aprender a aprender
Bloque 3 Crit. Aval. B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.1.5. Compara a pintura italiana do Quattrocento coa dos pintores góticos flamengos contemporáneos.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 165	Aprender a aprender
Bloque 3 Crit. Aval. B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.1.6. Explica a peculiaridade da pintura veneciana do Cinquecento e cita os artistas máis representativos.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 192-193	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 3 Crit. Aval. B3.2. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles. Est. Apr. HAB3.2.1. Describe a práctica do patrocinio no Renacemento italiano e as novas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e a natureza do seu labor.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 180	Comunicación lingüística
Bloque 3 Crit. Aval. B3.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB3.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento italiano: cúpula de Santa María das Flores e interior da igrexa de San Lorenzo, ambas en Florencia e de Brunelleschi; pazo Médici-Riccardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella e do pazo Rucellai, ambos en Florencia e de Alberti; templo de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula e proxecto de planta de San Pedro do Vaticano, de Michelangelo; Il Gesù en Roma, de Giacomo della Porta e Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladio.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 196-204 F. 058-066	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Renacemento, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Renacemento italiano: primeiro panel da "Porta do Paraíso" (da creación do mundo á expulsión do Paraíso), de Ghiberti; "Gattamelata", de Donatello; "Piedade" do Vaticano, "David", "Moisés" e as tumbas mediceas, de Michelangelo; "O rapto das sabinas", de Giambologna.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 9	P. 208-215 F. 070-077	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Renacemento, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Renacemento italiano: "O tributo da moeda" e A "Trindade", de Masaccio; "Anunciación" do Convento de San Marcos en Florencia, de Fra Angelico; "Madonna do Duque de Urbino", de Piero della Francesca; "A Virxe das rochas", "A última cea" e "A Gioconda", de Leonardo da Vinci; "A Escola de Atenas" de Rafael; a bóveda e o "Xuízo Final" da Capela Sixtina, de Michelangelo; "A tempestade", de Giorgione; "Venus de Urbino" e "Carlos V en Mühlberg", de Tiziano; "O lavatorio", de Tintoretto; "As vodas de Caná", de Veronés.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 9	P. 218-232 F. 080-093	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 3 Crit. Aval. B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.4.1. Especifica as características peculiares do Renacemento español en comparación co italiano.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 182-187, P. 190-195	Aprender a aprender
Bloque 3 Crit. Aval. B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.4.2. Describe a evolución da arquitectura renacentista española.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 186-187	Comunicación lingüística
Bloque 3 Crit. Aval. B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.4.3. Explica a peculiaridade da escultura renacentista española.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 190	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB3.4.4. Explica as características da pintura de El Greco a través dalgunhas das súas obras máis representativas.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 9	P. 195, P. 233-238 F. 94-99	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.5. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.5.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento español: fachada da Universidade de Salamanca; pazo de Carlos V na Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; mosteiro de San Lorenzo de El Escorial, de Juan de Herrera.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 9	P. 205-207 F. 067-069	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.5. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.5.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do Renacemento español: "Sacrificio de Isaac" do retablo de San Bieito de Valladolid, de Alonso Berruguete; "Santo enterro", de Juan de Juni.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 9	P. 216-217 F. 078-079	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.5. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.5.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas de El Greco: "O expolio", "A Santa Liga" ou "Adoración do nome de Xesús", "O martirio de San Mauricio", "O enterro do Señor de Orgaz", "A adoración dos pastores", "O cabaleiro da man no peito".</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 233-239 F. 094-099	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB3.6.1. Explica as características esenciais do Barroco.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 242	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB3.6.2. Especifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 242	Competencias sociais e cívicas

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 3 Crit. Aval. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.6.2. Especifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T. 09	P. 190-194	Competencias sociais e cívicas
Bloque 3 Crit. Aval. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.6.3. Compara a arquitectura barroca coa renacentista.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 244-249	Aprender a aprender
Bloque 3 Crit. Aval. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.6.3. Compara a arquitectura barroca coa renacentista.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T. 09	P. 182-185	Aprender a aprender
Bloque 3 Crit. Aval. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.6.4. Explica as características xerais do urbanismo barroco.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 244-245	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 3 Crit. Aval. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.6.5. Compara a escultura barroca coa renacentista a través da representación de "David" por Michelangelo e por Bernini.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 250-252, P. 270 F. 108	Aprender a aprender
Bloque 3 Crit. Aval. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.6.5. Compara a escultura barroca coa renacentista a través da representación de "David" por Michelangelo e por Bernini.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 188-190, P. 212 F. 74	Aprender a aprender
Bloque 3 Crit. Aval. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.6.6. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 254-258	Comunicación lingüística

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 3 Crit. Aval. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.6.7. Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 255, 257	Aprender a aprender
Bloque 3 Crit. Aval. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.6.8. Especifica as peculiaridades da pintura barroca flamenga e holandesa.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 256-257	Aprender a aprender
Bloque 3 Crit. Aval. B3.7. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles. Est. Apr. HAB3.7.1. Describe o papel desempeñado no século XVIII polas academias en toda Europa e, en particular, polo Salón de París.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 304	Competencias sociais e cívicas

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.8. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Barroco, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.8.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco europeo do século XVII: fachada de San Pedro do Vaticano, de Carlo Maderno; columnata da praza de San Pedro do Vaticano, de Bernini; San Carlos das Catro Fontes en Roma, de Borromini; Pazo de Versalles, de Le Vau, J.H. Mansart e Le Nôtre.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 1 0	P. 262-264 F. 100-102	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.8. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Barroco, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.8.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas de Bernini: "David", "Apolo" e "Dafne", "A éxtase de Santa Teresa", "Cátedra de San Pedro".</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 266 F. 104, P. 269-271 F. 107-109	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.8. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Barroco, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.8.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Barroco europeo do século XVII: "Vocación de San Mateo" e "Morte da Virxe", de Caravaggio; "Triunfo de Baco e Ariadna", na bóveda do pazo Farnese de Roma, de Annibale Carracci; "Adoración do nome de Xesús", bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Baciccia); "Adoración dos Magos", "As tres Grazas" e "O xardín do Amor", de Rubens; "A lección de anatomía do doutor Tulpy", "A rolda nocturna", de Rembrandt.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 276-284 F. 114-123	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB3.9.1. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura española durante o século XVII.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 244-249 P. 265 F. 103	Competencias sociais e cívicas
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.</p> <p>Est. Apr. HAB3.9.2. Explica as características da imaxinaría barroca española do século XVII e compara a escola castelá coa andaluza.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 252-253	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TE- MAS	ACTIVI- DADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 3 Crit. Aval. B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.9.3. Explica as características xerais da pintura española do século XVII.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 259-261	Aprender a aprender
					T · 1 0		
Bloque 3 Crit. Aval. B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. Est. Apr. HAB3.9.4. Describe as características e evolución da pintura de Velásquez a través dalgunhas das súas obras máis significativas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 259-260, P.289-297 F. 127-134	Aprender a aprender
					T · 1 0		
Bloque 3 Crit. Aval. B3.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Barroco, aplicando un método que abranga diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB3.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco español do século XVII: Praza Maior de Madrid, de Xoán Gómez de Mora; Retablo de Santo Estevo de Salamanca, de Churriguera.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 265-266 F. 103-104	Aprender a aprender
					T · 1 0		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Barroco, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.10.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Barroco español do século XVII: "Piedad", de Gregorio Fernández; "Inmaculada do facistol", de Alonso Cano; "Magdalena penitente", de Pedro de Mena.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 272 F. 110, P. 274-275 F. 112-113	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Barroco, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas españolas do Barroco español do século XVII: "Martirio de San Filipe", "O soño de Xacob" e "O zambro", de Ribera; "Bodegón" do Museo do Prado, de Zurbarán; "O augador de Sevilla", "Os borrachos", "A fragua de Vulcano", "A rendición de Breda", "O Príncipe Baltasar Carlos a cabalo", "A Venus do espello", "As meninas" e "As fiandeiras", de Velázquez; "A Sagrada Familia do paxariño", "A Inmaculada de El Escorial", "Os nenos da concha" e "Nenos xogando aos dados", de Murillo.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 285-301 F. 123-138	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB3.11.1. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos nun contexto histórico de cambios profundos.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 241	Competencias sociais e cívicas
					T · 1 0		
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB3.11.1. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos nun contexto histórico de cambios profundos.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 303	Competencias sociais e cívicas
					T · 1 1		
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB3.11.2. Compara o Barroco tardío e o Rococó, e especifica a diferente concepción da vida e a arte que encerran.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 242-243	Competencias sociais e cívicas
					T · 1 0		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB3.11.3. Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 303-304	Competencias sociais e cívicas
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB3.11.4. Comenta a escultura neoclásica a través da obra de Casanova.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 306, P. 318-319 F. 143-144	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB3.11.5. Especifica as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo na pintura de David.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 307, P. 320-321 F. 145-146	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB3.11.6. Distingue entre a corrente tradicional e a clasicista da arquitectura barroca española do século XVIII.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 265 F. 103	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB3.11.7. Explica a figura de Salzillo como derradeiro representante da imaxinaría relixiosa española en madeira policromada.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 273 F. 111	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do século XVIII, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio de San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa; Pazo Real de Madrid, de Juvara e Sacchetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo do Prado en Madrid, de Juan de Villanueva.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 267-268 F. 105-106	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do século XVIII, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio de San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa; Pazo Real de Madrid, de Juvara e Sacchetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo do Prado en Madrid, de Juan de Villanueva.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 314-316 F. 139-141	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do século XVIII, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do século XVIII: "A oración no horto", de Salzillo; "Eros e Psique" e "Paulina Bonaparte", de Canova.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 273 F. 111	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do século XVIII, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do século XVIII: "A oración no horto", de Salzillo; "Eros e Psique" e "Paulina Bonaparte", de Canova.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 318 F. 143	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do século XVIII, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB3.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de David: "O xuramento dos Horacios" e "A morte de Marat".</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 320-321 F. 145-146	Aprender a aprender
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.</p> <p>Est. Apr. HAB3.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o proceso de construción da nova basílica de San Pedro do Vaticano ao longo dos séculos XVI e XVII.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 9	P. 202 F. 064	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
<p>Bloque 3 Crit. Aval. B3.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.</p> <p>Est. Apr. HAB3.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o proceso de construción da nova basílica de San Pedro do Vaticano ao longo dos séculos XVI e XVII.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 0	P. 262 F. 100	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 3 Crit. Aval. B3.14. Respetar as creacións da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. Est. Apr. HAB3.14.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan en Galicia.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 196-239 F. 058-099	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
Bloque 3 Crit. Aval. B3.14. Respetar as creacións da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. Est. Apr. HAB3.14.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan en Galicia.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 262-301 F. 100-137	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
Bloque 3 Crit. Aval. B3.14. Respetar as creacións da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. Est. Apr. HAB3.14.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan en Galicia.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 314-333 F. 139-157	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 4 Crit. Aval. B4.1. Analizar a obra de Goya e identificar nela os trazos propios das correntes da súa época e os que anticipan diversas vangardas posteriores. Est. Apr. HAB4.1.1. Analiza a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte ata o seu exilio final en Bordeos.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 307-308	Competencias sociais e cívicas e
Bloque 4 Crit. Aval. B4.1. Analizar a obra de Goya e identificar nela os trazos propios das correntes da súa época e os que anticipan diversas vangardas posteriores. Est. Apr. HAB4.1.2. Compara a visión de Goya nas series de gravados "Os caprichos" e "Os disparates ou proverbios".	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 331 F. 155	Aprender a aprender
Bloque 4 Crit. Aval. B4.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas de Goya, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB4.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Goya: "O parasol", "A familia de Carlos IV", "O 2 de maio de 1808 en Madrid" ("A loita cos mamelucos"), "Os fusilamentos do 3 de maio de 1808"; desastre nº 15 ("E non hai remedio") da serie "Os desastres da guerra"; "Saturno devorando un fillo" e "A leiteira de Bordeos".	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 326-333 F. 151-157	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB4.3.1. Describe as características e a evolución da arquitectura do ferro no século XIX, en relación cos avances e as necesidades da revolución industrial.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 340-341	Comunicación lingüística
					T · 1 2		
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB4.3.2. Explica as diferenzas entre enxeñeiros e arquitectos na primeira metade do século XIX.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 340	Competencias sociais e cívicas
					T · 1 2		
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB4.3.3. Explica as características do neoclasicismo arquitectónico durante o Imperio de Napoleón.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 340	Competencias sociais e cívicas
					T · 1 2		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 4 Crit. Aval. B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB4.3.4. Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 340	Competencias sociais e cívicas
					T · 1 2		
Bloque 4 Crit. Aval. B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB4.3.5. Explica as características e principais tendencias da arquitectura modernista.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 351-353	Aprender a aprender
					T · 1 2		
Bloque 4 Crit. Aval. B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB4.3.6. Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 341	Aprender a aprender
					T · 1 2		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB4.3.7. Describe as características e os obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e Madrid na segunda metade do século XIX.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 336-337	Comunicación lingüística
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura do século XIX, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB4.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorio de Chicago, de Sullivan e Adler; torre Eiffel de París; templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 317 F. 142	Aprender a aprender
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura do século XIX, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB4.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorio de Chicago, de Sullivan e Adler; torre Eiffel de París; templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 354-357 F. 158-161	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB4.5.1. Describe as características do Romanticismo na pintura e distingue entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 311	Comunicación lingüística
					T · 1 1		
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB4.5.2. Compara as visións románticas da paisaxe en Constable e Turner.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 312 , P. 325 F. 150	Aprender a aprender
					T · 1 1		
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB4.5.3. Explica o Realismo e a súa aparición no contexto dos cambios sociais e culturais de mediados do século XIX.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 335, P. 343- 345	Competencias sociais e cívicas
					T · 1 2		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 4 Crit. Aval. B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB4.5.4. Compara o Realismo co Romanticismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 342-345	Aprender a aprender
Bloque 4 Crit. Aval. B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB4.5.5. Describe as características xerais do Impresionismo e o Neoimpresionismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 345-348	Comunicación lingüística
Bloque 4 Crit. Aval. B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB4.5.6. Define o concepto de postimpresionismo e especifica as achegas de Cézanne e Van Gogh como precursores das grandes correntes artísticas do século XX.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 348-349	Comunicación lingüística

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB4.5.7. Explica o Simbolismo de finais do século XIX como reacción fronte ao Realismo e ao Impresionismo.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 350	Aprender a aprender
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.6. Explicar a evolución cara á independencia dos artistas respecto aos clientes, especificando o papel desempeñado polas academias, os salóns, as galerías privadas e os marchantes.</p> <p>Est. Apr. HAB4.6.1. Explica os cambios que se producen no século XIX nas relacións entre artistas e clientes, referidos á pintura.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 335, P. 343-345	Competencias sociais e cívicas

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da pintura do século XIX, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB4.7.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do século XIX: "O baño turco", de Ingres; "A balsa da Medusa", de Gericault; "A liberdade guiando o pobo", de Delacroix; "O carro de feo", de Constable; "Chuvia, vapor e velocidade", de Turner; "O enterro de Ornans", de Courbet; "O ánxelus", de Millet; "Almorzo sobre a herba", de Manet; "Impresión, sol nacente" e a serie sobre a Catedral de Ruán, de Monet; "Le Moulin de la Galette", de Renoir; "Unha tarde de domingo na Grande Jatte", de Seurat; "Xogadores de cartas" e "Mazás e laranxas", de Cézanne; "A noite estrelada" e "O segador", de Van Gogh; "Visión despois do sermón" e "O mercado" ("Ta matete"), de Gauguin.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 322-325 F. 147-150	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TE- MAS	ACTIVI- DADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da pintura do século XIX, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB4.7.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do século XIX: "O baño turco", de Ingres; "A balsa da Medusa", de Gericault; "A liberdade guiando o pobo", de Delacroix; "O carro de feo", de Constable; "Chuvia, vapor e velocidade", de Turner; "O enterro de Ornans", de Courbet; "O ánxelus", de Millet; "Almorzo sobre a herba", de Manet; "Impresión, sol nacente" e a serie sobre a Catedral de Ruán, de Monet; "Le Moulin de la Galette", de Renoir; "Unha tarde de domingo na Grande Jatte", de Seurat; "Xogadores de cartas" e "Mazás e laranxas", de Cézanne; "A noite estrelada" e "O segador", de Van Gogh; "Visión despois do sermón" e "O mercado" ("Ta matete"), de Gauguin.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 360-373 F. 164-177	Aprender a aprender
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da escultura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB4.8.1. Relaciona a produción e o academicismo dominante na escultura do século XIX coas transformacións levadas a cabo nas cidades (monumentos conmemorativos en prazas, parques e avenidas, e esculturas funerarias nos novos cemiterios).</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 1	P. 305-306	Competencias sociais e cívicas

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da escultura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB4.8.1. Relaciona a produción e o academicismo dominante na escultura do século XIX coas transformacións levadas a cabo nas cidades (monumentos conmemorativos en prazas, parques e avenidas, e esculturas funerarias nos novos cemiterios).</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 336-342	Competencias sociais e cívicas
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da escultura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB4.8.2. Explica as características da renovación escultórica emprendida por Rodin.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 342, P. 358-359 F. 162-163	Aprender a aprender
<p>Bloque 4 Crit. Aval. B4.9. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da escultura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB4.9.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Rodin: "O pensador" e "Os burgueses de Calais".</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 358-359 F. 162-163	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 4 Crit. Aval. B4.10. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. Est. Apr. HAB4.10.1. Realiza un traballo de investigación sobre as exposicións universais do século XIX e a súa importancia desde o punto de vista arquitectónico.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 340-341	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
Bloque 4 Crit. Aval. B4.10. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. Est. Apr. HAB4.10.2. Realiza un traballo de investigación sobre a influencia da fotografía e o gravado xaponés no desenvolvemento do Impresionismo, con referencias a obras concretas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 345-349	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
Bloque 4 Crit. Aval. B4.11. Respetar as creacións da arte do século XIX, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. Est. Apr. HAB4.11.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte do século XIX que se conservan en Galicia.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 2	P. 354-373 F. 158-177	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 5 Crit. Aval. B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB5.1.1. Define o concepto de vangarda artística en relación co acelerado ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa dos/das artistas iniciada na centuria anterior.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 376	Comunicación lingüística
Bloque 5 Crit. Aval. B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB5.1.2. Describe a orixe e as características do Fauvismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 380	Comunicación lingüística
Bloque 5 Crit. Aval. B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB5.1.3. Describe o proceso de xestación e as características do Cubismo, distinguindo entre o Cubismo analítico e o sintético.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 382	Comunicación lingüística

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 5 Crit. Aval. B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB5.1.4. Describe o ideario e os principios do futurismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 383	Comunicación lingüística
Bloque 5 Crit. Aval. B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB5.1.5. Identifica os antecedentes do expresionismo no século XIX, explica as súas características xerais e especifica as diferenzas entre os grupos alemáns "A ponte" e "O xinete azul".	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 381	Aprender a aprender
Bloque 5 Crit. Aval. B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB5.1.6. Describe o proceso de xestación e as características da pintura abstracta, distingue a vertente cromática e a xeométrica, e especifica algunhas das súas correntes máis significativas, como o Suprematismo ruso ou o Neoplasticismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 384	Comunicación lingüística

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 5 Crit. Aval. B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB5.1.7. Describe as características do Dadaísmo como actitude provocadora nun contexto de crise.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 383	Comunicación lingüística
Bloque 5 Crit. Aval. B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB5.1.8. Explica a orixe, as características e os obxectivos do Surrealismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 385	Aprender a aprender
Bloque 5 Crit. Aval. B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB5.1.9. Explica a importancia dos pintores españois Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 387-389	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 5 Crit. Aval. B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. Est. Apr. HAB5.1.10. Explica a renovación temática, técnica e formal da escultura na primeira metade do século XX, distinguindo as obras relacionadas coas vangardas pictóricas e as que utilizan recursos ou linguaxes independentes.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 3	P. 394-400 F. 182-188	Competencias sociais e cívicas
Bloque 5 Crit. Aval. B5.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da plástica da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB5.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "A alegría de vivir", de Matisse; "As señoritas de Aviñón", "Retrato de Ambroise Vollard", "Natureza morta con cadeira de reixa de cana" e "Guernica", de Picasso; "A cidade que emerge", de Boccioni; "O berro", de Munch; "A rúa", de Kirchner; "Lírica" e "Sobre branco II", de Kandinsky; "Cadrado negro", de Malevich; "Composición II", de Mondrian; "L.H.O.O.Q.", de Duchamp; "O elefante das Celebes", de Ernst; "A chave dos campos", de Magritte; "O entroido de Arlequín" e "Mulleres e paxaros á luz da lúa", de Miró; "O xogo lúgubre" e "A persistencia da memoria", de Dalí.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 3	P.401-421 F. 189-207	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 5 Crit. Aval. B5.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da plástica da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB5.2.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas: "O profeta", de Gargallo; "Formas únicas de continuidade no espazo", de Boccioni; "Fonte", de Duchamp; "Muller peiteándose ante un espello", de Xulio González; "Mademoiselle Pogany I", de Brancusi; "Lagosta, nasa e cola de peixe", de Calder; "Figura reclinada", de Henry Moore.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 3	P. 394-400 F. 182-188	Aprender a aprender
<p>Bloque 5 Crit. Aval. B5.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura da primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB5.3.1. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno en arquitectura.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 3	P. 377-379	Aprender a aprender
<p>Bloque 5 Crit. Aval. B5.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura da primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>Est. Apr. HAB5.3.2. Especifica as achegas da arquitectura orgánica ao Movemento Moderno.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 3	P. 378	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 5 Crit. Aval. B5.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB5.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: edificio da Bauhaus en Dessau (Alemaña), de Gropius; pavillón de Alemaña en Barcelona, de Mies van der Rohe; Vila Savoia en Poissy (Francia), de Le Corbusier; casa Kaufman (Casa da Cascada), de Frank Lloyd Wright.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 3	P. 390-393 F. 178-181	Aprender a aprender
<p>Bloque 5 Crit. Aval. B5.5. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais coma as novas tecnoloxías.</p> <p>Est. Apr. HAB5.5.1. Realiza un traballo de investigación sobre o Grupo de Artistas e Técnicos Españois Para o Progreso da Arquitectura Contemporánea (GATEPAC).</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 3	P. 378	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
<p>Bloque 5 Crit. Aval. B5.6. Respetar as manifestacións da arte da primeira metade do século XX, valorando a súa importancia como expresión da profunda renovación da linguaxe artística na que se sustenta a liberdade creativa actual.</p> <p>Est. Apr. HAB5.6.1. Selecciona unha obra arquitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, das existentes en Galicia, e xustifica a súa elección.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 3	P. 390-421 F. 178-207	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 5 Crit. Aval. B5.6. Respetar as manifestacións da arte da primeira metade do século XX, valorando a súa importancia como expresión da profunda renovación da linguaxe artística na que se sustenta a liberdade creativa actual.</p> <p>Est. Apr. HAB5.6.1. Selecciona unha obra arquitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, das existentes en Galicia, e xustifica a súa elección.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 4	P. 444-461 F. 208-225	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
<p>Bloque 6 Crit. Aval. B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura desde a segunda metade do século XX, enmarcándoa nas novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan ao mundo actual.</p> <p>Est. Apr. HAB6.1.1. Explica o papel desempeñado no proceso de universalización da arte polos medios de comunicación de masas e as exposicións e feiras internacionais de arte.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 4	P. 443	Competencias sociais e cívicas
<p>Bloque 6 Crit. Aval. B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura desde a segunda metade do século XX, enmarcándoa nas novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan ao mundo actual.</p> <p>Est. Apr. HAB6.1.2. Explica as razóns do mantemento e a difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 4	P. 425-426	Competencias sociais e cívicas

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 6 Crit. Aval. B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura desde a segunda metade do século XX, enmarcándoa nas novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan ao mundo actual. Est. Apr. HAB6.1.3. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas á marxe do Movemento Moderno ou Estilo Internacional, en particular a High Tech, a posmoderna e a deconstrución.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 427-429	Aprender a aprender
Bloque 6 Crit. Aval. B6.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). Est. Apr. HAB6.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "Unité d'habitation" en Marsella, de Le Corbusier; edificio Seagram en Nova York, de M. van der Rohe e Philip Johnson; o museo Guggenheim de Nova York, de F. Lloyd Wright; a Casa da Ópera de Sydney, de J. Utzon; o centro Pompidou de París, de R. Piano e R. Rogers; o AT & T Building de Nova York, de Philip Johnson; o museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 444-450 F. 208-214	Aprender a aprender
Bloque 6 Crit. Aval. B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual. Est. Apr. HAB6.3.1. Explica e compara o Informalismo europeo e o Expresionismo abstracto norteamericano.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 430-431	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 6 Crit. Aval. B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual. Est. Apr. HAB6.3.2. Explica a abstracción postpictórica.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 433	Aprender a aprender
					T · 1 4		
Bloque 6 Crit. Aval. B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual. Est. Apr. HAB6.3.3. Explica o Minimalismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 433	Aprender a aprender
					T · 1 4		
Bloque 6 Crit. Aval. B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual. Est. Apr. HAB6.3.4. Explica a arte cinética e a Op-Art.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 436	Aprender a aprender
					T · 1 4		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 6 Crit. Aval. B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual. Est. Apr. HAB6.3.5. Explica a arte conceptual.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 434	Aprender a aprender
					T · 1 4		
Bloque 6 Crit. Aval. B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual. Est. Apr. HAB6.3.6. Explica a Arte Povera.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 436	Aprender a aprender
					T · 1 4		
Bloque 6 Crit. Aval. B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual. Est. Apr. HAB6.3.7. Distingue e explica algunhas das principais correntes figurativas: Pop-Art, Nova Figuración, Hiperrealismo.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 432, 437	Aprender a aprender
					T · 1 4		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 6 Crit. Aval. B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual. Est. Apr. HAB6.3.8. Explica en que consisten as seguintes manifestacións de arte non duradeira: Happening, Body Art e Land Art.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 4	P. 435	Aprender a aprender
Bloque 6 Crit. Aval. B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual. Est. Apr. HAB6.3.9. Describe os formulacións xerais da posmodernidade, referida ás artes plásticas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 4	P. 438-440	Competencias sociais e cívicas

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 6 Crit. Aval. B6.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>Est. Apr. HAB6.4.1. Identifica o autor e a corrente artística (non necesariamente o título), e analiza e comenta as seguintes obras: "Pintura" (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid), de Tapies; "Grito nº 7", de Antonio Saura; "One: number 31, 1950", de J. Pollock; "Ctesiphon III", de F. Stella; "Equivalente VIII", de Carl André; "Vega 200", de Vasarely; "Unha e tres cadeiras", de J. Kosuth; "Iglú con árbore", de Mario Merz; "Marilyn Monroe" (serigrafía de 1967), de A. Warhol; "O Papa que berra" (estudo a partir do retrato do Papa Inocencio X), de Francis Bacon; "A Gran Vía madrileña en 1974", de Antonio López.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 1 4	P. 451-461 F. 215-225	Aprender a aprender
<p>Bloque 6 Crit. Aval. B6.5. Explicar o desenvolvemento e a extensión dos novos sistemas visuais, como a fotografía, o cine, a televisión, o cartelismo ou o cómic, especificando o modo en que combinan diversas linguaxes expresivas.</p> <p>Est. Apr. HAB6.5.1. Explica brevemente o desenvolvemento dos novos sistemas visuais e as características da súa linguaxe expresiva: fotografía, cartel, cine, cómic, producións televisivas, videoarte e arte por computador.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.	T · 0 1	P. 22-23	Aprender a aprender

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
<p>Bloque 6 Crit. Aval. B6.6. Describir as posibilidades que abriron as novas tecnoloxías, e explicar os seus efectos tanto para a creación artística como para a difusión da arte.</p> <p>Est. Apr. HAB6.6.1. Especifica as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías para a creación artística para a difusión da arte.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 443	Competencia digital
					T · 1 4		
<p>Bloque 6 Crit. Aval. B6.7. Identificar a presenza da arte na vida cotiá, e distinguir os ámbitos en que se manifesta.</p> <p>Est. Apr. HAB6.7.1. Define o concepto de cultura visual de masas, e describe os seus trazos esenciais.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 22-23	Comunicación lingüística
					T · 0 1		
<p>Bloque 6 Crit. Aval. B6.7. Identificar a presenza da arte na vida cotiá, e distinguir os ámbitos en que se manifesta.</p> <p>Est. Apr. HAB6.7.2. Identifica a arte nos diferentes ámbitos da vida cotiá.</p>	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 22-23	Competencias sociais e cívicas
					T · 0 1		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS	ACTIVIDADES	COMPETENC. CLAVE
Bloque 6 Crit. Aval. B6.8. Respetar as manifestacións da arte de todos os tempos, valorándoas como patrimonio cultural herdado que se debe conservar e transmitir ás xeracións futuras, e explicar que é o Patrimonio Mundial da UNESCO, así como a súa orixe e a súa finalidade. Est. Apr. HAB6.8.1. Explica a orixe do Patrimonio Mundial da UNESCO e os seus obxectivos.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 004	Competencias sociais e cívicas
Bloque 6 Crit. Aval. B6.8. Respetar as manifestacións da arte de todos os tempos, valorándoas como patrimonio cultural herdado que se debe conservar e transmitir ás xeracións futuras, e explicar que é o Patrimonio Mundial da UNESCO, así como a súa orixe e a súa finalidade. Est. Apr. HAB6.8.2. Realiza un traballo de investigación relacionado cos bens artísticos de España e de Galicia inscritos no catálogo do Patrimonio Mundial da UNESCO.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.		P. 004	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
Bloque 7 Crit. Aval. B7.1. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os elementos e as técnicas principais. Est. Apr. HAB7.1.1. Utiliza con corrección a terminoloxía específica das artes en exposicións orais e escritas.	Logro non alcanzado.	Logro básico.	Logro medio.	Logro avanzado.			Comunicación lingüística

4. GRAOS MÍNIMOS ESIXIBLES PARA SUPERAR A MATERIA

Coa fin de garantir o dereito do alumnado a que o seu rendemento escolar sexa valorado conforme a criterios de plena obxectividade, deberán facerse públicos os criterios xerais que se aplicaran para a avaliación das aprendizaxes, promoción e titulación.

Informarase ao comezo do período lectivo sobre os contidos mínimos esixibles para a superación das diferentes materias del dependentes, os procedementos de recuperación e de apoio previstos, e os criterios de avaliación e procedementos de calificación aplicables sinalando en xeral os seguintes:

- 1- Coñecemento e manexo da terminoloxía específica da materia.
- 2- Interpretación do significado das obras artísticas a través de estudos iconográficos e iconolóxicos.
- 3- Recoñecemento e diferenciación dos principais estilos artísticos da Historia da Arte a través da obras máis significativa.
- 4- Análise e interpretación de obras de arte utilizando métodos rigorosos que inclúan o estudio formal, estrutural, iconográfico e sociolóxico das mesmas.
- 5- Relación do fenómeno artístico coas transformacións económicas, sociais, políticas e culturais, valorando a personalidade do artista e o seu proceso creativo.
- 6- Comprensión do cambio e a continuidade no tempo dos aspectos artísticos máis significativos relacionados coa arquitectura, a escultura ou a pintura e análise da súa evolución.
- 7- Realización de traballos de documentación e investigación utilizando fontes diversas.

A continuación, e para cada unha das unidades deste curso, indícanse os contidos mínimos esixibles que o alumnado deberá ter adquirido para superar a materia de Historia da Arte

UNIDADE 1. A ARTE

- O valor social e cultural da arte.
- Características xerais das principais manifestacións artísticas: arquitectura, escultura e pintura; debuxo e gravado.
- Outras tipoloxías artísticas: miniatura, vitral, mosaico, cerámica.
- As novas linguaxes artísticas: fotografía, cine, vídeo, cartel e cómic.
- A análise dunha obra de arte: elementos que se deben examinar e tipos de análise.

UNIDADE 2. ARTE CLÁSICA: GRECIA

- Contextualización histórica da cultura e da arte grega.
- Principais características dos dúas antecedentes da arte grega: a arte cretense ou minoica e o arte micénica.
- Estilos arquitectónicos e principais edificios da arquitectura grega.
- A evolución da escultura grega.
- Outras manifestacións da arte grega: a cerámica e o mosaico.

UNIDADE 3. ARTE CLÁSICA: ROMA

- Contextualización histórica da arte romana.
- Antecedentes da arte romana: a arte etrusca.
- Características xerais da arquitectura romana e tipoloxías de edificios.
- A escultura e a pintura romana: xéneros e estilos.
- A basílica romana e a nova iconografía cristiá.

UNIDADES 4, 5 E 6 . ARTE BIZANTINA, ARTE ISLÁMICA E MUDÉXAR, E ARTE PRERROMÁNICA

- Principais etapas da arte bizantina, a arte islámica e mudéxar, e da arte prerrománica.
- Características da arquitectura, escultura e moisaico bizantinos.
- Elementos da arquitectura islámica e da arte mudéxar.
- Definición do concepto de arte «prerrománica».
- Arte visigótica, arte asturiana e arte mozárabe: a súa arquitectura e ourivaría.

UNIDADE 7. ARTE ROMÁNICA

- Contextualización histórica e cultural da arte románica.
- Principais elementos das catedrais e igrexas románicas.
- Outros edificios da arte gótica: mosteiros e castelos.
- Características temáticas e formais da escultura románica: portadas de catedrais e esculturas devocionais.
- As principais manifestacións pictóricas do románico: características e estilos.

UNIDADE 8. A ARTE GÓTICA

- Contextualización histórica e cultural da arte gótica.
- Os principais elementos arquitectónicos da catedral gótica.
- Os estilos da arquitectura gótica: civil e relixiosa.
- O proceso de humanización da escultura gótica.
- Características formais, temática e estilos da pintura gótica.

UNIDADE 9. ARTE RENACENTISTA (I)

- Contextualización histórica e cultural do Renacemento e da arte renacentista.
- O desenvolvemento da arquitectura renacentista italiana: o *Quattrocento* e o *Cinquecento*.
- Os proxectos urbanísticos do Renacemento e as novas formulacións da arquitectura civil e relixiosa.
- Os estilos do Renacemento en España: plateresco, clasicista e herreriano.
- A evolución da escultura renacentista italiana: o *Quattrocento* e o *Cinquecento*.

UNIDADE 9. ARTE RENACENTISTA (II)

- Masaccio e a renovación da pintura renacentista.
- Temática e técnicas da pintura renacentista.
- As escolas pictóricas do Renacemento e os seus principais artistas.
- A pintura renacentista en España.
- Principais características da obra de El Greco.

UNIDADE 10. ARTE BARROCA E ROCOCÓ (I)

- Contextualización histórica e cultural da arte barroca e rococó.
- A cidade, os xardíns e os palacios no Barroco.
- Principais conceptos plásticos da igrexa barroca.
- A escultura barroca e a escultura rococó: tipoloxía, temática e materiais.
- Bernini: antecedentes e obras máis significativas.

UNIDADE 10. ARTE BARROCA E ROCOCÓ (II)

- Función e temática da pintura barroca.
- Características das correntes pictóricas do século XVII: Clasicismo, Naturalismo, Realismo, Academicismo e Barroco.
- A pintura rococó: características formais, temáticas e artistas máis destacados.

- Definición do chamado *Século de Ouro* da pintura española.
- Diego Velázquez: evolución da súa obra e as súas pinturas máis importantes.

UNIDADE 11. NEOCLASICISMO E ROMANTICISMO

- Contextualización histórica e cultural do Neoclasicismo e do Romanticismo.
- A arquitectura neoclásica: os seus referentes principais e as súas obras máis representativas.
- Características formais e temáticas da escultura e a pintura neoclásicas.
- Goya: evolución da súa obra e as súas pinturas significativas.
- A ideoloxía do Romanticismo e as características principais da súa pintura.

UNIDADE 12. DO REALISMO AO MODERNISMO

- Contextualización histórica e cultural da sociedade europea e a súa arte na segunda metade do século XIX.
- Os novos plans urbanísticos do século XIX.
- A arquitectura historicista, a arquitectura do ferro e a Escola de Chicago.
- A escultura e a pintura na segunda metade do século XIX: principais tendencias e movementos.
- O Modernismo en Europa e en España.

UNIDADE 13. PRIMEIRAS VANGARDAS

- Contextualización histórica e cultural da sociedade europea e a súa arte na primeira metade do século XX.
- Funcionalismo, Organicismo, e vangardas arquitectónicas: os seus artistas e as súas obras máis representativas.
- Principais características e formulacións dos “ismos” da primeira metade do século XX: fauvismo, expresionismo, cubismo, futurismo, dadaísmo, arte abstracta e surrealismo.
- Definición do noucentisme catalán.
- Picasso, Dalí e Miró: características principais da súa arte e obras significativas.

UNIDADE 14. SEGUNDAS VANGARDAS

- Contextualización histórica e cultural da sociedade europea e a súa arte desde a segunda metade do século XX.
- Correntes da arquitectura contemporánea: funcionalismo, posmodernismo, high-tech, deconstrutivismo e de autor.
- A escultura e a pintura desde a segunda metade do século XX: principais tendencias e artistas.
- A influencia das novas tecnoloxías na arte contemporánea.
- Problemáticas da arte actual: cuestionamento de conceptos estéticos tradicionais e dunha definición de *arte*.

5. SECUENCIACIÓN E DISTRIBUCIÓN TEMPORAL DAS UNIDADES DIDÁCTICAS**PRIMEIRO TRIMESTRE: SETEMBRO****UNIDADE 1. A ARTE**

1.1 A arte.

- A arte como materia de estudo
- A arte como documento social
- A arte como patrimonio
- Os museos e a arte
- As tipoloxías artísticas

1.2 O urbanismo.

1.3 A arquitectura.

- Tipoloxías arquitectónicas
- Características da arquitectura
- Elementos materiais e técnicos

1.4 A plástica.

1.5 A escultura

- Os materiais
- Os instrumentos
- A forma da escultura

1.6 A pintura

- Os instrumentos
- Os soportes
- As técnicas

1.7 O debuxo

1.8 O gravado

1.9 Outras tipoloxías artísticas

1.10 A arte na cultura de masas.

- A fotografía
- O cine
- O cartel
- O cómic
- O vídeo e as novas tecnoloxías

1.11 Análise da obra de arte: urbanismo e arquitectura

- Urbanismo
- Arquitectura

1.12 Análise da obra de arte: escultura e pintura

- Escultura
- Pintura

PRIMEIRO TRIMESTRE: SETEMBRO-OUTUBRO**UNIDADE 2. ARTE CLÁSICA: GRECIA**

- 2.1 Referentes históricos.
- 2.2 Localización e evolución artística.
- 2.3 Antecedentes: a arte cretomicénica.
  - Arte cretense ou minoica
  - Arte micénica
- 2.4 Características xerais da arte grega.
- 2.5 Urbanismo: a construción da democracia
- 2.6 Arquitectura: a orde e a razón.
  - Estilos arquitectónicos.
  - Arquitectura relixiosa
  - Arquitectura civil
- 2.7 Escultura: un ideal de beleza
  - Período xeométrico
  - Escultura monumental
- 2.8 Cerámica: o testemuño pictórico
- 2.9 O mosaico: unha técnica nova

Fichas

*F.1 Partenón**F.2 Erecteion**F.3 Atenea Áptera ou Atenea Nike**F.4 Teatro de Epidauro**F.5 Kouros e Kore**F.6 O Auriga de Delfos**F.7 Discóbolo**F.8 Doríforo**F.9 Métopa 27 do Partenón**F.10 Hermes co neno Dioniso**F.11 Apoxiomeno**F.12 Vitoria de Samotracia**F.13 Venus de Milo**F.14 Frixo do Altar de Zeus en Pérgamo
(Atenea e Xea)***PRIMEIRO TRIMESTRE: OUTUBRO-NOVEMBRO****UNIDADE 3. ARTE CLÁSICA: ROMA**

- 3.1 Referentes históricos
- 3.2 Localización e evolución artística
- 3.3 A arte etrusca como antecedente
  - Referentes históricos
  - A arquitectura etrusca
  - O realismo escultórico
  - A pintura funeraria
- 3.4 Características xerais da arte romana
- 3.5 Urbanismo e arquitectura: a homoxeneización do Imperio
  - Tipoloxías arquitectónicas

- Materiais

3.6 Realismo e idealismo da escultura romana

- O retrato
- O relevo histórico

3.7 A decoración pictórica

3.8 O detallismo do mosaico romano

3.9 Arte paleocristiá ou tardorromana

- A arquitectura ao servizo do culto
- A cristianización das imaxes

*Fichas**F.15 Maison Carrée**F.16 Panteón de Roma**F.17 Teatro romana de Mérida**F.18 Coliseo ou Anfiteatro Flavio**F.19 Basílica de Maxencio e**Constantino**F.20 Ponte de Alcántara**F.21 Acueduto romana de Segovia**F.22 Arco de Tito**F.23 Columna Trajana**F.24 Escultura ecuestre de Marco Aurelio**F.25 Relevos do arco de Tito**F.26 Augusto de Prima Porta***PRIMEIRO TRIMESTRE: NOVEMBRO-DECEMBRO****UNIDADE 4. ARTE BIZANTINA**

- 4.1 Referentes históricos
- 4.2 Localización e evolución artística
- 4.3 Características xerais
- 4.4 Arquitectura: a basílica bizantina
- 4.5 O delicado traballo do marfil
- 4.6 A riqueza decorativa do mosaico e a pintura

*Fichas**F.27 Santa Sofía de Constantinopla**F.28 A Deisis**F.29 Mosaico de Teodora***PRIMEIRO TRIMESTRE: DECEMBRO****UNIDADE 5. ARTE ISLÁMICA E ARTE MUDÉXAR**

- 5.1 Referentes históricos
- 5.2 Localización e evolución artística
- 5.3 Características xerais
  - Influencias artísticas
  - Influencia relixiosa
  - Evolución da arte hispanomusulmá
- 5.4 As características da arquitectura islámica
  - Arquitectura relixiosa

- Arquitectura civil

5.5 A arte mudéxar

- Localización e evolución artística

5.6 A diversidade da arquitectura mudéxar

- Mudéxar castelán-leonés
- Mudéxar toledana
- Mudéxar aragonesa
- Mudéxar andaluza

Fichas

F.30 Mesquita de Córdoba

F.31 Palacio da Alfaría

F.32 A Xiralda

F.33 A Alhambra

SEGUNDO TRIMESTRE: XANEIRO

UNIDADE 6. ARTE PRERROMÁNICA

6. 1 Referentes históricos

6. 2 Localización e evolución artística

6. 3 Características xerais

6. 4 O prerrománico europeo

6. 5 A arte visigótica

- A arquitectura
- A escultura e a ourivaría

6.6 A arte asturiana

- A arquitectura
- A escultura, a pintura e a ourivaría

6.7 A arte mozárabe

- A arquitectura
- As miniaturas

Fichas

F.34 Igrexa de Santa María do Naranco

F.35 Igrexa de Santa Comba de Bande

F.36 Igrexa de San Pedro da Nave

F.37 Igrexa de San Miguel de Celanova

UNIDADE 7. ARTE ROMÁNICA

7. 1 Referentes históricos

7. 2 Localización e evolución artística

7. 3 Características xerais

7. 4 A arquitectura ao servizo de Deus

- Catedrais e igrexas
- Os conxuntos monacais
- Carácter defensivo da arquitectura civil

7. 5 As imaxes da escultura

- As esculturas de devoción

7. 6 A pintura como imaxe sagrada

- Estilos pictóricos

*Fichas**F. 38 Igrexa de San Vicente de Cardona**F. 39 Igrexa de San Martín de Tours de Frómista**F. 40 Catedral de Santiago de Compostela**F. 41 Pórtico da Gloria**F. 42 Tímpano da igrexa de Sainte-Foy de Conques**F. 43 A Última Cea. Claustro de San Xoán da Peña**F. 44 A dúbida de San Tomé**F. 45 Anunciación aos pastores**F. 46 Frescos da ábsida de San Clemente de Taüll***SEGUNDO TRIMESTRE: FEBRERO****UNIDADE 8. ARTE GÓTICA**

8. 1 Referentes históricos

8. 2 Localización e evolución artística

8. 3 Características xerais

8. 4 A arquitectura

- Elementos arquitectónicos principais
- Edificios relixiosos
- Edificios civís

8.5 A humanización da escultura

8.6 A diversidade pictórica

*Fichas**F.47 Mosteiro de San Xoán dos Reis**F.48 Sainte-Chapelle**F.49 Catedral de León**F.50 Interior da catedral de Barcelona**F.51 Catedral de Reims**F.52 Anunciación e Visitación da catedral de Reims**F.53 Tímpano da Porta do Sarmental**F.54 Retablo maior da cartuxa de Miraflores**F.55 A fuxida a Exipto**F.56 O matrimonio Arnolfini**F.57 O descendemento da cruz**F.58 O xardín das delicias***UNIDADE 9. ARTE RENACENTISTA**

9.1 Referentes históricos

9.2 Localización e evolución artística

9.3 Características xerais

9.4 Urbanismo e arquitectura

- O Quattrocento
- O Cinquecento
- O Manierismo
- Urbanismo ideal e urbanismo de xardíns
- A nova formulación dos edificios relixiosos
- A arquitectura civil

9.5 España: entre o ornamental e o purista

9.6 A escultura: do Clasicismo ao Manierismo

- A escultura do Quattrocento
- A escultura do Cinquecento
- A influencia italiana en España

9.7 A pintura: da norma á antinorma

- A pintura florentina
- As escolas do norte
- O Cinquecento
- O Renacemento nórdico

9.8 A pintura renacentista en España

- O Greco, un artista singular

Fichas

F.59 Cúpula de Santa María del Fiore

F.60 Igrexa de San Lorenzo

F.61 Palacio Medici-Riccardi

F.62 Fachada de Santa Maria Novella

F.63 Palacio Rucellai

F.64 San Pietro in Montorio

F.65 Cúpula de San Pedro do Vaticano

F.66 Il Gesù

F.67 Villa Capra (a Rotonda)

F.68 Fachada da Universidade de Salamanca

F.69 Palacio de Carlos V

F.70 Mosteiro do Escorial

F.71 Porta do Paraíso

F.72 David

F.73 Monumento ecuestre ao condottiero Gattamelata

F.74 Piedade

F.75 David

F.76 Moisés

F.77 Sacristía Nova e tumbas mediceas

F.78 O rapto das sabinas

F.79 Sacrificio de Isaac

F.80 O Santo Enterro

F.81 O tributo da moeda

F.82 Trindade

F.83 Anunciación

F.84 Madonna de Senigallia

F.85 Virxe das Rochas

F.86 A Gioconda ou Mona Lisa

F.87 Última Cea ou Cenacolo

F.88 A escola de Atenas

F.89 Bóveda da Capela Sixtina e Xuízo Final

F.90 Retrato ecuestre de Carlos V en Mühlberg

F.91 Venus de Urbino

F.92 A Tempestade

F.93 O Lavatorio

F.94 Vodas de Caná

F.95 O cabaleiro da man no peito

F.96 O Espolio

F.97 A Adoración dos pastores

F.98 A Santa Liga ou Adoración do nome de Xesús

F.99 Martirio de San Mauricio e dos dez mil mártires

F.100 O enterro do señor de Orgaz

SEGUNDO TRIMESTRE: MARZO

UNIDADE 10. ARTE BARROCA E ROCOCÓ

10.1 Referentes históricos

10.2 Localización e evolución artística

10.3 Características xerais

- O Barroco
- O Rococó

10.4 Barroco: urbanismo e arquitectura

- Urbanismo: da cidade papal á cidade do rei
- Os xardíns
- O palacio: da realeza á nobreza
- A igrexa: entre a liturgia e a especulación espacial

10.5 O movemento: un novo concepto escultórico

- Bernini como modelo
- A imaxinería española
- Exuberancia e intimismo da escultura rococó

10.6 A pintura: do naturalismo ao Rococó

- Tendencias artísticas do século XVII
- Continuidade e ruptura na pintura rococó

10.7 O século de ouro da pintura española

- Entre o Manierismo e o naturalismo
- Ribera: un español napolitano
- Entre o naturalismo e o clasicismo: Velázquez, Zurbarán e Cano
- O triunfo do Barroco

Fichas

F.101 Fachada e columnata de San Pedro do Vaticano

F.102 San Carlo alle Quattro Fontane

F.103 Palacio de Versailles

F.104 Praza Maior de Madrid

F.105 Retablo de Santo Estevo

F.106 Cátedra de San Pedro

F.107 Fachada do Obradoiro

F.108 Éxtase de Santa Teresa

F.109 David

F.110 Apolo e Dafne

F.111 Piedade

F.112 Oración na horta

F.113 Inmaculada Concepción

- F.114 Madalena penitente*
F.115 Vocación de San Mateo
F.116 A mote da Virxe
F.117 Triunfo de Baco e Ariadna
F.118 Adoración do nome de Xesús
F.119 Adoración dos Magos
F.120 As tres Grazas
F.121 O Xardín do Amor
F.122 A lección de anatomía do Dr. Nicolaes Tulp
F.123 A ronda de noite
F.124 O Martirio de San Filipe
F.125 O soño de Xacob
F.126 O pé varo ou O patizambo
F.127 Bodegón con cacharros
F.128 O vendedor de auga de Sevilla
F.129 Os borrachos ou O triunfo de Baco
F.130 A fragua de Vulcano
F.131 As lanzas ou A rendición de Breda
F.132 O príncipe Baltasar Carlos, dacabalo
F.133 A Venus do espello
F.134 As fiandeiras ou A fábula de Aracne
F.135 As Meninas
F.136 A Sagrada Familia do paxariño
F.137 A Inmaculada de El Escorial
F.138 Nenos xogando a dados
F.139 Os nenos da cuncha

TERCEIRO TRIMESTRE: ABRIL

UNIDADE 11. NEOCLASICISMO E ROMANTICISMO

- 11.1 Referentes históricos
 11.2 Localización e evolución artística
 11.3 Neoclasicismo: características xerais
 11.4 Un retorno aos modelos arquitectónicos da antigüidade clásica
 11.5 A idealización da escultura neoclásica
 11.6 A orde e a frialdade da pintura neoclásica
  - Goya: entre a tradición e a ruptura
 11.7 O Romanticismo: características xerais
 11.8 A pintura romántica
  - A contraposición romántica e clasicista en Francia
  - O Romanticismo alemán
  - A diversidade inglesa

Fichas

- F.140 Palacio Real*
F.141 Panteón
F.142 Museo do Prado
F.143 Igrexa de La Madeleine
F.144 Eros e Psique

- F.145 Paulina Bonaparte*
- F.146 O xuramento dos Horacios*
- F.147 A morte de Marat*
- F.148 O baño turco*
- F.149 A balsa da Medusa*
- F.150 A liberdade guiando o pobo*
- F.151 O carro de feo*
- F.152 O parasol*
- F.153 A familia de Carlos IV*
- F.154 O 3 de maio en Madrid*
- F.155 O 2 de maio de 1808 en Madrid*
- F.156 Desastre núm. 15, E non hai remedio*
- F.157 Saturno devorando o seu fillo*
- F.158 A leiteira de Bordeos*

UNIDADE 12. DO REALISMO AO MODERNISMO

- 12. 1 Referentes históricos
- 12. 2 Localización e evolución artística
- 12. 3 O urbanismo: entre a realidade e a utopía
- 12. 4 A arquitectura: recuperación do pasado e novos materiais
  - O eclecticismo da arquitectura historicista
  - As novas posibilidades do ferro
  - A escola de Chicago: a semilla do funcionalismo
- 12. 5 A escultura
- 12. 6 Tendencias e "ismos" pictóricos
  - A "fotografía obxectiva" do Realismo
  - A captación atmosférica do impresionismo
  - Postimpresionismo: unha ponte cara á vangarda
  - A pervivencia da pintura académica
  - O movemento simbolista
- 12. 7 O Modernismo
  - O Modernismo en España

Fichas

- F.159 Houses of Parliament*
- F.160 Auditorio de Chicago*
- F.161 Torre Eiffel*
- F.162 Sagrada Familia*
- F.163 O pensador*
- F.164 Os burgueses de Calais*
- F.165 Choiva, vapor e velocidade*
- F.166 Un enterro en Omans*
- F.167 O ánxelus*
- F.168 Almorzo campestre*
- F.169 Sol nacente. Impresión*
- F.170 A catedral de Ruán*
- F.171 Le moulin de la Galette*
- F.172 Unha tarde de domingo na Grande Jatte*

F.173 Os xogadores de cartas

F.174 Laranxas e mazás

F.175 A noite estrelada

F.176 O segador

F.177 Visión después do sermón

F.178 Hoxe non iremos ao mercado / Te Matete

TERCEIRO TRIMESTRE: MAIO

UNIDADE 13. PRIMEIRAS VANGARDAS

13.1 Referentes históricos

13.2 Localización e evolución artística

13.3 Características xerais

13.4 A arquitectura

- Funcionalismo
- Organicismo
- Arquitectura de vangarda

13.5 Primeiras Vangardas artísticas (1905-1945)

- Fauvismo
- Expresionismo
- Cubismo
- Futurismo
- Dadaísmo
- Arte abstracta
- Surrealismo
- A Escola de París

13.6 O Noucentisme catalán

13.7 Mestres españois de vangarda

- Picasso: un genio de vangarda
- O surrealismo onírico de Dalí
- O mundo microscópico de Miró

13.8 Vangardismo en Latinoamérica e en Estados Unidos

Fichas

F.179 Escola da Bauhaus

F.180 Pavillón alemán

F.181 A Vila Savoye

F.182 Casa Kaufmann ou casa da Fervenza

F.183 O profeta

F.184 Formas únicas de continuidade no espazo

F.185 A Fonte

F.186 Muller ante o espello

F.187 Mademoiselle Pogany I

F.188 Figura reclinada

F.189 Lagosta, nasa e cola de peixe

F.190 A alegría de vivir

F.191 As señoritas de Avinyó

F.192 Retrato de Ambroise Vollard

F.193 Natureza morta con cadeira de reixa

- F.194 Guernica*
F.195 A cidade que emerxe
F.196 Lírica
F.197 O berro
F.198 A rúa
F.199 Sobre branco II
F.200 Composición II en vermello, amarelo e azul
F.201 Cadrado negro
F.202 L.H.O.O.Q. (A Gioconda)
F.203 O elefante das Célebes
F.204 A chave dos campos
F.205 O entroido do arlequín
F.206 Muller e paxaro á luz da lúa
F.207 O xogo lúgubre
F.208 A persistencia da memoria

TERCEIRO TRIMESTRE: MAIO

UNIDADE 14. SEGUNDAS VANGARDAS E ÚLTIMAS TENDENCIAS

14. 1 Referentes históricos
14. 2 Localización e evolución artística
14. 3 Características xerais
14. 4 Do funcionalismo á arquitectura de autor
- A herdanza funcionalista
  - A crise do Movemento Moderno: a arquitectura posmoderna
  - High-tech e arquitectura de autor
14. 5 Segundas Vangardas artísticas
- Informalismo
  - Expresionismo abstracto
  - Pop art
  - Novo realismo francés
  - Abstracción pospictórica e minimal art
  - Arte acción e arte conceptual
  - Arte cinética ou op art
  - Arte póvera
  - Hiperrealismo e fotorrealismo
  - Individualidades artísticas
  - Tendencias posmodernas
  - Outras tendencias a partir de 1980
14. 6 Escultura
14. 7 Arte dixital
14. 8 A realidade da arte actual
- Fichas*
- F.209 Unidade de habitación*
- F.210 Museo Guggenheim*
- F.211 Sydney Opera House*
- F.212 Centre Pompidou*
- F.213 Seagram Building*

F.214 AT&T Building

F.215 Museo Guggenheim de Bilbao

F.216 Equivalente VIII

F.217 Unha e tres cadeiras

F.218 Iglú con árbore

F.219 Pintura

F.220 Un

F.221 Berro n.º 7

F.222 Ctesiphon I

F.223 Vega 200

F.224 Díptico Marilyn

F.225 Estudo do retrato de Inocencio X de Velázquez

F.226 A Gran Vía de Madrid

6. CONCRECIÓNS METODOLOXICAS.

6.1. METODOLOXÍA XERAL E ESPECÍFICA

A materia constará de dúas partes:

- Unha parte teórica, expositiva, que correrá a cargo, a maioría por parte da profesora, tamén pode expoñer o alumnado, que terá que escoller un tema dos propostos no programa de contidos elección libre e preparalo para expoñelo na aula, diante dos compañeiros.

En ámbolos casos cada exposición irá acompañada de materiais de apoio que fagan os temas máis comprensibles ou reforcen as teorías e opinións expostas. Poder á ser: material cartográfico, histórico, historiográfico, audiovisual, etc.

- No que fai ao método de traballo en clase imos a seguir un sistema que incorpora un método teórico baseado nas explicacións do profesor apoiado sempre en imaxes e un método práctico de realización de análise e comentarios por parte dos alumnos de materiais diversos: mapas, textos, diapositivas, fotografías, etc. que, sempre que sexa posible. tentarase completar con conferencias e saídas da aula, sobre todo a Igrexa de Sta. Mª de Cambre e a Catedral de Santiago. Nestes casos os alumnos levaran un dossier ou guía de traballo previamente elaborado pola profesora e traballado na clase. Estas saídas son de gran importancia para oñer ó alumnado en contacto coa realidade do país e do pobo galegos.

O alumnado ha de ver cos "seus propios ollos" e non cos do profesor, e son eles quen han de acadar os "significados" da obra de arte, mediante un proceso activo de participación na busca destes significados. Por iso, hai que deseñar estratexias de ensino que proporcionen aos estudantes os medios axeitados para desenvolver a súa comprensión.

Entre elas destacamos:

- Dotar aos alumnos de "ferramentas" de traballo (coñecemento das técnicas e termos artísticos), que lles permita recoñecer os aspectos materiais da obra de arte.
- Axudarlles a "descubrir" a linguaxe interna da obra, mediante propostas concretas de investigación e procedementos científicos de análise.
- Contribuír ao desenvolvemento da súa formación estética, que lles permita gozar da contemplación da arte.

Sempre que sexa posible utilizarase a observación directa da obra de arte: visita a monumentos, talleres, museos, exposicións, etc. Aínda que na maioría dos casos haberá que substituíla pola proxección de imaxes, a pesar dos inconvenientes que presentan (visión parcial da obra, falseo da cor, o volume e o espazo están só suxerido, único punto de vista, dificultade de apreciar texturas...).

Os materiais adaptanse aos vaivéns e cambios nas Abau, están almacenadas en soporte informático e non hai que ir buscando en diapositivas ou libros. Estas imaxes proxéctanse en clase cun ordenador e un canón e pódese debuxar sobre elas pra complementar a explicación.

7. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS E ORGANIZATIVOS

Recursos Didácticos

Para cada tema os Recursos Didácticos dos que se dispón son os seguintes:

- ✚ Libro de texto: Historia da Arte. Ed.: Vicens Vives.
- ✚ Diapositivas, imaxes, museos virtuais sites na web.
- ✚ Fichero dixital con imáxenes da Historia da Arte
- ✚ Videos.
- ✚ Biblioteca do centro.
- ✚ E sobre todo T.I.C. (web2), ordenador da aula e smartphones do alumnado cando o profesorado o requira e o permita baixo a súa responsabilidade.
- ✚ Probas das Abau.

8. AVALIACIÓN DO ALUMNADO

8.1. CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Debido a que a maioría do alumnado de 2º de Bacharelato presentaranse á proba de acceso á universidade (ABAU) parécenos oportuno ao longo do curso utilizar probas escrita de similar ou idéntica presentación á que deberán superar nesa ocasión.

En todo caso, os procedementos de avaliación serán variados, de forma que poidan adaptarse á flexibilidade que esixe a propia avaliación.

A Avaliación realizarase igualmente a través dos Criterios de Avaliación e os Estándares de Aprendizaxe que poderemos avaliar a través da Rúbrica de Avaliación. Igualmente poderemos levar a cabo unha Avaliación Competencial a partir da rúbrica proposta: *Avaliación das Competencias Clave*.

O nivel de cumprimento destes obxectivos en relación cos criterios de avaliación fixados non debe ser medido de forma mecánica, senón con **flexibilidade**, e tendo en conta a situación do alumno, o curso en que se atopa, ademais das súas propias características e posibilidades. Á súa vez, a avaliación, cumpre, fundamentalmente, unha **función formativa**, porque lle ofrece ao profesorado uns indicadores da evolución dos sucesivos niveis de aprendizaxe dos seus alumnos, coa conseguinte posibilidade de aplicar mecanismos correctores das insuficiencias advertidas. Por outra banda, eses indicadores constitúen unha fonte de información sobre o mesmo proceso de ensino. Por iso, os criterios de avaliación veñen a ser un referente fundamental de todo o proceso interactivo de ensino e aprendizaxe.

8.2. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- Desenvolvemento de temas, comentarios de obras de arte.
- Compresión de textos, terminoloxía, técnicas artísticas e corrección ortográfica.
- Resolución de exercicios e traballos de investigación.
- Completar frases, relacionar conceptos ou termos.
- Resposta a preguntas ou cuestións.
- Cuestións Verdadeiro/Falso.
- Lectura expresiva.

Ó comezo-lo curso faise unha avaliación inicial, consultando ós alumnos e interpretando o seu historial escolar. Ten por obxecto partir dos coñecementos que xa teñen para construí-la nova fase de aprendizaxe.

A avaliación formativa ou orientadora faise durante o proceso a aprendizaxe, observando sistematicamente o progreso, dificultades,... do alumno en dito proceso.

A avaliación sumativa ou final faise ó remate do proceso de aprendizaxe determinando se o alumno adquiriu as capacidades requiridas e en qué grao.

A avaliación ordinaria:

Farase en tres avaliacións, de tal xeito que os contidos mínimos das primeiras avaliacións poden estar presentes nas seguintes e segundo os criterios de cualificación que se explicitan.

Os instrumentos de avaliación a utilizar co fin de coñecer o grado de comprensión dos conceptos e procesos, son:

- A participación no traballo de grupo.
- A participación en debates e exposicións.
- A realización de sínteses mediante esquemas, resumos ou gráficos.
- A cantidade e calidade dos coñecementos adquiridos.
- A comprensión dos mesmos.
- A capacidade de síntese e análise.
- A comprensión e desenvolvemento das actividades.
- A utilización das fontes de información.
- Probas escritas e traballos individuais e en grupos.

Nos traballos avaliarase a calidade, exposición, coordinación, interese e participación.

É importante realizar ó remate de cada unidade didáctica algún repaso de actividades representativas que nos informen do grao de comprensión da unidade.

Sempre adecuándose ás modalidades citadas de ensino presencial, semipresencial e non presencial utilizarase medios electrónicos, telemáticos e semellantes como:

Preferentemente a Aula virtual do centro, Libro dixital EnRed e Edubook da editorial Vicens Vives, Google Classroom, Abalar, Google Forms, GMail, Kahoot, Edmodo e aplicacións de vídeoconferencia e similares como Webex, Zoom ou Google Meet.

Ademais, o profesorado poderá concertar entrevistas individuais co alumnado a través de videochamada como parte dos procedementos e instrumentos de avaliación nos casos que estime oportunos.

As probas escritas serven para que o alumno se dea conta dos seus avances e dificultades, o tempo que nos permiten detectar qué conceptos, procedementos ou actitudes deben ser reforzados.

8.3. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

Os **criterios** para cualificar os alumnos serán os seguintes:

- Probas escritas (exames) ou dixitais nas que os alumnos deberán contestar a preguntas tanto teóricas como prácticas.
- No caso de ter cadernos do traballo en papel ou dixital. O alumnado deberán ter a o día o seu caderno cos diferentes exercicios e esquemas que se van realizando na aula.
- Ter unha actitude positiva e participativa na aula, tanto no que se refire o seu interese, como no que se refire ao traballo e ao esforzo.
- A ponderación dos exames escritos, dixitais ou traballos específicos na nota de avaliación será como mínimo do 80%, dependendo do número de exámes feitos, en cada avaliación haberá como mínimo dous exames.
- A ponderación de outros traballos escritos, dixitais ou traballos específicos, exposicións oráis, cuestións, tests e as actividades diarias da clase que se realicen durante a avaliación será como máximo do 20%, dependendo do número de traballos feitos.
- Para poder aprobar cada avaliación será imprescindible obter unha calificación de 5 ou superior na nota ponderada dos exames feitos en dita avaliación.
- Ter unha avaliación suspensa implica a obrigaón de recuperala, non a recupera facendo media coas demais avaliacións.
- Para aprobar o curso e ter a materia superada é necesario ter aprobadas as tres avaliacións. Neste caso a nota final do alumno será a media aritmética das tres.
- Cada exame sinalará o valor de cada unha das preguntas.
- Nas notas da avaliación, que só admiten números enteiros, aplicarase o seguinte criterio:
  - Si o alumno obtivo como promedio unha cifra enteira, transcribirase esta sen alteracións nas actas.
  - Si o alumno obtivo como promedio unha nota con décimas, na súa transcripción nas actas de avaliación:
  - Redondearase ao enteiro superior no caso de que tales décimas teñan un valor igual ou maior de seis(exemplo: 7´6 se transcribirían nas actas como un 8), sempre que a nota chegue ou supere o 5.
  - Redondearase ao enteiro inferior no caso de que estas teñan un valor inferior a seis(exemplo: 6´4 ou 7´3 se transcribirían como un 6 ou un 7).
- Se algún alumno é descuberto copiando nun exame, falando con compañeiros ou utilizando sistemas electrónicos para copiar, cualificaráselle con un 0, e suspenderá dita avaliación.

O alumnado que ao longo do curso non acaden os obxectivos reflectidos nesta programación poderán realizar exames de recuperación. Estes exames realizaranse segundo o criterio do profesor que imparte a materia, aínda que preferentemente ao final da terceira avaliación, tendo dereito á realización dos mesmos o alumnado que teña unha ou como máximo dúas avaliacións suspensas.

- A nota que obteña na recuperación será a que computa para a final da avaliación ordinaria.

- Poderán facer voluntariamente o exame de recuperación o alumnado que desexa obter máis nota da obtida na avaliación ordinaria, no caso de non superala mantense a obtida na avaliación.
- O exame da avaliación extraordinaria será o mesmo para todos os grupos co fin de homoxeneizar os niveis e coordinar a materia impartida polos diferentes profesores.
- Actividades de reforzo e de ampliación: Despois da realización das probas da última avaliación (datas indicadas no calendario escolar) e durante o tempo entre elas e a proba extraordinaria, realizaránse actividades de reforzo e ampliación segundo o caso. O profesorado poderá ofrecer explicacións dos contidos e diferentes tipos de exercicios ou actividades que intenten solucionar o déficit do alumnado na materia.
- O alumnado e as súas familias serán informados destes criterios de cualificación. Na cortiza da aula e na aula virtual de cada grupo, o profesorado engadirá os criterios. Tamén explicaránse de viva voz nas aulas ao inicio do curso e procuraráse que o alumnado os comprendan. En canto ás familias poderán acudir a páxina web do centro onde se publicará esta programación.

9. AVALIACIÓN DA PRÁCTICA DOCENTE E INDICADORES DE LOGRO

Os docentes avalían tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente, a través dos indicadores de logro incorporados na programación docente.

Os Estándares de Aprendizaxe, considerados como concrecións dos Criterios de Avaliación do Currículo de cada área ou materia, permítenos definir os resultados da aprendizaxe e concretar o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada materia. Os indicadores de logro permítenos avaliar en cinco niveis as aprendizaxes que o alumnado consolidou respecto aos obxectivos marcados en cada Estándar.

Este feito permítelle ao docente, ao mesmo tempo, avaliar os resultados das estratexias e medidas educativas que adoptou ao longo da súa práctica educativa para facilitar que o alumnado acade os obxectivos establecidos en cada Estándar de aprendizaxe.

A avaliación tanto dos procesos de aprendizaxe do alumnado como da propia práctica docente será continua. A avaliación docente terá, á súa vez, como obxectivo adaptar as estratexias educativas adoptadas ao longo do curso ás necesidades específicas do alumnado.

Os indicadores de logro permiten, neste sentido, identificar os coñecementos, capacidades, competencias... que en relación a un alumno individual ou ao conxunto do grupo-clase deben ser consolidados, permitindo adaptar a práctica educativa ás necesidades específicas dos alumnos para que poidan alcanzar as ensinanzas establecidas nos correspondentes estándares de aprendizaxe.

En relación á práctica docente os indicadores de logro permiten valorar:

- Se se está cumprindo coa planificación: actividades, tempos, responsabilidades,...
- Se existe desviación entre o obxectivo definido e a acción ou accións deseñadas para conseguilo.

- Se se están conseguindo outras cousas distintas ás planificadas intencionalmente.
- Se se está progresando na liña definida no obxectivo.
- Se os resultados obtidos xeran satisfacción nos implicados

Dentro do proceso de ensino e aprendizaxe, o equipo docente de cada grupo do alumnado celebrará sesións de avaliación para valorar tanto as aprendizaxes do alumnado, como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente.

Indicadores de logro do proceso de ensino nunha escala de 1-4

1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.
2. Ofrécense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.
3. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.
4. Combínase o traballo individual e en equipo.
5. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.
6. Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.
7. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.
8. Ofrécense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.
9. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.
10. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.

Indicadores de logro da práctica docente nunha escala de 1-4

1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.
5. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.
6. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.
7. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.

10. RECUPERACIÓN E PROBAS EXTRAORDINARIAS

RECUPERACIÓN PARA OS ALUMNOS CON MATERIAS PENDENTES DOUTROS CURSOS

Tal e como establece o apartado 22.2 do Real Decreto 1105/2014, de 26 de decembro; aqueles alumnos e alumnas que, excepcionalmente, sexan promocionados de curso polo equipo docente con materias pendentes, deberán facelo cun plan personalizado de recuperación destas materias nas que se terán presentes:

- ✓ Os aspectos relacionados coas expectativas de recuperación das materias pendentes por parte do alumnado.
- ✓ Os Criterios de Avaliación establecidos polo centro e o docente da materia.
- ✓ Os Estándares de Aprendizaxe que desenvolven estes Criterios de Avaliación.
- ✓ Os recursos e o equipo docente para realizar as actividades de recuperación para os alumnos con materias pendentes doutros cursos.

Instrumentos de Avaliación

Fichas e traballos de reforzo.

Reunións trimestrais cos alumnos para falar da súa traxectoria dentro da materia.

Pequenos traballos ou informes individuais por escrito.

Asistencia as horas de recuperación no seu caso, que serán fixadas pola dirección en horario de tarde, donde lle se darán pautas a seguir para un mellor aproveitamento da materia que debe superar coa supervisión do profesor que lle axuda na recuperación da devandita materia.

Sistema de Avaliación

Dúas probas escritas teóricas durante o curso académico, probas eliminatorias se son superadas durante a o devandito curso. De no seren así, poderán presentarse a unha proba final que terá lugar no mes de maio ou no mes de setembro, se tamén suspende esta última.

Deberán realizar tamén como mínimo dous traballos a desenvolver ao longo do curso, baixo as directrices do profesorado encargado do alumnado pendente ou polo xefe do Departamento.

Metodoloxía

Reunións periódicas cos alumnos para complementar as súas actividades e estudo dos temas por parte deles para intentar a consecución dunha construción conceptual, procedimental e actitudinal axeitada a súa evolución.

11. PROCEDEMENTOS NO CAMBIO DE MODALIDADE EN BACHARELATO

Non procede.

12. DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL

Ó comezo de curso faise unha avaliación inicial, consultando ós alumnos e interpretando o seu historial escolar. Ten por obxecto partir dos coñecementos que xa teñen para construí-la nova fase de aprendizaxe.

Valorarase os coñecementos previos que se teñen sobre cada un dos aspectos avaliados antes de iniciar un tema ou unidade didáctica valorando se: son suficientes, se deben mellorar ou se descoñecen.

Data prevista de realización: Primeiras semanas de outubro.

Proba escrita: Constará dunha relación de preguntas teóricas, mapas físicos, gráfico, tipo test, etc. O obxectivo da proba será determinar o grao de consolidación de contidos previos (referidos ao curso ou etapa anterior) e tamén o nivel do alumnado nas competencias básicas.

Calificarase en base a 10. As probas de Avaliación Inicial parten dos obxectivos, competencias e contidos mínimos que o alumnado debeu adquirir ao finalizar o curso anterior. Teremos por tanto preguntas de contidos (cortas e concretas) e tamén preguntas máis abertas e a desenvolver por parte do alumnado para que nos poidan proporcionar unha información máis global do nivel do alumnado (comprensión lectora, expresión escrita, razonamento, motivación...)

Mecanismo para informar ás familias: No caso de carencias de contidos moi acusada informarase a familia a través do seu titor/a así como a o departamento de Orientación do Centro.

Consecuencias dos resultados da proba: A avaliación inicial permítenos coñecer o punto de partida do proceso de ensino-aprendizaxe. Servirá para marcar o nivel de partida dos novos contidos do curso, o número de alumnos que deben recibir reforzo na aula, apoio fóra da aula, materiais específicos que se necesitan etc.

13. MEDIDAS ATENCIÓN A DIVERSIDADE

A atención á diversidade enténdese como o conxunto de actuacións dirixidas a dar resposta ás diferentes capacidades, ritmos e estilos de aprendizaxe, motivacións e intereses, situacións sociais, culturais, lingüísticas e de saúde do alumnado.

O Bacharelato forma parte do ensino postobrigatorio. En consecuencia, e unha vez obtido o Título de Graduado en ESO, non debería haber maiores problemas de diversidade. De todos os xeitos, sempre haberá distintos ritmos e diferentes estilos de aprendizaxe e terase Terase en conta o tratamento da diversidade do alumnado en relación aos diferentes ritmos de aprendizaxe que desenvolve cada alumno na aula. En consecuencia, deberán programarse actividades de reforzo e de ampliación.

Así mesmo, ao alumnado, cada vez mais abundante, procedente do exterior (outras Comunidades, Hispanoamérica e Marrocos p.e.) de incorporación tardía ao noso sistema educativo e con problemas na lingua castelá e na lingua galega facilitaráselles apuntamentos, textos e mesmo exames en lingua castelá para unha mellor interacción didáctica.

Diversificación curricular

Nun principio neste nivel non existen adaptacións curriculares individuais.

Adaptación curricular

Non se contemplan este tipo de medidas na etapa postobligatorio.

14. ELEMENTOS TRANSVERSAIS

14.1. FOMENTO DA LECTURA. COMPRENSIÓN LECTORA. EXPRESIÓN ORAL E ESCRITA

Fomento da Lectura. Comprensión Lectora.

O departamento realizará un seguimento da expresión oral e escrita do alumnado. Para isto analizarase a capacidade de construír frases coherentes, elaborar temas e definir conceptos nas distintas actividades realizadas; así como a capacidade do alumnado para levar a cabo unha lectura comprensiva dos contidos do libro e doutros documentos propostos polo profesor ou profesora.

En canto aos posibles instrumentos utilizados para realizar a avaliación do anteriormente exposto pódense salientar entre outros os seguintes:

- ✓ Corrección das probas escritas realizadas polo alumnado, prestando atención e valorando debidamente a capacidade expresiva, a ortografía e a caligrafía.
- ✓ Realización de redaccións sobre temas relacionados coa materia estudada por parte dos alumnos e alumnas, redaccións que unha vez realizadas deberán lerse na clase.
- ✓ Valoración das actividades realizadas no caderno de clase, esixíndose un mínimo de orde, coherencia, limpeza e lexibilidade.
- ✓ Proposta de traballos de índole variada que deberían presentarse escritos a man.
- ✓ Lecturas de textos diversos, ben do libro ben do periódico ou de calquera outro material didáctico, coa finalidade de comprobar se existe unha lectura comprensiva das mesmas.

Realizáanse diversas actividades sempre adecuadas ao seu nivel e relacionadas co ámbito de estudo que se está desenvolvendo en cada momento. Na medida do posible se coordinarán estas actividades con outros departamentos, en especial con o de Lingua Castelá e Literatura. Así, ao longo do curso realizáanse lecturas e actividades diversas:

- ✓ Lectura dun libro relacionado co currículo. Trala lectura os alumnos realizarán un traballo contestando unha serie de preguntas sobre o libro e o seu contexto histórico e cultural.
- ✓ Lectura de fragmentos de obras literarias que nos axudarán a coñecer o ambiente histórico, artístico e cultural da época de estudo.
- ✓ Lectura e comentario de artigos en revistas especializadas sobre temas concretos da materia.
- ✓ Análise de artigos xornalísticos.

- ✓ Fomentar a participación en actividades programadas polo Centro, municipio, asociacións, etc., que fomente e achegue a lecturá o alumno.

14. ELEMENTOS TRANSVERSAIS

14.2. TECNOLOXÍAS DA INFORMACIÓN E DA COMUNICACIÓN

As TIC son soporte para as actividades de busca de información e para a realización de tarefas complexas. Estes recursos son cada vez máis usados pola súa gran capacidade para motivar aos alumnos, de maneira que se convierten non só nun fin como transmisores de contidos propios da asignatura senón que ademais transfórmanse nun instrumento para o tratamento directo de información por parte do profesor e do alumnado.

O alumnado de 2º de BACH ten á súa disposición para o desenvolvemento das TICs das dúas aulas de Informática de que dispón o Centro máis o encerado dixital con que esta dotada a aula.

Todo o material da materia (teoría, imaxes, gráficos, exercicios, ...) están incorporados á Aula Virtual da Web do Centro e poderá "baixarse" de Internet ou, para aqueles alumnos/as que non dispoñan de conexión a Internet, en formato CDRom ou DVD.

As actividades deseñadas para desenvolver esta competencia son basicamente de 2 tipos:

- a) Apoio e reforzo dos temas explicados. Todos os temas van poder apoiarse en páxinas web, textos e imaxes.
- b) Procura de información utilizando as novas tecnoloxías: dicionarios dixitais, páxinas Web, periódicos dixitais, blogs, foros, ... Sesións de investigación e busca de información de diversos temas en Internet, tanto pola súa conta en casa como en sesións de clase.
- c) Elaboración de traballos que recollen de forma organizada a información atopada nos distintos medios. Para iso deben aproveitar as vantaxes que ofrecen os procesadores de texto xa que teñen que ser entregados en soporte dixital ou enviados a través do correo electrónico.

14. ELEMENTOS TRANSVERSAIS

14.3. CONVIVENCIA

Na clase de Xeografía e Historia fanse comentarios sobre valores e sobre actitudes, resulta ser un lugar adecuado para favorecer a convivencia escolar, promovendo un ambiente de respecto entre todos os membros da comunidade educativa e na mellora da convivencia escolar. A materia de Xeografía e Historia permite a través dos contidos, as imaxes e os textos, e desde a propia acción educativa na aplicación da materia nas aulas, fomentar valores como a igualdade entre homes e mulleres, a non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, a resolución pacífica de conflitos, a defensa da liberdade, a igualdade, os dereitos humanos e a paz.

Na educación actual é cada vez máis necesario dispor dun currículo no que valores, saberes, prácticas e comportamentos teñan como finalidade común conseguir que no futuro as alumnas e os alumnos participen plenamente nunha sociedade tolerante, solidaria, responsable e dialogante. A Educación cívica e constitucional contribúe a desenvolver este novo reto educativo propiciando a adquisición de habilidades e virtudes cívicas para exercer a cidadanía democrática, desenvolvendo o coñecemento das nosas institucións e do noso ordenamento xurídico básico e favorecendo a convivencia en sociedade.

Así, este elemento educativo transversal pretende o desenvolvemento das alumnas e os alumnos como persoas dignas e íntegras, o que esixe reforzar a autonomía, a autoestima e o afán de superación, e favorecer o espírito crítico para axudar á construción de proxectos persoais de vida. Tamén se contribúe a mellorar as relacións interpersoais na medida en que a educación cívica e constitucional favorece a utilización sistemática do diálogo. Para isto, propóñense actividades que favorecen a convivencia, a participación, o coñecemento da diversidade e das situacións de discriminación e inxustiza, que deben permitir consolidar as virtudes cívicas necesarias para unha sociedade democrática.

Desde a propia acción educativa na aplicación da materia nas aulas, débense fomentar valores como a igualdade entre homes e mulleres, a non-discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, a resolución pacífica de conflitos, a defensa da liberdade, a igualdade, os dereitos humanos e a paz, e o rexeitamento de calquera tipo de violencia, racismo ou xenofobia. Respecto a iso, queremos subliñar que o decreto 86/2015, destaca de forma significativa a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia.

A educación en valores na materia de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia, está presente en todo o proxecto curricular e reforzase no traballo diario na aula, valorando:

- O diálogo e as actitudes críticas e tolerantes.
- O esforzo e os hábitos de traballo.
- Os valores democráticos e os dereitos e liberdades asociados.
- A diversidade social e cultural do planeta.
- O respecto polo patrimonio natural, histórico, cultural e artístico e a responsabilidade na súa conservación.

Así mesmo, contribúese a adquirir o coñecemento dos fundamentos e os modos de organización das sociedades democráticas, a valorar positivamente a conquista dos dereitos humanos e a rexeitar os conflitos entre os grupos humanos e as situacións de inxustiza.

A identificación dos deberes cidadáns e a asunción e exercicio de hábitos e virtudes cívicas adecuadas á súa idade na redonda escolar e social, permitirá que os futuros cidadáns se inicien na construción de sociedades máis cohesionadas, libres, prósperas, equitativas e xustas.

14. ELEMENTOS TRANSVERSAIS

14.4 OUTROS ELEMENTOS TRANSVERSAIS

Ademais dos elementos transversais especificamente traballados nos anteriores epígrafes do apartado 9 desta Programación Didáctica, e tal e como se establece no Real Decreto 1105/2014, de 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato, traballaranse de forma específica os seguintes elementos transversais:

- O desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.
- A aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto aos homes e mulleres por igual, ás persoas con discapacidade e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e consideración ás vítimas do terrorismo e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.
- A prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico. Evitaranse en todo caso comportamentos sexistas e estereotipos que supoñan discriminación.
- Elementos curriculares relacionados co desenvolvemento sostible e o medio ambiente, os riscos de explotación e abuso sexual, o abuso e maltrato ás persoas con discapacidade, as situacións de risco derivadas da inadecuada utilización das Tecnoloxías da Información e da Comunicación, así como a protección ante emerxencias e catástrofes.
- Fomento da alimentación equilibrada e da actividade física moderada como fontes de saúde.

18. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

Ante a continuación da situación excepcional que se presenta neste curso académico e que implica a posibilidade da realización de clases presenciais, semipresenciais e non presenciais. O Departamento non contempla polo de agora fomentar e organizar actividades complementarias e extraescolares, no caso que a situación evolucione favorablemente e sexa factible realizar actividades, propón as seguintes:

As actividades constitúen un dos eixes fundamentais do proceso de aprendizaxe xa que na súa realización o alumnado adquire un papel activo. Realizaranse actividades nas que o alumnado deba despregar a súa capacidade de actuación, de reflexión e de creación. Fundamentalmente, os tipos de actividades que se presentan son os seguintes:

- Actividades referidas á comprensión de contidos conceptuais e ao establecemento de relacións entre estes. Realización dun vocabulario xeográfico e histórico(os alumnos/as elaborarán un glosario de términos que terán que presentar á profesora/or),

- Actividades de síntese de información, realización de esquemas, resumos, toma de apuntes en clase.
- Actividades de análise e interpretación de fontes históricas de diferente natureza: textos, gráficos, obras de arte, mapas históricos, debuxos satíricos, esbozo de batallas, carteis propagandísticos, obras cinematográficas, obxectos, etc.
- Redacción de traballos de temática artística ou histórica, pequenos traballos de investigación ofrecendo un guiión delimitando os apartados sobre os que queremos obter información.
- Outras saídas de interese coordinadas con outros departamentos didácticos.

Os obxectivos para conseguir coa realización de actividades complementarias e extraescolares son:

- ✓ Favorecer o desenvolvemento persoal dos alumnos e o seu acceso ao patrimonio cultural, sen discriminación ningunha por razóns de sexo, raza, capacidade ou orixe social.
  - ✓ Adaptarse ás peculiaridades e intereses individuais dos alumnos.
  - ✓ Responder ás esixencias dunha sociedade democrática, complexa e tecnificada.
  - ✓ Compensar as desigualdades sociais, culturais ou por razón de sexo, sen incorrer no favoritismo, pero tendo en conta as diversas capacidades dos alumnos.
  - ✓ Preparar a inserción na vida activa, para o desempeño das responsabilidades sociais e profesionais propias da existencia adulta.
  - ✓ Completan a formación mínima que deben recibir todo o alumnado.
  - ✓ Son actividades que non poden formar parte do horario lectivo, é dicir, do horario que comprende a xornada escolar, incluídos os períodos de descanso que se establecen entre dúas clases consecutivas.
  - ✓ Teñen carácter voluntario, polo que ningún alumno pode ser obrigado a asistir a ditas actividades.
  - ✓ Non forman parte do proceso de avaliación individual polo que pasa o alumnado para a superación das distintas ensinanzas que integran os plans de estudos, aínda que o proxecto debe ser avaliado como parte do plan anual de actuación do centro educativo.
  - ✓ Non poden constituír motivo nin medio de discriminación ningún para ningún membro da comunidade educativa.
  - ✓ Non poden ter carácter lucrativo.
  - ✓ Deben incluírse na programación xeral anual, unha vez aprobadas polo Consello Escolar do centro.
- Posible visita ao Certame de Pintura do Concello de Cambre, últimos días lectivos de decembro.
  - Visita a Santiago de Compostela, Catedral, Pórtico da Gloria e Teitos, Museo, Universidade....
  - Saídas a museos. Belas Artes.
  - Visita a A Coruña (cidade vella e modernista).
  - Fundacións Barrié, Fenosa e ABanca.
  - Saídas extraordinarias á actividades e exposicións temporais non publicitadas ata agora.
- ✓ Cada unha das actividades abarca 5 ou 6 períodos lectivos, unha mañá; dependendo do horario marcado pola institución a visitar.

19. ADDENDA. PLAN DE CONTINXENCIA**Plan de reforzo e recuperación****2º BACH. Hº da ARTE**

Aprendizaxes imprescindibles non adquiridas por non desenrolados polo alumnado no curso anterior.

Na previsión dos tres posibles contextos: presencial, semipresencial e telemática usaranse os seguintes instrumentos:

Instrumentos.

A través de medios electrónicos, telemáticos e semellantes como:

Preferentemente a Aula virtual do centro, Libro dixital EnRed e Edubook da editorial Vicens Vives, Google Classroom, Podcast, Abalar, Google Forms, GMail, Kahoot, Youtube, Genially, Educaplay, Socrative, Edmodo e aplicacións de vídeoconferencia e similares como Webex, Zoom ou Google Meet.

Ademais, o profesorado poderá concertar entrevistas individuais co alumnado a través de videochamada como parte dos procedementos e instrumentos de avaliación nos casos que estime oportunos.

O procedemento de comunicación entre o profesorado do Departamento con o alumnado ou as familias utilizará, preferentemente, as plataformas e medios telemáticos corporativos.

Metodoloxía.

O Departamento procurará que sexa participativa, ter un carácter eminentemente práctico e potenciar o traballo en equipo e o proceso de avaliación continua a pesar dos evidentes problemas que presenta a ensinanza non presencial: tras a presentación dos conceptos e procedementos por parte do profesor a través de documentos, vídeos, presentación, modelos interactivos ou vídeoconferencias, o alumnado ten que facer por si mesmo os traballos, mapas, imaxes, gráficas, portfolios ou comentarios propostos.

Ferramentas de Avaliación.

Os procedementos e instrumentos de avaliación serán os instrumentos telemáticos citados anteriormente e que constan na programación, están deseñados de forma que permitan determinar o nivel competencial acadado polo alumnado, sempre adecuándose ás modalidades xa citadas de ensino presencial, semipresencial e non presencial.

As actividades serán concretadas a través de traballos, exercicios e exames que poderán pedirse de xeito escrito e presentados de forma telemática. Ademais deberán ser entregados no prazo de tempo marcado polo profesor.

Nesta situación resulta esencial a independencia e una axeitada organización por parte do alumnado para atender eficazmente ás tarefas académicas e a vida familiar.

No referente ó alumnado sen conectividade, non existe, pode darse algún caso con conectividade baixa ou cun computador a compartir e continuaremos con o fomento do uso e con gran rendemento dos teléfonos móbiles.

20. AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

Os docentes avalían tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensinanza e a súa propia práctica docente, a través dos Estándares de Aprendizaxe incorporados na programación docente.

Os Estándares de Aprendizaxe, considerados como concrecións dos Criterios de Avaliación do Currículo de cada área ou materia, permítenos definir os resultados de aprendizaxe e concretar o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada materia. Á súa vez, estes Estándares valóranse a partir dos indicadores de logro, que nos permiten avaliar en catro niveis as aprendizaxes que o alumnado consolidou respecto aos obxectivos marcados en cada Estándar.

Este feito permítelle ao docente tamén avaliar os resultados das estratexias e medidas educativas que adoptou ao longo da súa práctica educativa para facilitar que o alumnado acadase os obxectivos establecidos en cada Estándar de aprendizaxe.

A avaliación tanto dos procesos de aprendizaxe do alumnado como da propia práctica docente será continua. A avaliación docente terá, ao mesmo tempo, como obxectivo adaptar as estratexias educativas adoptadas ao longo do curso ás necesidades específicas do alumnado.

Os Estándares de aprendizaxe e, se é o caso, os indicadores de logro permiten, neste sentido, identificar os coñecementos, capacidades, competencias... que en relación a un alumno individual ou ao conxunto do grupo-clase deben ser consolidados, permitindo adaptar a práctica educativa ás necesidades específicas dos alumnos para que poidan alcanzar as ensinanzas establecidas nos correspondentes estándares de aprendizaxe.

En relación á práctica docente os indicadores de logro permiten valorar:

- Se se está cumprindo coa planificación: actividades, tempos, responsabilidades,...
- Se existe desviación entre o obxectivo definido e a acción ou accións deseñadas para conseguilo.
- Se se están conseguindo outras cousas distintas ás planificadas intencionalmente.
- Se se está progresando na liña definida no obxectivo.
- Se os resultados obtidos xeran satisfacción nos implicados

Dentro do proceso de ensinanza e aprendizaxe, o equipo docente de cada grupo de alumnos celebrará sesións de avaliación para valorar tanto as aprendizaxes do alumnado, como os procesos de ensinanza e a súa propia práctica docente.

O equipo docente deberá adoptar as medidas ordinarias ou extraordinarias máis adecuadas. Estas medidas fixaranse en plans de mellora de resultados colectivos ou individuais, que permitan solventar as dificultades, en colaboración coas familias e mediante recursos de apoio educativo.

Como ferramenta auxiliar para reflexionar e valorar a actividade docente temos unha Rúbrica da Práctica docente na que se valoran os seguintes aspectos:

- ✓ Temporalización das unidades e dos contidos. Planificación das unidades didácticas ao longo do curso e temporalización dos contidos que se deben abordar en cada unidade.
- ✓ Exposición da información. Claridade nas explicacións docentes, cunha recepción e cunha interacción adecuada co alumnado para comprobar a asimilación das informacións transmitidas.
- ✓ Eficacia das actividades e recursos. Elección e uso adecuados das actividades e recursos empregados para a consecución dos obxectivos didácticos e dos criterios de Avaliación formulados.

- Diversidade de recursos. Uso de gran diversidade de recursos e materiais, incluíndo as TIC e o uso educativo dos medios de comunicación, para fomentar unha aprendizaxe ampla e unha boa motivación do alumnado.
- Estratexias de motivación do alumnado. Elaboración de propostas que animen o alumnado a desenvolver as súas capacidades en función dos seus propios intereses e a manter o interese e o esforzo durante a súa aprendizaxe.
- Interacción co alumnado. Relación fluída do docente co alumnado favorecendo con isto o desenvolvemento das actividades de aprendizaxe.
- Avaliación das aprendizaxes. Avaliación dos Contidos e das Competencias adquiridos a través dos Estándares de Aprendizaxe.

Rúbrica de Avaliación da Práctica Docente	Pouco Satisfactorio	Satisfactorio	Moi Satisfactorio	Aspectos positivos que se poden destacar	Aspectos que se poden mellorar	Plans ou propostas de mellora
Temporalización das unidades e dos contidos						
Exposición da información						
Eficacia das actividades e recursos						
Diversidade de recursos						
Estratexias de motivación do alumnado						
Interacción co alumnado						
Avaliación das aprendizaxes						